

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
strukturārfondi un
Kohēzijas fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

SIA “AC Konsultācijas” un SIA “Konsorts”

**ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas perioda
darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība”
5. prioritārā virziena “Vides aizsardzība un resursu
izmantošanas efektivitāte” noslēguma izvērtējums**

Iepirkuma ID numurs: FM2023/68 (TP VI)

Ziņojums

2024. gada 26. jūnijā

SATURS

ATTĒLU UN TABULU SARAKSTS.....	4
IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI UN TERMINI.....	6
KOPSAVILKUMS.....	8
IEVADS	10
IZMANTOTĀ METODOLOĢIJA.....	12
IZVĒRTĒJUMA REZULTĀTI	14
1. SAM raksturojums un atbilstība mērķiem, vajadzībām.....	14
SAM raksturojums un ieguvumi no investīcijām.....	14
SAM ieguldījumu savstarpējā sasaiste un sasaiste ar citiem PV.....	19
Noslēguma secinājumi	21
2. SAM ieguldījumu efektivitāte un ietekme	22
SAM iznākuma rādītāju izpildes analīze.....	22
Ieguldījumu pamatotība, efektivitāte un pievienotā vērtība dokumentos noteikto mērķu sasniegšanā.....	27
Investīciju ietekme uz labuma guvējiem	38
Sākotnējo investīciju mērķu un apjomu aktualitāte, vajadzības, kuras tika aktivizētas ar ES fondu investīcijām	42
SAM ieguldījumus veicinošie un kavējošie faktori	44
Noslēguma secinājumi	48
3. SAM ieguldījumu lietderība un rentabilitāte	50
SAM, kuros ir sagatavota IIA	50
SAM, kuros projektu lietderības un efektivitātes novērtējums ir sagatavots ITN vai PIV ietvaros	60
Noslēguma secinājumi	63
4. SAM ieguldījumu rezultātu ilgtspēja	65
5. Labo piemēru analīze	68
Kompleksu pasākumu īstenošana Svētes upes caurplūdes atjaunošanai un plūdu apdraudējuma samazināšanai piegulošajās teritorijās (SAM 5.1.1.)	68
Rīgas HES ūdenskrātuves Ikšķiles aizsargdambja (pik 00/00-36/42) atjaunošana (SAM 5.1.2.)	70
Atkritumu dalītās savākšanas punktu izveide un pilnveide Ādažu novadā (SAM 5.2.1.)	72
Ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšana Smiltēnē, 3. kārtā (SAM 5.3.1.)	73
Kvalitatīvas tūrisma un dabas izziņas infrastruktūras tīkla veidošana antropogēnās slodzes mazināšanai aizsargājamo ainavu apvidū „Augšzeme” (SAM 5.4.1.).....	75

Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā (SAM 5.4.2.)	77
Antropogēno slodzi mazinošas tūrisma infrastruktūras attīstība un biotopu apsaimniekošanas pasākumi Abavas senlejā (SAM 5.4.3.)	79
Gaismas ceļš caur gadsimtiem, Alūksnes novada pašvaldība (SAM 5.5.1.).....	81
VEF Kultūras pils rekonstrukcija (SAM 5.6.1.).....	84
Daugavpils pilsētas Ziemeļu rūpnieciskās zonas publiskās infrastruktūras attīstība, II kārtā (SAM 5.6.2.)	85
Vēsturiski piesārņoto vietu “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” sanācija, II posms (SAM 5.6.3.)	87
6. Kopsavilkums par ES fondu ieguldījumiem IP un SAM griezumā	88
IP 5.1. Pielāgošanās klimata pārmaiņām plūdu risku mazināšanai un novēršanai	89
IP 5.2. Atkritumu apsaimniekošana atkritumu saimniecības infrastruktūru pilnveidošanai un atkritumu pārstrādes un reģenerācijas palielināšanai	91
IP 5.3. Ūdenssaimniecības infrastruktūras pilnveidošana	93
IP 5.4. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un atjaunošana, vides monitoringa tīklu un tā darbību pilnveidošana.....	95
IP 5.5. Dabas un kultūras mantojuma ilgtspējīga aizsardzība, saglabāšana, attīstīšana un izmantošana sociālā kapitāla attīstībai un vides kvalitātes pilnveidošanai	99
IP 5.6. Pilsētvides revitalizācija, degradēto teritoriju atjaunošana uzņēmējdarbības fiziskās vides uzlabošanai, vides kvalitātes un investīciju piesaistes veicināšanai, kā arī piesārņoto vietu sanācija dabas kapitāla saglabāšanai un ekonomiskās izmantošanas veicināšanai	101
7. SAM operacionālie ieteikumi, stratēģiskie ieteikumi	104
Operacionālie ieteikumi	104
Stratēģiskie ieteikumi	106
Izmantoto avotu saraksts	108

ATTĒLU UN TABULU SARAKSTS

Attēlu saraksts

Attēls 1. Projektu skaits (gab.) un īpatsvars dalījumā pa 5. PV SAM uz 10.06.2024.....	11
Attēls 2. Projektu kopējais finansējums, EUR (attiecināmās un neattiecināmās izmaksas) un tā īpatsvars dalījumā pa 5. PV SAM uz 10.06.2024	11
Attēls 3. Intervences izvērtēšanas pieeja 5. PV ietvaros (balstoties uz EVALSED: Sociālās un ekonomiskās attīstības izvērtēšanas rokasgrāmatu).....	12
Attēls 4. SAM projektu, kur tika gatavotas IIA, ekonomiskā efektivitāte	51
Attēls 5. 5. PV investīcijas un ekonomiskais NPV (SAM griezumā).....	59
Attēls 6. Izbūvēto CKS lokācijas Smiltenes pilsētā	74
Attēls 7. Projekta “Daugavpils pilsētas Ziemeļu rūpnieciskās zonas publiskās infrastruktūras attīstība, II kārtā” vizualizācija.....	86
Attēls 8. Kopējās investīcijas 5.PV projektos SAM griezumā.....	88
Attēls 9. ES fondu ieguldījumu SAM 5.1.1. un SAM 5.1.2., lai novērstu plūdu risku apdraudējumu pilsētu un lauku teritorijās, un krasta eroziju risku - pilsētās vizualizācija.....	89
Attēls 10. ES fondu ieguldījumi SAM 5.2.1. “Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju”	91
Attēls 11. ES fondu ieguldījumi SAM 5.3.1., veicot kanalizācijas tīklu izbūvi aglomerācijās ar cilvēkekivalentu virs 2000	93
Attēls 12. ES fondu ieguldījumi SAM 5.4.1., 5.4.2. un 5.4.3., lai aizsargātu un atjaunotu bioloģisko daudzveidību, veicinātu ekosistēmu pakalpojumus	95
Attēls 13. ES fondu ieguldījumi SAM 5.5.1., lai saglabātu, aizsargātu un attīstītu nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to sasaistītos pakalpojumus.....	99
Attēls 14. ES fondu ieguldījumi SAM 5.6.1., 5.6.2. un 5.6.3., lai veicinātu revitalizāciju, degradēto teritoriju atjaunošanu un vides kvalitāti	101

Tabulu saraksts

Tabula 1. 5. PV SAM un labuma guvēju raksturojums	14
Tabula 2. 5. PV investīciju sadalījums statistiskā reģionālā griezumā, milj. EUR (uz 10.06.2024.)....	18
Tabula 3. 5. PV SAM ieguldījumu savstarpējā sasaiste un papildinātība.....	19
Tabula 4. 5. PV SAM ieguldījumu sasaiste ar citiem DP PV mērķiem.....	20
Tabula 5. 5. PV SAM iznākuma rādītāju izpilde (10.06.2024.).....	22
Tabula 6. 5. PV ieguldījumu pievienotā vērtība ES līmeņa stratēģisko mērķu sasniegšanā.....	27
Tabula 7. 5. PV ieguldījumu efektivitāte plānošanas un normatīvajos dokumentos noteikto mērķu sasniegšanā.....	30
Tabula 8. 5. PV labuma guvēji un investīciju ietekme uz tiem.....	38
Tabula 9. 5. PV SAM ieguldījumus veicinošie un kavējošie faktori FS ieskatā.....	44
Tabula 10. 5. PV SAM (kuros ir sagatavota IIA) ieguldījumi pret faktiskajiem rezultātiem	51
Tabula 11. SAM 5.2.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums.....	52
Tabula 12. SAM 5.3.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums.....	53
Tabula 13. SAM 5.5.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums (I – III kārtā).....	54
Tabula 14. SAM 5.6.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums.....	55
Tabula 15. SAM 5.6.2. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums.....	56
Tabula 16. Ieguldījumu lietderības novērtējums to SAM ietvaros, kuros netika sagatavota IIA	60

Tabula 17. Kopsavilkums par SAM 5.1.1., 5.1.2.....	89
Tabula 18. Kopsavilkums par SAM 5.2.1.....	92
Tabula 19. Kopsavilkums par SAM 5.3.1.....	94
Tabula 20. Kopsavilkums par SAM 5.4.1., 5.4.2., 5.4.3.....	96
Tabula 21. Kopsavilkums par SAM 5.5.1.....	100
Tabula 22. Kopsavilkums par SAM 5.6.1., 5.6.2., 5.6.3.....	102
Tabula 23. Operacionālie ieteikumi.....	104
Tabula 24. Stratēģiskie ieteikumi.....	106

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI UN TERMINI

5. PV	Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” piektais prioritārais virziens “Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte”	IUB	Iepirkumu uzraudzības birojs
AS	Akciju sabiedrība	ĪA	Īpaši aizsargājams
APIA	Atvērta projektu iesnieguma atlase	ĪADT	Īpaši aizsargājamajās dabas teritorijas
ATR	Administratīvi teritoriālā reforma (2021. gadā)	KF	Kohēzijas fonds
BCR	<i>Benefit-cost ratio</i> jeb ieguvumu / izdevumu īpatsvars	KM	Kultūras ministrija
BNA	Bioloģiski noārdāmie atkritumi	KP	Kohēzijas politika
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra	KPVIS	Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēma
CKS	Centralizētā kanalizācijas sistēma	LVĢMC	Latvijas Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
CO ₂ e	CO ₂ siltumnīcefekta gāzes ekvivalents	MK	Ministru kabinets
CSNg	Ceļu satiksmes negadījums	MVK	Mazs vidējais komersants
DAPL	Dabas aizsardzības plāni	n/a	Nav attiecināms
DAP	Dabas aizsardzības pārvalde	n/d	Nav datu
DP	Darbības programma	NAP	Nacionālais attīstības plāns
DRN	Dabas resursu nodoklis	NVO	Nevalstiskās organizācijas
DSP	Dalītās savākšanas punkti	NĪ	Nekustamais īpašums
EK	Eiropas Komisija	PI	Pašvaldības iestāde
ENPV	Projekta sociālekonomiskā neto tagadnes vērtība (<i>Economic net present value</i>)	PL	Partnerības līgums
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds	PV	Prioritārais virziens
ERR	<i>Economic rate of return</i> jeb ekonomiskā atdeves likme	SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
EM	Ekonomikas ministrija		
ES	Eiropas Savienība	SAMP	Specifiskā atbalsta mērķa pasākums
Ex-ante	Sākotnējais SAM ietekmes novērtējums	SEG	Siltumnīcefekta gāzes
FM	Finanšu ministrija	SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
FS	Finansējuma saņēmējs	SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
		TS	Tehniskā specifikācija
IAS	Ilgtspējīgas attīstības stratēģija	ŪK	Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēma
IIA	Izmaksu ieguvumu analīze	VAS	Valsts akciju sabiedrība
IKP	Iekšzemes kopprodukts	VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

IPIA	Ierobežota projektu iesnieguma atlase	VNĪ	Valsts nekustamie īpašumi
		VRAA	Valsts aģentūra "Valsts reģionālās attīstības aģentūra"
IP	Ieguldījumu prioritāte	VSIA	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību
ITN	Ietekmes uz tautsaimniecību novērtējums	ZM	Zemkopības ministrija
Izvērtējums	Šis "ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas perioda darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5. prioritārā virziena "Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte" noslēguma izvērtējums"	ZMNĪ	Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi

KOPSAVILKUMS

Kopumā 5. PV, atbilstoši MK noteikumiem, tika paredzēts finansējums 814 milj. EUR apmērā, no kuriem KF un ERAF finansējums - līdz 85% apmērā. Faktiskais (attiecināmais un neattiecināmais) finansējums uz 10.06.2024. ir 1,14 miljardi EUR, t.sk. ES fondu finansējums 0,66 miljardi EUR (58%). 5. PV ietvaros uz 10.06.2024. bija 246 pabeigti projekti un 29 īstenošanā esoši projekti.

Ieguldījumi 5. PV ir saistīti ar plūdu risku mazināšanu, antropogēnās slodzes mazināšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, vides un ūdens monitoringa un kontroles sistēmas attīstību, virzību uz ES direktīvu izpildi atkritumu apsaimniekošanā un bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanā, dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un to sniegto pakalpojumu pieejamību, degradēto teritoriju platības samazināšanu, jaunu darba vietu izveidi, apkārtējā vidē novadītā piesārņojuma (notekūdeņu) samazināšanu.

Ieguldījumi 5. PV ir veikti atbilstoši – tie ir atbilstoši ES regulējumam attiecībā uz sasniedzamajiem rādītājiem vides jomā, kā arī atbilstoši nozares plānošanas dokumentiem (sk. atsauces tekstā un pielikumā), t.sk. lai līdz šim neizmantotās teritorijas un objektus atgrieztu ekonomiskajā apritē un nepilnvērtīgi izmantotajām teritorijām piešķirtu lielāku pievienotu sociālekonomisko vērtību.

Ieguldījumi 5. PV ir saistīti gan savstarpēji, gan ar ieguldījumiem ārpus 5. PV. Piemēram, ar ieguldījumiem 5. PV tiek veicināta uzņēmējdarbība un darba vietu izveide (3. PV), IKT attīstība (2. PV), SEG emisiju mazināšana/energoefektivitāte (4. PV) un transporta infrastruktūras attīstība (6. PV). Ar pārējo PV ieguldījumiem nav identificēta izteikta saistība.

Visu SAM mērķi kopumā ir vai tiks izpildīti; plānotie rezultāti ir vai tiks sasniegti visos SAM. Vienlaikus jāizceļ SAM 5.2.1. un 5.6.2., kur daļa iznākuma rādītāju sasniegšana ir atlikta pēc 2023.gada (atsevišķos gadījumos pat līdz pat 2028. gadam). Tomēr iznākuma rādītāju sasniegšanas progress ļauj pirmšķietami secināt, ka šīs vērtības tiks sasniegtas.

5. PV investīciju labuma guvēji ir pašvaldības, iedzīvotāji un komersanti, tūristi, valsts iestādes un NVO, kā arī sabiedrība kopumā. Investīciju faktiskā ietekme uz labuma guvējiem ir: (a) mazināti draudi NĪ un citai infrastruktūrai; uzņēmējdarbībai; (b) novērsts apdraudējums iedzīvotāju veselībai un videi; (c) samazināti riski, kas ir saistīti ar nepietiekami attīrītu notekūdeņu novadīšanu apkārtējā vidē; (d) pilnveidotas, sakārtotas un sociālekonomiskajā apritē atgrieztas iepriekš degradētas vai neefektīvi izmantotas dabas teritorijas; (e) atgrieztas ekonomiskajā apritē vai izveidotas jaunas kultūras vai uzņēmējdarbības teritorijas un infrastruktūra; (f) saglabātas dabas vērtības, bioloģiskā daudzveidība.

SAM ieguldījumu lietderība un rentabilitāte 5. PV ietvaros ir vērtēta, izmantojot divas dažādas pieejas: (a) SAM 5.2.1., SAM 5.3.1., daļēji SAM 5.5.1., SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. ietvaros visiem projektiem ir tikuši sagatavoti IIA ziņojumi un aprēķinu modeļi; un (b) SAM 5.1.1., SAM 5.1.2., SAM 5.4.1., SAM 5.4.2., SAM 5.4.3., daļēji SAM 5.5.1. un SAM 5.6.3. ietvaros lielākoties ir veikts tikai kvalitatīvs sagaidāmo ieguvumu novērtējums, papildinot to ar atsevišķiem kvantitatīviem rādītājiem (piemēram, aizsargāto iedzīvotāju skaits no plūdiem vai tūrisma objekta apmeklētāju skaits). Daļai projektu ir sagatavots ITN, atsevišķiem projektiem - IIA.

Projektu sagatavošanas laikā izvirzītie pieņēmumi sociālekonomisko ieguvumu noteikšanā ne vienmēr ir bijuši reāli un datus balstīti. Nākotnē būtu nepieciešams nodrošināt to, ka projekta

vērtēšanas procesā CFLA ir jāpārlicinās, ka projektu plānotāju izvirzītie pieņēmumi ir racionāli un dotos balstīti, vai arī ka objektīvi nepārbaudāmi faktori (ja tādi ir) netiek iekļauti projekta ekonomiskās lietderības novērtējumā. Analizējot IIA secināts, ka 5. PV SAM 5.2.1., SAM 5.3.1., SAM 5.5.1., SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. un to sagaidāmie sociālekonomiskie ieguvumi ir lielāki nekā ieguldījumu un uzturēšanas izmaksas, un projekti kopumā demonstrē pozitīvu sociālekonomisko lietderību un efektivitāti. Daļai projektu sociālekonomiskie ieguvumi ir novērtēti pārmērīgi optimistiski, neņemot vērā to, ka iznākuma rādītāju sasniegšanai ir vajadzīgi arī trešo pušu (piemēram, komersantu vai objektu apmeklētāju) ieguldījumi, rīcības un zināšanas. Tādējādi, var pirmšķietami secināt, ka, lai arī projektu ekonomiskā lietderība kā tāda nav apšaubāma, kopumā tā varētu būt zemāka nekā ticis sākotnēji novērtēts projektu iesniegumos. Iepriekš minēto SAM kopējā projektu iesniegumos novērtētā sociālekonomisko ieguvumu diskontētā vērtība (tos summējot) ir 1,41 miljardi EUR, bet visu SAM ekonomiskā neto tagadnes vērtība (NPV) ir 0,63 miljardu EUR, kas liecina par būtisku ieguldījumu tautsaimniecības attīstībā.

Arī ieguldījumi SAM 5.1.1., 5.1.2., 5.4.1., 5.4.2., 5.4.3., 5.6.3. demonstrē realizēto projektu sociālekonomiskos ieguvumus. Projektu lietderība no vides aspekta ir būtiska, savukārt attiecībā uz ieguvumiem vietējai tūrisma nozares ekonomikai (kur attiecināms) – nav pieejami visaptveroši dati, kas ļautu izdarīt secinājumus par faktiskās ietekmes apmēru.

SAM ieguldījumiem kopumā ir izstrādāta sistēma rezultātu uzturēšanai. Projekta uzraudzības laikā un pēc projekta uzraudzības beigām rezultāti tiek apsekoti un apsaimniekoti saskaņā ar finansējuma saņēmēju iekšējām procedūrām. Nepieciešamais finansējums tiek rasts iestāžu, uzņēmumu budžetā. Iespējamie riski rezultātu uzturēšanā tiek norādīti vandālisma gadījumi, kad tiek bojāta izveidotā infrastruktūra (piemēram, izveidotās dabas un kultūras mantojuma infrastruktūras), finansējuma nepietiekamība uzturēšanas un atjaunošanas darbiem, risinājumu ilgmūžība un ekspluatācijas laiks u.c.

Vienojoties ar atbildīgo ministriju ekspertiem, labo piemēru analīzei atbilstoši darba uzdevumam izvēlēti projekti no SAM 5.1.1.; SAM 5.1.2.; SAM 5.2.1.; SAM 5.3.1.; SAM 5.4.1.; SAM 5.4.2.; SAM 5.4.3.; SAM 5.5.1.; SAM 5.6.2.; SAM 5.6.3. Šo projektu galvenā vērtība ir rūpīgi veikti projekta sagatavošanas darbi, veiksmīga visu pušu sadarbība, spēja veikt darbus sarežģītos apstākļos, sniegts ieguvums lielumam skaitam labuma guvēju / labvēlīgi ietekmēta liela daļa teritorijas, kā arī sasniegti vai pat pārsniegti projektā noteiktie iznākuma rādītāji.

Izvērtējuma gaitā ir sagatavoti operacionāla un stratēģiska rakstura priekšlikumi. Operacionālie priekšlikumi ir vērsti uz ieguldījumu efektīvāku plānošanu, projektu sagatavošanu, īstenošanu un uzraudzību. Stratēģiskie ieteikumi ir vērsti uz projektu pieteikšanās procesa efektivitātes veicināšanu, iznākuma un rezultātu rādītāju izvērtēšanu, turpmāku ieguldījumu sekmēšanu noteiktās jomās, kā arī atbalsta principa pārveidošanu tiem projektiem, kuri tieši vērsti arī uz tautsaimniecības stimulēšanu.

IEVADS

Šī Izvērtējuma **mērķis** ir analizēt un vispārēji novērtēt ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda DP “Izaugsme un nodarbinātība” 5. PV “Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte” ieguldījumu lietderību, efektivitāti, atbilstību, ietekmi un ilgtspēju. Izvērtējums ir veikts, ņemot vērā DP izvirzīto 5. PV mērķi – palielināt resursu izmantošanas efektivitāti un ietekmi uz vides aizsardzību, veicinot pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un pārvaldību.¹ Izvērtējums tiek īstenots saskaņā ar Regulas Nr. 1303/2013² 56. pantā noteikto, proti, vismaz reizi plānošanas periodā izvērtēšanā noskaidrot, kā atbalsts no ES fondiem ir veicinājis katras prioritātes mērķu sasniegšanu.

Termini efektivitāte (*effectiveness*), lietderība (*efficiency*), atbilstība (*relevance*), ietekme (*impact*) un ilgtspēja (*sustainability*) Izvērtējumā tiek lietoti atbilstoši EVALSED Sociālās un ekonomiskās attīstības izvērtēšanas rokasgrāmatas terminu definīcijām.³ Terminu būtība ir šāda:

- ▽ Efektivitāte – vērtēt, vai ar intervenci tiek sasniegti definētie mērķi, kādi ir faktiskie ieguldījumu rezultāti, kādi ir bijuši panākumi un grūtības mērķu sasniegšanā, vai izvēlētie investīciju risinājumi ir bijuši atbilstoši un kāda ir ārējo faktoru ietekme mērķu sasniegšanā;
- ▽ Ietekme – kādas ir ieguldījumu izraisītās vai ierosinātās faktiskās pārmaiņas;
- ▽ Lietderība – cik labi tiek mobilizēti resursi mērķu sasniegšanai (ieguldījumi pret faktiskajiem rezultātiem);
- ▽ Atbilstība – cik lielā mērā investīciju mērķi ir pamatoti pret vajadzībām;
- ▽ Ilgtspēja – kāda ir sasniegto rezultātu noturība un saglabāšanās potenciāls.

Investīcijas 5. PV ir kombinētas no diviem ES fondiem – ERAF un KF. Lai koncentrēti un mērķtiecīgi risinātu izaicinājumus, investīcijas ir plānotas, apvienojot divus PL izvirzītos tematiskos mērķus – “Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību” un “Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti”. Ieguldījumu prioritātes (turpmāk – IP) 5. PV kopumā ir sešas:

1. Pielāgošanās klimata pārmaiņām plūdu risku mazināšanai un novēršanai:

- ▽ SAM 5.1.1. “Novērst plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu pilsētu teritorijās”;
- ▽ SAM 5.1.2. “Samazināt plūdu riskus lauku teritorijās”.

2. Atkritumu apsaimniekošana atkritumu saimniecības infrastruktūru pilnveidošanai un atkritumu pārstrādes un reģenerācijas palielināšanai:

- ▽ SAM 5.2.1. Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju: 5.2.1.1. Atkritumu dalītas savākšanas sistēmas attīstība; 5.2.1.2, Atkritumu pārstrādes un reģenerācijas veicināšana; 5.2.1.3, Atkritumu reģenerācijas veicināšana.

3. Ūdenssaimniecības infrastruktūras pilnveidošana:

- ▽ SAM 5.3.1. “Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas”.

¹ Darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība” (2014) (pieejams <https://ej.uz/3vxq>).

² Eiropas Parlamenta un padomes regula (ES) Nr.1303/2013 (2013.gada 17.decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (pieejams: <https://ej.uz/dif3>)

³ EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development (pieejams: <https://ej.uz/j2vg>)

4. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un atjaunošana, vides monitoringa tīklu un tā darbību pilnveidošana:

- ▽ SAM 5.4.1. “Saglabāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un aizsargāt ekosistēmas”: 5.4.1.1. Antropogēno slodzi mazinošas infrastruktūras izbūve un rekonstrukcija Natura 2000 teritorijās;
- ▽ SAM 5.4.2. “Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā”: 5.4.2.1. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un ekosistēmu aizsardzības priekšnoteikumi, 5.4.2.2 Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības vides pārvaldībā veicināšana;
- ▽ SAM 5.4.3. “Pasākumi biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošanai”: 5.4.3.1 Eiropas Savienības nozīmes dzīvotņu atjaunošana, 5.4.3.2 Kompleksu apsaimniekošanas pasākumu īstenošana Natura 2000 teritorijās.

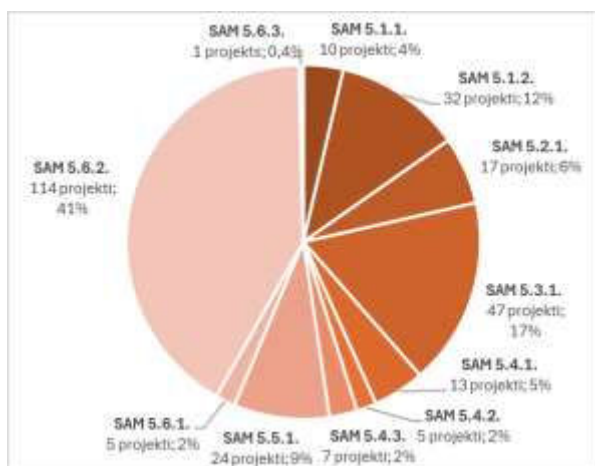
5. Dabas un kultūras mantojuma ilgtspējīga aizsardzība, saglabāšana, attīstīšana un izmantošana sociālā kapitāla attīstībai un vides kvalitātes pilnveidošanai:

- ▽ SAM 5.5.1. “Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus”.

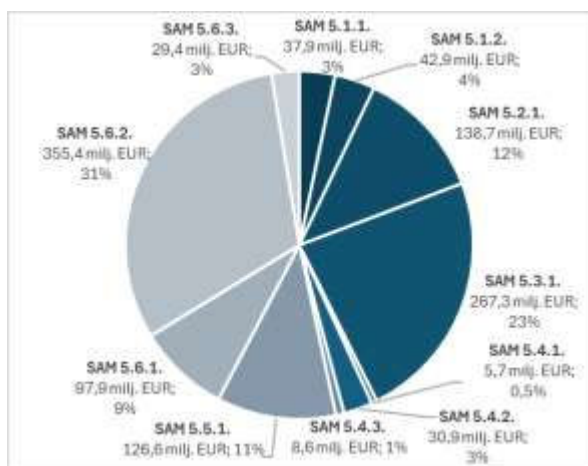
6. Pilsētvides revitalizācija, degradēto teritoriju atjaunošana uzņēmējdarbības fiziskās vides uzlabošanai, vides kvalitātes un investīciju piesaistes veicināšanai, kā arī piesārņoto vietu sanācija dabas kapitāla saglabāšanai un ekonomiskās izmantošanas veicināšanai:

- ▽ SAM 5.6.1. “Veicināt Rīgas pilsētas revitalizāciju, nodrošinot teritorijas efektīvu sociālekonomisko izmantošanu”;
- ▽ SAM 5.6.2. “Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām”;
- ▽ SAM 5.6.3. “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija”.

Attēls 1. Projektu skaits (gab.) un īpatsvars dalījumā pa 5. PV SAM uz 10.06.2024

Attēls 2. Projektu kopējais finansējums, EUR (attiecināmās un neattiecināmās izmaksas) un tā īpatsvars dalījumā pa 5. PV SAM uz 10.06.2024

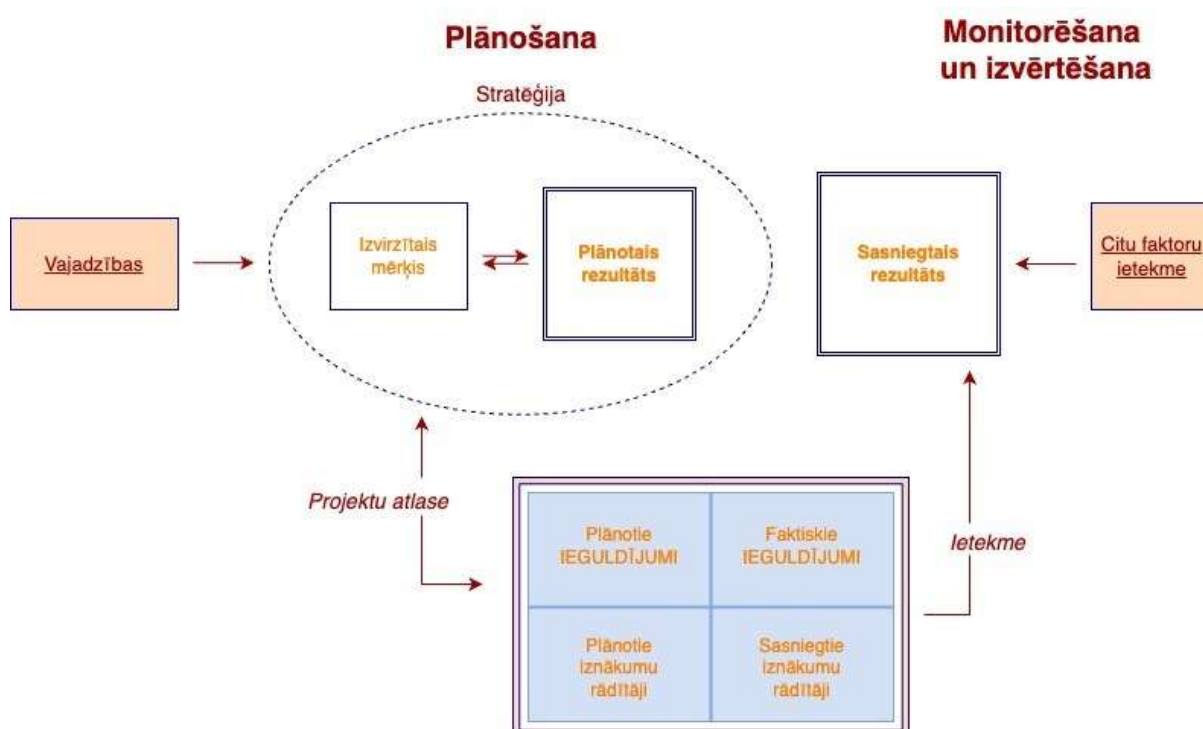

Izvērtējuma rezultāti tiks izmantoti kā pierādījumu bāze, lai uzlabotu un attīstītu turpmāko vides aizsardzības un resursu izmantošanas politiku, tāpat rezultāti tiks izmantoti tālākai investīciju plānošanai.

IZMANTOTĀ METODOLOĢIJA

5. PV izvērtēšanas modelis ir balstīts uz vispārējo intervences loģikas shēmu saskaņā ar EVALSED Sociālās un ekonomiskās attīstības izvērtēšanas rokasgrāmatu (skat. attēlu Nr. 3). Tajā programmas mērķi un rezultāti tiek plānoti, balstoties uz vajadzībām un identificētajām problēmām, kuras ar intervenci tiek risinātas. Programmas ietvaros īstenojamo projektu atlase un realizācija ir tā, kas rezultātā rada reālās izmaiņas, kuras ir izvērtējamas no dažādiem aspektiem, bet galvenokārt attiecībā pret to, ko bija plānots sasniegt. Savukārt konkrētas 5. PV vajadzības, mērķi, iznākuma rādītāji un rezultāti, kas atbilstoši šai shēmai, ir raksturoti turpmākās ziņojuma nodaļās.

Attēls 3. Intervences izvērtēšanas pieeja 5. PV ietvaros (balstoties uz EVALSED: Sociālās un ekonomiskās attīstības izvērtēšanas rokasgrāmatu⁴)

Izvērtējuma procesā ir **pielietotas dažādas datu ieguves metodes**:

- ▼ **dokumentu analīze** (analizēto dokumentu sarakstu skatīt sadaļā – Izmantoto avotu saraksts);
- ▼ **statistiskās datu analīze** (dati par projektu finansējumu, sasniegtajām iznākuma rādītāju vērtībām, ieguldījumiem reģionos u.c.);
- ▼ **finansējuma saņēmēju intervijas** – kopumā veiktas 20 intervijas – ne mazāk kā viena intervija katra SAM ietvaros. Atsevišķos SAM veiktas vairākas intervijas;

⁴ European Commission (2013). EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development - Evaluation guide (pieejams: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/evaluations-guidance-documents/2013/evalsed-the-resource-for-the-evaluation-of-socio-economic-development-evaluation-guide_en)

- ▼ **finansējuma saņēmēju aptauja** - tajā piedalījās 84 finansējuma saņēmēji. Aptaujā aptverti efektivitātes, atbilstības, ietekmes, ilgtspējas aspekti, kā arī dažādu ārējo faktoru ietekme uz projektu īstenošanu⁵;
- ▼ **gadījuma izpēte** veikta, lai padziļinātāk raksturotu TS noteikto desmit SAM labās prakses projektus – katrā SAM raksturots viens piemērs: SAM 5.1.1.; SAM 5.1.2.; SAM 5.2.1.; SAM 5.3.1.; SAM 5.4.1.; SAM 5.4.2.; SAM 5.4.3.; SAM 5.5.1.; SAM 5.6.2.; SAM 5.6.3.
- ▼ **IIA / ITN verifikācija** (pieņemumu un efektivitāti / ietekmi raksturojošo parametru pārbaude), **IIA/ITN apskats** – veikta lietderības un rentabilitātes izvērtēšana, izskatot projektu sagatavotās IIA / ITN, kas pieejami KPVIS vidē;
- ▼ **Izpildītāja iekšējās ekspertu diskusijas** – visā Izvērtējuma ciklā šādas diskusijas tika organizētas ne retāk kā reizi divās nedēļās un ar mērķi apspriest iegūtos secinājumus un izstrādāt ieteikumus;
- ▼ **ikmēneša sanāksmes un diskusijas ar Pasūtītāju un VARAM ekspertiem** – tās tika organizētas, lai pārrunātu darbu progresu, iegūtu Izvērtējuma pamatojumam nepieciešamo informāciju un validētu secinājumus, ieteikumus.

Raksturojot informācijas ieguves procesu – Izvērtējuma izstrāde tika uzsākta ar publiski pieejamo dokumentu, kā piemēram, plānošanas dokumentu un SAM regulējošo MK noteikumu analīzi, kā arī KPVIS pieejamās informācijas analīzi gan par projektu līgumu statusu un veiktajiem līgumu grozījumiem, gan par projektu īstenošanas progresu un aktuālo finansējumu, par īstenoto projektu IIA aprēķiniem un ITN novērtējumiem, lai identificētu projektu sociālekonomiskos ieguvumus.

Pēc dokumentu analīzes, Izvērtējuma autori veica finansējuma saņēmēju anketēšanu. Iegūtās atbildes tika analizētas un ietvertas ziņojumā - lielākoties sadaļā par ieguldījumiem kavējošajiem un veicinošajiem faktoriem, sākotnējo investīciju mērķu un apjomu aktualitāti, kā arī ieguldījumu ilgtspēju. Anketēšanas rezultāti bija pamats arī vairāku operacionālo ieteikumu sagatavošanā. Pēc aptaujas datu analīzes tika organizētas intervijas ar finansējuma saņēmējiem, kurās tika precizēti atsevišķi jautājumi un padziļināti noskaidrots finansējuma saņēmēju viedoklis, t.sk. par ieteikumiem turpmākajiem ES fondu ieguldījumiem.

Pēc Izvērtējuma projekta sagatavošanas rezultāti tika apspriesti ar FM, VARAM, KM un ZM. Saņemtie ieteikumi ir iestrādāti šajā ziņojumā.

⁵ SAM 511 – no 9 uzrunātajiem FS, atbildējuši 7; SAM 512 – no 1 uzrunātā FS, ir atbildējis 1; SAM 521 - no 14 uzrunātajiem FS ir atbildējuši 10; SAM 531 – no 46 uzrunātajiem FS ir atbildējuši 26; SAM 541 – no 12 uzrunātajiem FS atbildējuši 5; SAM 542 – no 3 uzrunātajiem FS atbildējuši 2; SAM 543 – no 6 uzrunātajiem FS atbildējuši 4; SAM 551 - no 40 uzrunātajiem FS (pašvaldības pirms ATR iekļaujot pašvaldībā pēc ATR) atbildējuši 19; SAM 561 – no 3 uzrunātajiem FS atbildējuši 2; SAM 562 - no 32 uzrunātajiem FS atbildējuši 23; SAM 563 – viens uzrunātais FS nav atbildējis.

IZVĒRTĒJUMA REZULTĀTI

1. SAM raksturojums un atbilstība mērķiem, vajadzībām

Šajā Izvērtējuma tematiskajā blokā ietvertas atbildes uz jautājumiem:

- ▼ SAM raksturojums (SAM labuma guvēji, finansējuma saņēmēji, finansējums, iesniegtie un apstiprinātie projekti u.c.).
- ▼ Kādi apstākļi un faktori vides aizsardzības un efektīvas resursu izmantošanas jomās Latvijā pamato nepieciešamību publisko investīciju ieguldījumiem? Cik lielā mērā investīciju mērķi ir pamatoti pret vajadzībām?
- ▼ Kāda ir ieguldījumu saskaņotība un papildinātība?

SAM raksturojums un ieguvumi no investīcijām

Tabula 1. 5. PV SAM un labuma guvēju raksturojums

	SAM 5.1.1. 	SAM 5.1.2. 	SAM 5.2.1. 	SAM 5.3.1. 	SAM 5.4.1. 	SAM 5.4.2. 	SAM 5.4.3. 	SAM 5.5.1. 	SAM 5.6.1. 	SAM 5.6.2. 	SAM 5.6.3.
Nosaukums (īsi)	Plūdu un krasta erozijas riska novēršana pilsētās	Plūdu riska mazināšana lauku teritorijās	Atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras pilnveidošana	Attīstīt un uzlabot ŪK pakalpojumus un pieslēgšanas iespējas	Antropogēno slodzi mazinoša infrastruktūra Natura 2000 teritorijās	Vides monitorings un kontrole, sabiedrības līdzdalība	ES nozīmes dzīvotņu atjaunošana un apsaimniekošanas pasākumi Natura 2000 teritorijās	Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsargāšana, veicināšana un attīstība	Rīgas pilsētas revitalizācija	Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas	Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija
Atbildīgā iestāde	VARAM	ZM	VARAM	VARAM	VARAM	VARAM	VARAM	KM	KM	VARAM	VARAM
Finansējuma saņēmēji	Pašvaldība / pašvaldības iestāde	ZMNĪ	Komersanti, pašvaldība vai pašvaldības iestāde	Komersanti, pašvaldību aģentūras, pašvaldības.	Pašvaldība / pašvaldības iestāde	DAPV, LVĢMC, VRAA	DAPV, pašvaldības	Pašvaldība/ pašvaldības iestāde/ pašvaldības	SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs", Rīgas valstspilsētas	Pašvaldības / pašvaldības iestādes / komersanti, ostu pārvaldes	VVD

	SAM 5.1.1. 	SAM 5.1.2. 	SAM 5.2.1. 	SAM 5.3.1. 	SAM 5.4.1. 	SAM 5.4.2. 	SAM 5.4.3. 	SAM 5.5.1. 	SAM 5.6.1. 	SAM 5.6.2. 	SAM 5.6.3.
								kapitālsabiedrība / VNĪ	pašvaldība, VNĪ		
Projekta iesniegumu atlase	IPIA	IPIA	APIA, IPIA (5.2.1.2., 4.k.)	IPIA	APIA	IPIA	IPIA (5.4.3.1.), APIA (5.4.3.2)	IPIA	IPIA	IPIA	IPIA
Finansējums MK not., EUR	27 662 703	43 390 019	95 521 755	121 248 200	3 614 966	30 852 743	7 417 774	79 420 393	68 885 831	278 263 969	29 257 750
<i>No tā, KF/ERAF, EUR</i>	23 513 297	36 881 516	73 263 994	102 562 507	3 072 721	26 224 830	6 305 108	67 507 333	58 552 956	236 524 372	24 869 088
<i>No tā, KF/ERAF, %</i>	85%	85%	77%	84,6%	85%	85%	85%	85%	85%	85%	85%
Kopējās izmaksas (EUR; 10.06.2024.)	37 778 735	42 894 852	138 732 796	267 216 968	5 691 548	30 879 732	8 577 373	126 617 234	97 885 059	355 441 343	29 410 342
<i>No tā KF/ERAF, EUR</i>	22 886 986	36 524 022	71 898 765	101 512 017	3 072 721	27 696 742	5 859 899	66 816 080	55 038 682	218 018 030	24 622 878
Labuma guvēji	Pašvaldības, iedzīvotāji un komersanti	Pašvaldības, iedzīvotāji un komersanti	Iedzīvotāji, komersanti, pašvaldības un sabiedrība kopumā	Iedzīvotāji, komersanti, pašvaldības un visa sabiedrība kopumā	Pašvaldības un iedzīvotāji, tūristi, komersanti, sabiedrība	Valsts iestādes un NVO, NĪ īpašnieki un apsaimniekotāji, pašvaldības, iedzīvotāji un komersanti, plānošanas reģioni	Valsts iestādes un pašvaldības, iedzīvotāji, tūristi, komersanti, sabiedrība	Pašvaldības, saistīto pakalpojumu sniedzēji (MVK), iedzīvotāji, vietējie un starptautiskie tūristi.	Iedzīvotāji, komersanti, pašvaldības un sabiedrība kopumā	Iedzīvotāji, komersanti, pašvaldības un sabiedrība kopumā	Pašvaldība, sabiedrība kopumā
Pasākumi / kārtas	3 kārtas	1 kārtā	5.2.1.1. - 1.kārta 5.2.1.2. - 4.kārtas 5.2.1.3. - 1.kārta	4 kārtas	Pasākums 5.4.1.1. - 1 kārtā	Pasākums 5.4.2.1. - 1 kārtā un 5.4.2.2. - 3 kārtas	Pasākums 5.4.3.1. - 1 kārtā un 5.4.3.2. - 1 kārtā	4 kārtas	1 kārtā	4 kārtas	1 kārtā
Projektu skaits (10.06.2024.)	10	33	21	47	13	5	8	24	5	114	1

	SAM 5.1.1. 	SAM 5.1.2. 	SAM 5.2.1. 	SAM 5.3.1. 	SAM 5.4.1. 	SAM 5.4.2. 	SAM 5.4.3. 	SAM 5.5.1. 	SAM 5.6.1. 	SAM 5.6.2. 	SAM 5.6.3.
<i>no tiem ar statusu:</i>											
<i>Pabeigts</i>	7	32	14	45	13	4	5	20	1	104	1
<i>Līgums</i>	3 ⁶	0	3	2 ⁷	-	1 ⁸	2 ⁹	4 ¹⁰	4	10	0
<i>Pārtraukts</i>	-	1 ¹¹	4 ¹²	-	-	-	1 ¹³	-	-	-	-

Atbilstoši MK noteikumiem, 5. PV kopumā paredzēti līdzekļi 814 milj. EUR apmērā, no kuriem ES fondu (KF/ERAF) finansējums - līdz 85% apmērā. Kopējie faktiskie ieguldījumi (ieskaitot neattiecināmās izmaksas) 5. PV ir 1,14 miljardi EUR, t.sk. ES fondu finansējums – 58%.

Vislielākie līdzekļi (kopējās ieguldītās izmaksas) **ieguldīti** degradēto teritoriju revitalizācijas projektos (SAM 5.6.2.) – 355,4 milj. EUR, ŪK attīstības projektos (SAM 5.3.1.) – 267,2 milj. EUR, atkritumu apsaimniekošanā (SAM 5.2.1.) – 138,7 milj. EUR, kultūras jomas projektos (SAM 5.5.1.) – 126,6 milj. EUR un Rīgas pilsētas degradēto ēku revitalizācijas projektos (SAM 5.6.1.) – 97,9 milj. EUR.

Salīdzinot MK noteikumus ar faktisko situāciju KPVIS (uz 10.06.2024.), redzams, ka teju visos SAM kopējās faktiskās izmaksas ir pieaugušas, salīdzinot ar MK noteikumos paredzēto finansējumu. Vienīgi plūdu riska mazināšanai lauku teritorijās (SAM 5.1.2.), vides monitoringa projektos (SAM 5.4.2.) un sanācijas projektā (SAM 5.6.3.) izmaksas ir palikušas gandrīz nemainīgas.

⁶ Projekti “Būnas izbūve Baltijas jūrā”, “Lielupes radīto plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu novēršanas pasākumi Dubultos–Majoros–Dzintaros” un “Novērst plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu Ādažu novadā, pirmā daļa” ir īstenošanā (statuss – Līgums).

⁷ SIA “Ķekavas nami” projekts un viens SIA “Rīgas ūdens” projekts.

⁸ Projektā “Valsts vides monitoringa programmu un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības veicināšana, pilnveidojot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centru infrastruktūru” darbību īstenošana vēl turpinās, tāpēc rādītājs plānotajā apmērā būs sasniegts 2024. gada laikā.

⁹ Projekti “Apsaimniekošanas pasākumu veikšana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanai” un “Antropogēnās slodzes samazināšana un kompleksu apsaimniekošanas pasākumu īstenošana dabas liegumā “Zilaiskalns”” ir īstenošanā.

¹⁰ VAS “Valsts nekustamie īpašumi” projekts “Lielās Ģildes pārbūve un atjaunošana Amatu ielā 6, Rīgā” ar statusu posmos sadalīts.

¹¹ Sakarā ar pieejamā finansējuma līdz 2018.gada 31.decembrim pārsniegšanu, projekta “Strimenu poldera sūkņu stacijas pārbūve Pelēču pagastā, Preiļu novadā” iesniegums uz laiku tiek atsaukts līdz pieejamā finansējuma apmēra palielinājumam.

¹² Projekti tika pārtraukti pēc FS iniciatīvas. FS bija pēc projekta pieteikuma iesniegšanas bija veikuši papildus izpētes darbus, kā rezultātā secinājuši, ka visticamāk nespēs pilnībā īstenot projekta mērķus un tādēļ projektus atsaukuši.

¹³ Projekta “Kompleksu apsaimniekošanas pasākumu īstenošana Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu apvidū” līgums izbeigts pēc abpusējas (Cēsu novada pašvaldības un CFLA) vienošanās. Iemesls: būtiski mainījušies projekta īstenošanas kopējie izdevumi, t.i., projektā konstatēts sadārdzinājums; risks par projekta atbilstību SAM MK noteikumu 11.(prim) punkta prasībām.

Uz 10.06.2024. ir pabeigti 246 projekti, 6 pārtraukti projekti un 29 īstenošanā esoši projekti.

Investīcijas 5. PV SAM paredz šādus tiešus un netiešus galvenos ieguvumus:

- ▼ Aizsardzību pret paliem un plūdiem, krasta eroziju.
- ▼ Kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu, atkritumu kā resursu racionālu izmantošanu un apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu.
- ▼ Sabiedrības veselības ieguvumus, kas ir saistīti ar notekūdeņu savākšanu no decentralizētajām sistēmām un to attīrīšanas uzlabošanu.
- ▼ Vidē novadītā piesārņojuma samazinājumu un degradēto teritoriju sakārtošanu.
- ▼ Bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmu, biotopu un sugu aizsardzību, t.sk. uzlabojot to pieejamību sabiedrībai.
- ▼ Kultūras mantojuma ilgtspējīgu aizsardzību, saglabāšanu un attīstīšanu, t.sk. tūrisma pakalpojumu attīstību un pieejamību.
- ▼ Ekonomiskās aktivitātes pieaugumu ar jaunu darba vietu un pakalpojumu izveidi, kā arī investīciju piesaisti.

Labuma guvēji SAM projektos ir:

- ▼ Finansējuma saņēmēji – pašvaldības, komersanti (t.sk. valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības), valsts un pašvaldību iestādes.
- ▼ Projektu rezultātu izmantotāji – iedzīvotāji, komersanti, tūristi, NVO, plānošanas reģioni.
- ▼ Sabiedrība kopumā:
 - būtiska daļa no projektiem ir vērsti uz vidē novadītā dažāda veida piesārņojuma samazināšanu un degradētas vides sakārtošanu;
 - daudz projekti ir vērsti uz dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un attīstīšanu;
 - atsevišķi projekti veicina iedzīvotāju fiziskās aktivitātes, radot priekšnoteikumus veselīgākai un apmierinātākai sabiedrībai;
 - daļa projektu veicina nodarbinātību, tādējādi, samazinot sabiedrības izmaksas, kas ir saistītas ar nepietiekamu nodarbinātību.

Kopumā no visām 5. PV investīcijām (EUR):

- ▼ 38% ir ieguldīti Rīgas reģionā;
- ▼ 17% Latgales reģionā;
- ▼ 16% Kurzemes reģionā;
- ▼ 13% Vidzemes reģionā;
- ▼ 13% Zemgales reģionā;
- ▼ 3% ieguldījumi bijuši tādi, kas attiecināmi uz visu valsts teritoriju.

Tabula 2. 5. PV investīciju sadalījums statistiskā reģionālā griezumā, milj. EUR (uz 10.06.2024.)

Kopējās izmaksas (attiecināmās un neattiecināmās) EUR ¹⁴ dalījumā pa SAM (10.06.2024) ¹⁵	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
LV kopumā / starp-reģionāls	-	-		-	-	30 879 732	3 400 637	-	-	-	-
Vidzeme	6 735 839	9 441 339	12 762 154	29 847 749	1 812 756	-	2 186 049	9 171 399	-	71 373 099	-
Zemgale	6 839 081	5 988 799	19 721 711	42 617 478	366 015	-	-	27 337 541	-	50 114 747	-
Kurzeme	9 392 127	11 887 373	36 263 238	18 376 490	974 385	-	2 395 597	40 663 531	-	57 185 660	-
Latgale	3 443 840	12 204 492	10 860 265	21 758 710	513 389	-	-	11 968 829	-	132 200 099	-
Rīgas reģions	11 367 848	3 372 849	59 125 428	154 616 541	2 025 003	-	595 089	37 475 933	97 885 059	44 567 738	29 410 342
Kopā	37 778 735	42 894 852	138 732 796	267 216 968	5 691 548	30 879 732	8 577 373	126 617 234	97 885 059	355 441 343	29 410 342

¹⁴ Kopējās izmaksas (attiecināmās un neattiecināmās)

¹⁵ KPVIS informācija; reģionu dalījums veikts, ņemot vērā Statistisko reģionu robežas no 2024. gada 1. janvāra (<https://www.csp.gov.lv/lv/statistiskie-regioni>).

SAM ieguldījumu savstarpējā sasaiste un sasaiste ar citiem PV

Ieguldījumi 5. PV nodrošina savstarpēju to sasaisti un papildinātību. Tieša sasaiste ir novērojama starp šādu SAM mērķiem:

- ▼ SAM 5.1.1. un SAM 5.1.2. – abi SAM ir vērsti uz plūdu riska mazināšanu, nodrošinot iedzīvotājiem drošu, kvalitatīvu dzīves vidi un saimnieciskās darbības konkurētspēju un turpmāku pastāvēšanu, kā arī vides aizsardzību.
- ▼ SAM 5.2.1. ieguldījumiem nav tieša sasaiste ar citu SAM ieguldījumiem.
- ▼ SAM 5.3.1. ir netieša sasaiste ar SAM 5.6.2. mērķiem. Daļa SAM 5.3.1. ietvaros izbūvētie CKS var veicināt notekūdeņu savākšanu no mazajiem vai mikrouzņēmumiem, kas atrodas blīvi apdzīvotajās pilsētu teritorijās, kur ekonomiski pamatoti ir izveidota CKS.
No SAM 5.6.2. ietvaros izbūvētajiem CKS, kas veidoti kā industriālie pieslēgumi degradētās teritorijas potenciāla attīstīšanai, CKS pakalpojumus var saņemt arī iedzīvotāji, kuru dzīvesvietas atrodas industriālo pieslēgumu tiešā tuvumā (iedzīvotāji par saviem līdzekļiem var pieslēgties industriālajiem pieslēgumiem, šādas darbības un izmaksas ir ārpus SAM 5.6.2.projektu izmaksām).
- ▼ SAM 5.4.1., 5.4.2. un 5.4.3. – SAM ieguldījumi ir saistīti, jo ir vērsti uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, aizsardzību un atjaunošanu, vides aizsardzību.
- ▼ SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3. – abi SAM ir tieši saistīti, jo tajos atbalstītie pasākumi ir vērsti uz antropogēnās slodzes mazināšanu Natura 2000 teritorijās.
- ▼ SAM 5.4.1., SAMP 5.4.3.2 un SAM 5.5.1. – minētie SAM ir saistīti, jo tie veicina dabas un kultūras mantojuma pieejamību, sekmē tūrisma un ar to saistīto pakalpojumu attīstību pašvaldībās.
- ▼ SAM 5.6.3. ir vērsts uz piesārņotu teritoriju sanāciju, nodrošinot šo teritoriju atgriešanu saimnieciskajā aprītē un atjaunojot bioloģisko daudzveidību šajās teritorijās, veicot monitoringu, kas atbilst arī SAM 5.4.1., 5.4.2. un 5.4.3. mērķiem.

Tabula 3. 5. PV SAM ieguldījumu savstarpējā sasaiste un papildinātība

Sasaiste SAM	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
SAM 5.1.1.		x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SAM 5.1.2.	x		-	-	-	-	-	-	-	-	-
SAM 5.2.1.	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-
SAM 5.3.1.	-	-	-		-	-	-	-	-	x	-
SAM 5.4.1.	-	-	-	-		x	x	x	-	-	x
SAM 5.4.2.	-	-	-	-	x		x	-	-	-	x
SAM 5.4.3.	-	-	-	-	x	x		x	-	-	x
SAM 5.5.1.	-	-	-	-	x	-	x		x	-	-
SAM 5.6.1.	-	-	-	-	-	-	-	x		-	-
SAM 5.6.2.	-	-	-	x	-	-	-	-	-		-
SAM 5.6.3.	-	-	-	-	x	x	x	-	-	-	

Tabula 4. 5. PV SAM ieguldījumu sasaiste ar citiem DP PV mērķiem

Sasaiste SAM	2 PV IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi	3 PV Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja	4 PV Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs	6 PV Ilgtspējīga transporta sistēma
SAM 5.1.1.	-	x	-	-
SAM 5.1.2.	-	x	-	-
SAM 5.2.1.	-	x	x	-
SAM 5.3.1.	-	x	-	-
SAM 5.4.1.	-	x	-	-
SAM 5.4.2.	x	-	-	-
SAM 5.4.3.	-	x	-	-
SAM 5.5.1.	x	x	x	-
SAM 5.6.1.	-	-	x	-
SAM 5.6.2.	-	x	x	x
SAM 5.6.3.	-	-	-	-

5. PV SAM ieguldījumiem ir tieši sasaiste un papildinātība ar 2. PV, 3. PV, 4. PV un 6. PV ieguldījumiem:

- ▼ Sasaiste novērojama ar 2. PV ieguldījumiem, jo SAM 5.4.2. īstenotie pasākumi ir vērsti uz publisko datu pieejamības un izmantošanas veicināšanu, efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību, kas ir viens no 2 PV SAM ieguldījumu mērķiem (piemēram, SAM 5.4.2. ietvaros attīstot dabas datu pārvaldības sistēmu “Ozols”).
- ▼ Sasaiste novērojama ar 3. PV ieguldījumiem (visciešākā sasaiste), jo astoņi no vienpadsmit 5. PV SAM ieguldījumiem tieši vai pastarpināti nodrošina / veicina uzņēmējdarbībai piemērotas vides attīstību un/vai nepasliktināšanu, kā arī priekšnosacījumu radīšanu jaunu uzņēmējdarbības virzienu attīstībai.
- ▼ Sasaiste novērojama ar 4. PV ieguldījumiem, jo SAM 5.5.1. veicina kultūras mantojuma iestāžu energoefektivitātes uzlabošanu, kas daļēji ir pašvaldības ēkas un objekti, kas papildina SAM 4.2.2. aktivitāti. Savukārt SAM 5.2.1. projekts “No atkritumiem iegūtā kurināmā reģenerācijas iekārtu izbūve Ventspilī, Talsu ielā 69” (kas paredz pilsētas siltumapgādi, kas iegūta no atkritumu sadedzināšanas) saskan ar SAM 4.3.1. mērķi: veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē. Arī SAM 5.6.1. ietvaros pārbūvētajās ēkās uzlabosies energoefektivitāte, savukārt SAM 5.6.2. ietvaros pārbūvētās ielas un autoceļi stimulēs zemāku degvielas patēriņu un attiecīgi mazinās SEG emisijas.
- ▼ Sasaiste novērojama ar 6. PV, jo SAM 5.6.2. ieguldījumi lielākajā daļā projektu paredz arī uzņēmējdarbībai nepieciešamas ceļu satiksmei paredzētās infrastruktūras attīstību, kas papildina 6. PV ieguldījumus valsts un pašvaldību īpašumā esošās transporta infrastruktūras attīstībā. SAM 5.6.2. veiktās investīcijas atsevišķos projektos veicina sasaisti ar TEN-T infrastruktūru.
- ▼ Ar pārējo PV ieguldījumiem nav identificēta izteikta saistība.

Noslēguma secinājumi

- ▼ 5. PV, atbilstoši MK noteikumiem, tika paredzēts finansējums 814 milj. EUR apmērā, no kuriem KF un ERAF finansējums - līdz 85% apmērā. Faktiskais (attiecināmais un neattiecināmais) finansējums uz 10.06.2024. ir 1,14 miljardi EUR, t.sk. ES fondu finansējums 0,66 miljardi EUR (58%).
- ▼ 5. PV investīciju labuma guvēji ir pašvaldības, iedzīvotāji un komersanti, tūristi, valsts iestādes un NVO, kā arī sabiedrība kopumā.
Galvenie ieguvumi saistās ar plūdu risku mazināšanu, antropogēnās slodzes mazināšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, vides un ūdens monitoringa un kontroles sistēmas attīstību, virzību uz ES direktīvu izpildi atkritumu apsaimniekošanā, kultūras mantojuma saglabāšanu un to sniegto pakalpojumu pieejamību, degradēto teritoriju platības samazināšanu, jaunu darba vietu izveidi, apkārtējā vidē novadītā piesārņojuma (no notekūdeņiem) samazināšanu.
- ▼ 5. PV ieguldījumi ir saistīti gan savstarpēji, gan ar citiem ieguldījumiem ārpus 5. PV, piemēram, tiek veicināta uzņēmējdarbība un darba vietu izveide (3. PV), IKT attīstība (2. PV), SEG emisiju samazināšana/energoefektivitātes uzlabošana (4. PV) un transporta infrastruktūras attīstība (6. PV). Ar pārējo PV ieguldījumiem nav identificēta izteikta saistība.
- ▼ Ieguldījumi 5. PV ir veikti atbilstoši – atbilstoši ES regulējumam attiecībā uz sasniedzamajiem rādītājiem vides jomā, kā arī atbilstoši nozares plānošanas dokumentiem, t.sk. lai līdz šim neizmantotās teritorijas un objektus atgrieztu ekonomiskajā apritē un nepilnvērtīgi izmantotajām teritorijām piešķirtu lielāku pievienotu sociālekonomisko vērtību.

2. SAM ieguldījumu efektivitāte un ietekme

Šajā Izvērtējuma tematiskajā blokā ietvertas atbildes uz jautājumiem:

- ▼ Kādā mērā ir sasniegti katra SAM mērķi un iznākuma rādītāji?
- ▼ Kāda ir ieguldījumu efektivitāte 5. PV un nacionālās politikas plānošanas un normatīvajos dokumentos noteikto mērķu sasniegšanā?
- ▼ Kāda ir investīciju faktiskā ietekme uz labuma guvējiem?
- ▼ Cik lielā mērā ir bijuši un joprojām ir aktuāli un atbilstoši sākotnējie investīciju mērķi un investīciju apjoms ieguldījumu īstenošanas laikā?
- ▼ Vai ir bijušas kādas vajadzības, kuras tika aktivizētas ar ES fondu investīcijām un bez tām tas nebūtu bijis iespējams?
- ▼ Kādi faktori un kā kavējuši un/vai veicinājuši nacionālās politikas plānošanas un normatīvajos dokumentos noteikto mērķu sasniegšanu ES fondu 2014.-2020. gada periodā? Kāda ir Covid-19 un ģeopolitisko notikumu ietekme uz mērķu sasniegšanu?

*Ar terminu "Efektivitāte" tiek saprasts, vai ar intervenci tiek sasniegti definētie mērķi, kādi ir faktiskie ieguldījumu rezultāti, kādi ir bijuši vai sagaidāmi panākumi un grūtības mērķu sasniegšanā, vai izvēlētie investīciju risinājumi ir bijuši vai būs atbilstoši un kāda ir vai būs ārējo faktoru ietekme mērķu sasniegšanā. Savukārt ar terminu "Ietekme" tiek saprasts, kādas ir ieguldījumu izraisītās vai ierosinātās faktiskās pārmaiņas.

SAM iznākuma rādītāju izpildes analīze

Tabula 5. 5. PV SAM iznākuma rādītāju izpilde (10.06.2024.)

SAM iznākuma rādītāji (IR)	Plānotā vērtība 2023.12.31	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
 SAM 5.1.1.: Plūdu un krasta erozijas riska novēršana pilsētās		
IR: iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no pretplūdu pasākumiem	180 208	104% 187 002
Specifiskais iznākumu rādītājs: dažādu veidu piesārņoto vietu un piesārņojumu emitējošo objektu skaits projektos, kuros samazināts vides un sociālekonomisko zaudējumu risks, kas rastos šo vietu applūšanas gadījumā	45	76% 34 (sagaidāms, ka pēc projektu pabeigšanas sasniegtā vērtība būs 49 jeb 100+%)
 SAM 5.1.2.: Plūdu riska mazināšana lauku teritorijās		
IR: atjaunoto būvju skaits (to skaitā rekonstruēto hidrobūvju skaits)	29 (t.sk. 19 hidrobūves)	110% 32 (to skaitā 19 hidrobūves – 100% no plānotās vērtības)
IR: atjaunoto vai pārbūvēto valsts nozīmes ūdensnoteku garums	207 km	108% 222,9 km
 SAM 5.2.1.: Atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras pilnveidošana		
IR: šķiroto atkritumu apjoma palielinājums	1 859 t gadā	131% Vidēji 2442 t gadā
IR: atkritumu pārstrādes jaudas pieaugums	141 696 t/gadā	121% 171 465 t/2023.gadā
IR: atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi jaudas pieaugums	15 300 t/gadā	0% 0 t/2023.gadā

SAM iznākuma rādītāji (IR)	Plānotā vērtība 2023.12.31	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
IR un RR: pārstrādātais un reģenerētais atkritumu daudzums attiecībā pret attiecīgajā gadā radīto atkritumu daudzumu	59%	53% (uz 31.12.2022., uz 31.12.2023. rādītājs vēl nav pieejams)
 SAM 5.3.1.: Attīstīt un uzlabot ŪK pakalpojumus un pieslēgšanas iespējas		
IR: uzlaboto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu apkalpoto iedzīvotāju skaita pieaugums.	Vismaz 32 782 iedzīvotāji	29 807 jeb 90,9%
 SAM 5.4.1.: Antropogēno slodzi mazinoša infrastruktūra Natura 2000 teritorijās		
IR: dzīvotņu platība, kura saņem atbalstu, lai panāktu labāku aizsardzības pakāpi	47 730,92 ha	102% 48 672,01 ha
 SAM 5.4.2.: Vides monitorings un kontrole, sabiedrības līdzdalība		
IR: izstrādāti ĪADT dabas aizsardzības plāni	25	100% 25
IR: izstrādāti ES nozīmes ĪA sugu aizsardzības plāni	5	100% 5
IR: atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas attiecas uz vides monitoringu, īstenotas monitoringa programmas	4	100% 4
Specifiskais IR: izveidota un attīstīta sabiedrības vides apziņas veicināšanas infrastruktūra nacionālas nozīmes vides izglītības un informācijas centros	3	66% 2 (sagaidāms, ka tiks sasniegts pilnībā pēc projekta noslēguma)
Specifiskais IR: vides monitoringa vietas projektos, kurās tiek veikts vides monitorings atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas attiecas uz vides monitoringu	189	103% 195
 SAM 5.4.3.: ES nozīmes dzīvotņu atjaunošana un apsaimniekošanas pasākumi Natura 2000 teritorijās		
IR: dzīvotņu platība, kas saņem atbalstu, lai panāktu labāku aizsardzības pakāpi	21 000 ha	99% 20 884
 SAM 5.5.1.: Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsargāšana, veicināšana un attīstība		
IR: atbalstīto dabas un kultūras mantojuma objektu skaits	59 objekti	122% 72 objekti
IR: atbalstīto kultūras un dabas mantojuma objektu un tūrisma objektu apmeklējumu paredzamā skaita pieaugums	490 699 apmeklējumi gadā	273 % 1,34 milj. apmeklējumi
IR: jaunradīto pakalpojumu skaits atbalstītajos kultūras un dabas mantojuma objektos	105 pakalpojumi	115 % 121 pakalpojumi
 SAM 5.6.1.: Rīgas pilsētas revitalizācija		
IR: Rīgas pilsētas teritorijās izveidota vai atjaunota sabiedriskā telpa.	Ne mazāk kā 10 000 m ²	47 117,2 m ² jeb 471%
IR: Rīgas pilsētā uzceltas vai atjaunotas publiskās ēkas vai komercēkas.	Ne mazāk kā 20 000 m ²	23 553,2 m ² jeb 118%
IR: atjaunoto, izveidoto un pārbūvēto sabiedrisko objektu un infrastruktūras objektu skaits Rīgas pilsētā.	Ne mazāk kā 12 objekti	2 gab. jeb 16%

SAM iznākuma rādītāji (IR)	Plānotā vērtība 2023.12.31	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
 SAM 5.6.2.: Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas		
IR: atjaunoto degradēto teritoriju platība, kas pielāgota jaunu komersantu izvietojumam vai esošo komersantu paplašināšanai, lai sekmētu nodarbinātību un ekonomisko aktivitāti pašvaldībā (kopējā atjaunotā zemes platība).	471 hektārs	751,25 hektāri jeb 160%
IR: jaunizveidoto darba vietu skaits atbalstītajās teritorijās. ¹⁶	Vismaz 3 880 (līdz 2028. gada 31. decembrim)	2 836 jeb 73%
IR: atbalstītajā teritorijā atrodošos komersantu nefinanšu investīcijas pašu nemateriālajos ieguldījumos un pamatlīdzekļos ¹⁶ .	EUR 236 524 372 (līdz 2028. gada 31. decembrim)	EUR 211 244 331 jeb 89%
 SAM 5.6.3.: Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija		
IR: kopējā atjaunotās zemes platība	2,5 ha	203% 5.0762 ha

Vērtējot SAM rādītāju un mērķu sasniegšanu, gūti šādi secinājumi.

- ▼ **SAM 5.1.1.** pilsētu teritorijās un **SAM 5.1.2.** lauku teritorijās raksturo mērķis mazināt plūdu un krasta erozijas risku, tādējādi nodrošinot iedzīvotājiem drošu, kvalitatīvu dzīves vidi, saimnieciskās darbības konkurētspēju un turpmāku pastāvēšanu, kā arī vides aizsardzību.

Vērtējot rezultātus, secināms, ka īstenotās aktivitātes SAM 5.1.1. un 5.1.2. ietvaros ir ļāvušas sasniegt mērķi, jo no plūdiem un krasta erozijas arī turpmāk tiks pasargāti vairāk nekā 200 tūkst. iedzīvotāju, 49 dažāda veida piesārņotās vietas un piesārņojumu emitējoši objekti, kā arī vairāk nekā 65 tūkst. ha lauku teritorijas.

SAM 5.1.2. iznākuma rādītāji ir sasniegti un pārsniegti attiecībā uz atjaunotajām būvēm un valsts nozīmes ūdensnotekām, un no plūdiem pasargātajām teritorijām. Savukārt SAM 5.1.1. gadījumā nav sasniegts rādītājs - dažādu veidu piesārņoto vietu un piesārņojumu emitējošo objektu skaits projektos, kuros samazināts vides un sociālekonomisko zaudējumu risks, kas rastos šo vietu applūšanas gadījumā, jo īstenošanā uz 10.06.2024. ir trīs projekti. Taču sagaidāms, ka rādītājs tiks sasniegts pēc projektu noslēguma.

- ▼ **SAM 5.2.1.** ietvaros izvirzītais mērķis - veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju - ir daļēji sasniegts. Divi iznākuma rādītāji "Šķīroto atkritumu apjoma palielinājums" un "Atkritumu pārstrādes jaudas pieaugums" ir sasniegti un pārsniegti attiecīgi par 31 un 26%.

Iznākuma rādītājs "Šķīroto atkritumu apjoma palielinājums" no sākotnēji izvirzītās sasniedzamās vērtības SAM īstenošanas laikā tika būtiski samazināts (no 52 tūkst. tonnu uz 1,9 tūkst. tonnu), atbilstoši arī samazinot atvēlēto ES finansējumu - no 5,48 milj. EUR līdz 0,16 milj. EUR. To noteica projektu iesniegumu atlases rezultāti, kad tika iesniegti tikai deviņi projekti par KF finansējumu 0,7 milj. EUR. Starpība tika

¹⁶ Darba vietu skaita rādītājs un komersantu nefinanšu investīciju rādītājs nav DP rādītāji. Tie ir nacionāla līmeņa rādītāji, kas noteikti MK noteikumos par 5.6.2.SAM īstenošanu un liecina par investīciju papildus ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību. 5.6.2.SAM iznākuma vienīgais rādītājs DP ir i.5.6.2.ak (CO22) "Kopējā atjaunotās zemes platība" (ha).

novirzīta citiem šī SAM pasākumiem. Tā rezultātā šī SAM ietekme uz dalīti savākto un pārstrādei nododamo atkritumu apjomu ir mazāka par 1%. Līdz ar to arī SAMP 5.2.1.1 ietekme uz šķiroto atkritumu īpatsvara pieaugumu ir maznozīmīga.

Attiecībā uz iznākuma rādītāju “atkritumu pārstrādes jaudu pieaugums” tieši BNA pārstrādes jomā, kur ir ieguldīta nozīmīga SAM 5.2.1. investīciju daļa, var secināt, ka jaudas pieaugums ir aptuveni atbilstošs plānošanas dokumentos¹⁷ noteiktajam.

Savukārt iznākuma rādītājs “Atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi jaudas pieaugums”, kas ir balstīts uz viena projekta “No atkritumiem iegūtā kurināmā reģenerācijas iekārtu izbūve Ventspilī, Talsu ielā 69” īstenošanu, nav sasniegts, jo objekta nodošana ekspluatācijā vēl nav noslēgusies. Taču ir pamats uzskatīt, ka šis objekts darbību uzsāks līdz 2024. gada 31. oktobrim. Līdz ar to arī atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi jaudas tiks nodrošinātas un kopējais SAM mērķis pilnībā tiks sasniegts.

- ▼ **SAM 5.3.1.** ietvaros veiktie ieguldījumi ir būtiski sekmējuši noteiktā mērķa sasniegšanu. Ar SAM 5.3.1. ietvaros sniegtā finansējuma palīdzību ir attīstīta sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu izmantošana, uzlabota to pieejamība un kvalitāte, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi, samazinot vides piesārņojumu un ūdenstilpju eutrofikāciju. Iznākuma un rezultāta rādītāji uz 2024. gada 10. jūniju vēl nav pilnībā sasniegti, jo projektos ļauts iznākuma rādītāju sasniegt arī projekta pēcuzraudzības periodā. Rādītāju izpildes rādītājs ir vērtējams pozitīvi un visdrīzāk, ka iznākuma rādītāja vērtības par SAM kopumā tuvākajos gados tiks sasniegtas.

- ▼ **SAM 5.4.1. vienīgo pasākumu 5.4.1.1. un SAMP 5.4.3. pasākumu 5.4.3.2.** raksturo mērķis mazināt antropogēno slodzi uz īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām ĪADT (t.sk. Natura 2000 teritorijās), veidojot kvalitatīvu tūrisma un dabas izziņas infrastruktūru, kā arī SAMP 5.4.3.2. gadījumā – īstenojot kompleksus biotopu apsaimniekošanas pasākumus Natura 2000 teritorijās. SAM iznākuma rādītājs “To dzīvotņu platība, kuras saņem atbalstu, lai panāktu labāku aizsardzības pakāpi, ha (plāns)” abos SAM ir sasniegts.

Otru SAM 5.4.3. pasākumu 5.4.3.1. raksturo biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošana, kas faktiski nozīmē apsaimniekošanas pasākumu veikšanu ĪADT un mikroliegumos biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanai. Iznākuma rādītājs ir nedaudz pārsniegts.

- ▼ **SAM 5.4.2.** pasākuma 5.4.2.1 mērķis “Sagatavot priekšnoteikumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai, veicot ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanu, iegūtās pamatinformācijas analīzi, kā arī izstrādājot ĪADT DAPL un īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības plānus” ir pilnībā sasniegts, izpildot arī abus definētos iznākuma rādītājus – izstrādāti 25 ĪADT DAPL un 5 sugu aizsardzības plāni.

Savukārt SAM 5.4.2. pasākuma 5.4.2.2. mērķis “Nodrošināt sabiedrību un iestādes ar savlaicīgu, kvalitatīvu un vispusīgu informāciju par vides stāvokļa izmaiņām, attīstot valsts vides monitoringa un kontroles sistēmas darbību un īstenojot sistemātiskus, regulārus un mērķtiecīgus vides stāvokļa novērojumus un mērījumus, kā arī veicināt

¹⁷ Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam

sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā” uz 10.06.2024. ir izpildīts gandrīz 100% apmērā. Ir veikti ieguldījumi 4 monitoringa programmu īstenošanai, ir nodrošināts sākotnēji nepieciešamais vides monitoringa vietu skaits, kurās tiek veikts vides monitorings atbilstoši normatīvajiem aktiem. Taču nav pilnībā pabeigta sabiedrības vides apziņas veicināšanas infrastruktūra nacionālas nozīmes vides izglītības un informācijas centros (tā izveidota 2 no 3 centriem). Vienlaikus nav pamata uzskatīt, ka rādītājs šī gada laikā netiks sasniegts.

- ▼ **SAM 5.5.1.** mērķis saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus ir pilnībā sasniegts. Trīs sasniedzamie iznākuma rādītāji ir pilnībā izpildīti, kaut arī četri projekti vēl ir īstenošanas stadijā. Kopumā SAM ietvaros ir atbalstīti 72 dabas un kultūras mantojuma objekti, apmeklētāju skaits atbalstītajos kultūras un dabas mantojuma objektos ir pieaudzis par 1,34 milj. Apmeklētājiem atbalstītajos kultūras un dabas mantojuma objektos ir radīti 121 jauni pakalpojumi.
- ▼ **SAM 5.6.1.** mērķis veicināt Rīgas pilsētas revitalizāciju, nodrošinot teritorijas efektīvu sociālekonomisko izmantošanu, un izveidojot un pārbūvējot kultūras un sporta infrastruktūras objektus, uz 2024. gada jūniju ir sasniegts tikai daļēji. Daļa iznākuma rādītāju jau ir sasniegti, bet rādītājs “atjaunoto, izveidoto un pārbūvēto sabiedrisko objektu un infrastruktūras objektu skaits Rīgas pilsētā” tiks sasniegts pēc tam, kad līdz 2026. gada 4. ceturksnim tiks pabeigti SAM ietvaros esošie, bet šobrīd vēl nefunkcionālie projekti.
- ▼ **SAM 5.6.2.** mērķis attiecībā uz teritoriju revitalizāciju, reģenerējot degradētās teritorijas, kā arī nodrošinot videi draudzīgu un vides ilgtspēju veicinošu teritoriālo izaugsmi un jaunu darba vietu radīšanu kopumā, ir ticis sasniegts gandrīz pilnā apmērā. Rādītāji (atjaunoto degradēto teritoriju platība (ha) un strādājošo skaits komersantos (privātajā sektorā¹⁸)) ir pilnībā sasniegti. Savukārt, nacionāla līmeņa rādītāji - jaunizveidotās darba vietas ir sasniegtas jau par 73%, bet komersantu veiktās nefinanšu investīcijas ir sasniegtas par 89%. Būtiskai daļai SAM projektu minēto iznākuma rādītāju sasniegšana ir pārcelta līdz 2026. - 2028. gada periodam, dodot papildu laiku komersantiem projektos plānoto rādītāju sasniegšanai. Iznākuma rādītāju sasniegšanai vēl ir vismaz četrus ar pusi gadus ilgs laika periods, kas pirmšķietami ļauj secināt, ka arī šie rādītāji tiks sasniegti.
- ▼ **SAM 5.6.3.** mērķis attiecībā uz kopējo atjaunoto zemes platību ir pilnībā sasniegts, jo SAM ietvaros rādītājs “kopējā atjaunotā zemes platība” ir izpildīts un pārsniegts - kopumā ir atjaunoti un atgriezti saimnieciskajā aprītē vairāk kā 5 ha zemes.

¹⁸ Sākotnējā vērtība – 429 900 (strādājošo skaits). Sasniedzamā vērtība – vismaz 446 300. Sasniegtā vērtība uz 31.12.2022. – 469 314.

Ieguldījumu pamatotība, efektivitāte un pievienotā vērtība dokumentos noteikto mērķu sasniegšanā

Ieguldījumu pievienotā vērtība ES līmeņa stratēģisko mērķu sasniegšanā

Tabula 6. 5. PV ieguldījumu pievienotā vērtība ES līmeņa stratēģisko mērķu sasniegšanā

	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
Stratēģija Eiropa 2020											
<i>Stratēģija paredz veidot iekļaujošu Eiropas izaugsmi, veicinot ekonomiku ar augstu nodarbinātības līmeni, kā arī nodrošinot sociālo un teritoriālo līmeņa kohēziju.</i>										X	
<i>Prioritāte – “Ilgtspējīga izaugsme - resursu ziņā efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana”</i>			X	X							
Celā uz klimatnoturīgu Eiropu: jaunā ES Klimatadaptācijas stratēģija¹⁹											
<i>Ilgttermiņa redzējums ir tāds, ka 2050. gadā Eiropa būs klimatnoturīga sabiedrība, kas būs pilnībā pielāgojusies nenovēršamajai klimata pārmaiņu ietekmei.</i>	X	X				X					
Padomes direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK)²⁰											
<i>Direktīva attiecas uz komunālo notekūdeņu savākšanu, attīrīšanu un novadīšanu un atsevišķu rūpniecības sektoru notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu. Direktīvas mērķis ir aizsargāt vidi no notekūdeņu novadīšanas kaitīgas ietekmes.</i>				X							
Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls — bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam²¹											
<i>2020. gada pamatmērķis: Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu pakalpojumu degradāciju Eiropas Savienībā un atjaunot tos, ciktāl reāli iespējams, vienlaikus palielinot ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu visā pasaulē.</i>					X	X	X				

¹⁹ KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI Celā uz klimatnoturīgu Eiropu: jaunā ES Klimatadaptācijas stratēģija, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0082>

²⁰ Padomes direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/271/oj/?locale=LV>

²¹ KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls — bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0244&from=EN>

	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
PADOMES DIREKTĪVA 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību²²											
<i>Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai skaitliski uzturētu sugu populācijas tādā līmenī, kas pirmām kārtām atbilst ekoloģijas, zinātnes un kultūras prasībām, tajā pašā laikā ņemot vērā saimnieciskās un rekreatīvās prasības, vai lai tuvinātu šo sugu populācijas minētajam līmenim.</i>					X	X	X				
PADOMES DIREKTĪVA 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību²³											
<i>Direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas faunu un floru Eiropā esošajā dalībvalstu teritorijā, uz kuru attiecas Līgums. Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir Kopienā nozīmīgas.</i>					X	X	X				
Padomes Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem²⁴; Padomes direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem²⁵; Padomes Direktīva 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu²⁶; Padomes Direktīva 2000/53/EK par nolietotiem transportlīdzekļiem²⁷; Padomes Direktīva 2012/19/ES par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem²⁸;											

²² Padomes direktīva par savvaļas putnu aizsardzību (79/409/EEK), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31979L0409>

²³ PADOMES DIREKTĪVA 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043>

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/851/ES, ar ko groza Direktīvu 2008/98 par atkritumiem. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504434869&uri=CELEX:32018L0851>

²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/850/ES, ar ko groza Direktīvu 1999/31/EK par atkritumu poligoniem. Pieejams: [content/LV/TXT/?qid=1587504464953&uri=CELEX:32018L0850](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504464953&uri=CELEX:32018L0850)

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/852/ES, ar ko groza Direktīvu 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu. [content/LV/TXT/?qid=1587504379774&uri=CELEX:32018L0852](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504379774&uri=CELEX:32018L0852)

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/53/EK (2000. gada 18. septembris) par nolietotiem transportlīdzekļiem, pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/53/oj/?locale=LV>

²⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/19/ES (2012. gada 4. jūlijs) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem, pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0019>

	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
Padomes Direktīvu 2006/66/EK par baterijām un akumulatoriem, un bateriju un akumulatoru atkritumiem²⁹;											
Padomes Direktīva 2019/904/ES par plastmasas dzērienu iepakojuma savākšanu³⁰											
<i>Direktīvu mērķi: 1) Novērst atkritumu rašanos un nodrošināt kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu;</i>											
<i>2) Nodrošināt atkritumu kā resursu racionālu izmantošanu;</i>			X								
<i>3) Nodrošināt, ka radītie atkritumi nav bīstami vai arī tie rada nelielu risku videi un cilvēku veselībai;</i>											
<i>4) Nodrošināt apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu</i>											
Eiropas Padomes Kultūras darba plāns 2019.-2022.gadam³¹											
<i>Plāna prioritātes – kultūras mantojuma ilgtspēja, kohēzija un labklājība, ekosistēma mākslinieku, kultūras jomas un radošo nozaru darbinieku un Eiropas satura atbalstam, starptautiskās kultūras attiecības</i>								X			
Eiropas Komisijas 2018.gada paziņojums „Jaunā Eiropas darba kārtība kultūrai”³²											
<i>Paziņojuma mērķis - kultūras potenciāla izmantošana saliedētas sabiedrības veidošanā, atbalstot jaunradi, ilgtspējīgu nodarbinātību un izaugsmi</i>								X			

Katrs SAM sniedz ieguldījumu ES līmeņa dokumentos definēto mērķu un uzdevumu sasniegšanā.

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/66/EK (2006. gada 6. septembris) par baterijām un akumulatoriem, un bateriju un akumulatoru atkritumiem, pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/66/oj/?locale=LV>

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019.gada 5.jūnija direktīva 2019/904/ES par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz samazināšanu. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LV/TXT/?qid=1587504553114&uri=CELEX%3A32019L0904>

³¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)&from=EN)

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=EN>

Ieguldījumu pievienotā vērtība nacionāla līmeņa stratēģisko mērķu sasniegšanā

Tabula 7. 5. PV ieguldījumu efektivitāte plānošanas un normatīvajos dokumentos noteikto mērķu sasniegšanā

	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030											
<i>Kultūras telpas saglabāšana, mijiedarbība un bagātināšana</i>								X	X		
<i>Dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīga apsaimniekošana</i>			X		X	X	X	X			X
<i>Telpiskās attīstības perspektīva</i>					X	X	X	X		X	X
Latvijas nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam											
<i>Prioritāte "Tautas saimniecības izaugsme" -> Rīcības virziens "Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi"</i>								X		X	
<i>Prioritāte "Tautas saimniecības izaugsme" -> Rīcības virziens "Izcila uzņēmējdarbības vide"</i>	X	X	X								
<i>Prioritāte "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" -> Rīcības virziens "Ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana"</i>					X		X	X		X	X
<i>Prioritāte "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" -> Rīcības virziens "Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana"</i>	X	X			X	X	X	X			X
Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam											
<i>Augsne un zemes dzīles, otrreizējās izejvielas</i>			X								X
<i>Dabas aizsardzība</i>			X		X	X	X				X
<i>Ūdens resursi un Baltijas jūra</i>	X	X		X							
<i>Vides piesārņojums un riski</i>		X	X	X	X	X	X			X	X
<i>Vides monitorings</i>				X		X					X
Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam³³											
<i>Mērķis: SEG emisiju samazināšana visos tautsaimniecības sektoros, t.sk. atkritumu apsaimniekošanā</i>			X								
Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam (NEKP)³⁴											
<i>Rīcības virziens 4.11. "Atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošana"</i>			X	X							

³³ Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam, <https://likumi.lv/ta/id/342214-latvijas-strategija-klimatneitralitates-sasniegsanai-lidz-2050-gadam>

³⁴ Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam, <https://www.em.gov.lv/lv/nacionalais-energetikas-un-klimata-plans>

	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam³⁵											
<i>Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes</i>	X	X									
<i>Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas</i>	X	X									
<i>Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem</i>	X	X									
<i>Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām – mazināta</i>	X	X				X					
<i>Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu</i>						X					
Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.-2017.gadam											
<i>Mērķis: Piekraste - ekonomiski aktīva, daudzfunkcionāla telpa, kurā klimata pārmaiņu ietekme tiek mazināta ar kvalitatīvu infrastruktūru un tiek īstenota laba pārvaldība</i>	X		X	X				X			
Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam “Radošā Latvija”											
<i>Kultūras kapitāla saglabāšana un attīstība, sabiedrībai līdzdarbojoties kultūras procesos</i>								X	X		
<i>Konkurētspējīgas kultūras un radošās industrijas</i>								X	X		
<i>Radošas teritorijas un kultūras pakalpojumu pieejamība</i>								X	X		
Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.–2019. gadam											
<i>Vidēja termiņa mērķis: Sekmēt teritorijās uzņēmējdarbības attīstību un darbavietu radīšanu, veicināt darbavietu un pakalpojumu sasniedzamību, kā arī uzlabot pakalpojumu kvalitāti un pieejamību</i>	X	X	X		X		X	X		X	
<i>Vidēja termiņa mērķis: Stiprināt reģionu un pašvaldību rīcībspēju un lomu savas teritorijas attīstības veicināšanā</i>								X			
Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam											
<i>Veicināt vairākdienu ceļotāju skaita palielināšanos</i>					X		X	X	X		
<i>Mazināt sezonālās efektivitātes efektu, palielinot tūristu mītnu noslodzi ārpus noslogotākās vasaras sezonas</i>								X	X		

³⁵ Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam, <https://likumi.lv/ta/id/308330-par-latvijas-pielagosanas-klimata-parmainam-planu-laika-posmam-lidz-2030-gadam>

	SAM 5.1.1.	SAM 5.1.2.	SAM 5.2.1.	SAM 5.3.1.	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.2.	SAM 5.4.3.	SAM 5.5.1.	SAM 5.6.1.	SAM 5.6.2.	SAM 5.6.3.
<i>Nodrošināt tūrisma produktu ienesīguma pieaugumu</i>					X		X	X			
<i>Nodrošināt ikgadēju tūrisma produktu eksporta pieaugumu</i>								X			
Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.–2020.gadam un Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028.gadam											
<i>Novērst atkritumu rašanos, palielinoties ekonomiskajai izaugsmei, un nodrošināt kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu, izmantojot maksimāli visas labākās pieejamās atkritumu rašanās novēršanas iespējas un labākos pieejamos tehniskos paņēmienus, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un veicinot ilgtspējīgākas patērētāju uzvedības modeļa attīstību</i>			X								
<i>Nodrošināt atkritumu kā resursu racionālu izmantošanu</i>			X								
<i>Nodrošināt, ka radītie atkritumi nav bīstami vai arī tie rada nelielu risku videi un cilvēku veselībai, atkritumi pēc iespējas tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā apritē, it īpaši izmantojot pārstrādi, vai arī tiek atgriezti vidē noderīgā (piemēram, komposts), un, ka atkritumi tiek pārstrādāti pēc iespējas tuvāk to rašanās vietām</i>			X								
<i>Nodrošināt apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu un atkritumu apglabāšanu cilvēku veselībai un videi drošā veidā</i>			X								
Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2014. - 2020. gadam											
<i>Veicināt ekonomikas strukturālās izmaiņas, palielinot tādu preču ražošanu un pakalpojumu sniegšanu, kuri nodrošina augstāku pievienoto vērtību, tai skaitā palielinot rūpniecības lomu, ļaujot modernizēt rūpniecību un pakalpojumu sniegšanu, kā arī pilnveidot un paplašināt eksportu.</i> <i>Rīcības virziens 2. paredz industriālo zonu attīstību - veicināt ekonomisko aktivitāti reģionos, sekmējot uzņēmējdarbības vides attīstību investoru piesaistei un darbavietu radīšanai nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (9+21) pašvaldībās.</i>										X	

Katrs SAM sniedz ieguldījumu vairāku nacionāla līmeņa dokumentu mērķu, prioritāšu sasniegšanā. Visi SAM tiešā vai netiešā veidā risina tādas vajadzības kā dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīgu apsaimniekošanu, liela daļa no SAM tieši vai pastarpināti sekmē teritorijās uzņēmējdarbības attīstību un darbavietu radīšanu. Ieguldījumi nozarē ir veikti atbilstoši.

Rezultātu rādītāju izpilde

SAM 5.1.1. - plūdu un krasta erozijas riska novēršana pilsētās

Vides politikas pamatnostādņu 2014.–2020. gadam viens no uzdevumiem ir nodrošināt ūdeņu ilgtspējīgu izmantošanu un ar intervences palīdzību mazināt plūdu un erozijas procesu apdraudēto iedzīvotāju skaitu, ko, pateicoties ieguldījumiem SAM 5.1.1., ir izdevies sekmēt.

Tāpat pamatnostādņu viens no vadmotīviem ir veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām un nepieļaut vides piesārņojuma un katastrofu riskus, kas var rasties no nepietiekamiem pasākumiem jūras un upju krasta erozijas samazināšanai un neatbilstošā kvalitātē uzturētām hidrotehniskajām būvēm.

Ieguldījumi SAM 5.1.1. ir par veicinājuši piesārņoto vietu un piesārņojumu emitējošo objektu, kuriem jāsamazina vides un sociālekonomisko zaudējumu risks, kas rastos šo vietu applūšanas gadījumā, skaita samazinājumu. Kopējā politikas rezultāta rādītāja plānotā vērtība noteikta robežās no 74-58 objektiem. Uz 10.06.2024. šādu objektu skaits ir 56, tādējādi ieguldījumu ietekme uz politikas rezultāta rādītāju ir nodrošināta pilnā apmērā.

SAM 5.1.1. rezultāta rādītājs	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
Piesārņoto vietu un piesārņojumu emitējošo objektu skaits, kuriem jāsamazina vides un sociālekonomisko zaudējumu risks, kas rastos šo vietu applūšanas gadījumā	robežās no 74 līdz 58	100+ % 56

SAM 5.1.2. - plūdu riska mazināšana lauku teritorijās

Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam ir paredzēts nodrošināt ūdeņu ilgtspējīgu izmantošanu un ar intervences palīdzību mazināt plūdu apdraudēto iedzīvotāju skaitu un teritoriju platību. Plānošanas perioda sākumā plūdu riska apdraudējums hidrobūvju aizsargātajās platībās bija 82,3 tūkst. ha platībā. Ieguldījumi SAM 5.1.2. no plūdu riska ir ļāvuši pasargāt 65,7 tūkst. ha teritorijas. Tādējādi var uzskatīt, ka ieguldījumu rezultātā ir izdevies pilnībā sasniegt un pārsniegt plānoto politikas rezultāta rādītāju un panākt samazinājumu līdz 16,6 tūkst. ha.

Plānošanas perioda sākumā identificēts 21 tūkst. iedzīvotāju, kas atrodas plūdu apdraudētās lauku teritorijās. Ieguldījumi SAM 5.1.2. no plūdu riska ir ļāvuši pasargāt 12,1 tūkst. iedzīvotāju. Tādējādi kopumā var secināt, ka ieguldījumi šajā SAM ir veicinājuši politikas rezultāta rādītāja sasniegšanu nepilnu 100% apmērā.

SAM 5.1.2. rezultāta rādītāji	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
Plūdu apdraudējums hidrobūvju aizsargātajās platībās	samazināts līdz 35 000 ha	100+ %
Plūdu apdraudēto iedzīvotāju skaits Latvijas lauku teritorijās	samazināts līdz 8500	nepilni 100 %

SAM 5.2.1. - Atkritumu infrastruktūras pilnveidošana

Ieguldījumi atkritumu dalītās vākšanas sistēmas un atkritumu pārstrādes, reģenerācijas sistēmas izveidē veicina nacionālajos plānošanas dokumentos integrēto ES direktīvās noteikto būtiskāko atkritumu apsaimniekošanas mērķu laika posmam līdz 2035. gadam sasniegšanu, t.sk. pārstrādātie sadzīves atkritumu daudzumi - 65% no radītā; pārstrādātie kopējie izlietotā iepakojuma daudzumi - 70% no radītā; savāktais izlietotā vienreiz lietojamā plastmasas dzērienu iepakojuma apjoms 90%; nodrošināt apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu līdz 10%.

Rezultāta rādītājs “pārstrādātais un reģenerētais atkritumu daudzums attiecībā pret attiecīgajā gadā radīto atkritumu daudzumu (uz 31.12.2023.)” būs zināma tikai 2025.gada sākumā. Tas saistīts ar LVĢMC ziņošanas procedūru. 2024.gada III ceturksnī iespējamās korekcijas rādītājā, kad būs veikta korekcija, iekļaujot datus EEI un NTL datus, taču tendences norāda uz pozitīvu virzību, t.i. uz 2022.gada 31. decembri rādītāja vērtība jau sasniedza 53%.

SAM 5.2.1. rezultāta rādītājs	Bāzes vērtība 31.12.2012	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2023.12.31
Pārstrādātais un reģenerētais atkritumu daudzums attiecībā pret attiecīgajā gadā radīto atkritumu daudzumu	34,97%	59%	53% (uz 31.12.2022.)

SAM 5.3.1. - Attīstīt un uzlabot ŪK pakalpojumus un pieslēgšanas iespējas

Vides politikas pamatnostādņu 2014.–2020. gadam viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir palielināt CKS un ūdensapgādes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti. Realizētie projekti sniedz ieguldījumu Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānos un plūdu riska pārvaldības plānos noteikto mērķu sasniegšanā. Realizētie projekti paredz vismaz 32 782 iedzīvotāju nodrošināšanu ar pieslēgumu CKS, kas nozīmē, ka attīrīšanai papildus tiks savākts organisko vielu piesārņojuma daudzums, kas orientējoši atbilst bioķīmiskajam skābekļa patēriņam 1,97 tonnām O₂ dienā.

Rezultāta rādītāji:

- ▼ “Iedzīvotāju īpatsvars, kuriem nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstošu centralizēto notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu pieslēgumi, 92% no kopējā iedzīvotāju skaita aglomerācijās ar CE lielāku par 2 000”, SAM 5.3.1. ieguldījumu rezultātā uz 31.12.2023. jau ir bijis sasniegts 90,3% apmērā.
- ▼ “Iedzīvotāju skaits, kuriem nodrošināti centralizēto notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu faktiskie pieslēgumi - 1 321 368” uz 31.12.2022. ir sasniedzis 1 322 531 jeb 100,1% no sākotnēji plānotā lieluma.

SAM 5.3.1. rezultāta rādītāji	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2023.12.31
Iedzīvotāju īpatsvars, kuriem nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstošu centralizēto notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu pieslēgumi	92%	90%
Iedzīvotāju skaits, kuriem nodrošināti centralizēto notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu faktiskie pieslēgumi	1 321 368	100% 1 322 531

SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3. - Antropogēno slodzi mazinoša infrastruktūra Natura 2000 teritorijās un ES nozīmes dzīvotņu atjaunošana un apsaimniekošanas pasākumi Natura 2000 teritorijās

Vides politikas pamatnostādņu 2014.–2020. gadam viens no uzdevumiem ir veicināt bioloģiskās daudzveidības aizsardzību - ekosistēmu kvalitāti, dabas aizsardzības un sociālekonomisko interešu līdzsvarotību, sekmēt Latvijas kā „zaļas” valsts tēla veidošanos. Šis mērķis paredz dabas vērtību apsaimniekošanas pasākumu plānošanu un ieviešanu, saskaņojot dabas aizsardzības un sociāli-ekonomiskās intereses.

Natura 2000 teritoriju nacionālās aizsardzības un apsaimniekošanas programma, 2018 – 2030 ir dabas aizsardzības prioritāro rīcību plāns, kas deklarē Latvijas prioritātes bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Programma ietver Natura 2000 teritoriju aizsardzības mērķus.

SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3. rezultāta rādītājs noteikts, ievērojot Prioritārajā rīcības programmā (*Priority action framework*) paredzēto pasākumu potenciālo ietekmi un Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam. Informāciju par aizsardzības stāvokli iegūst, izstrādājot ziņojums atbilstoši direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 17. pantam, kas nosaka, ka ziņojums jāizstrādā par sešu gadu periodu. Analizējot pēdējo divu periodu ziņojumus, tiks veikts salīdzinošais izvērtējums par biotopu stāvokļa izmaiņām uz 2023.gadu. SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3. ieguldījumu efekts būs novērtējams vien pēc vairākiem gadiem, jo izmaiņas dabā nevar konstatēt tūlītēji pēc projektu pabeigšanas. Ņemot vērā, ka projektos īstenotās darbības veiktas saskaņā ar ĪADT DAPL un sugu aizsardzības plāniem, ir pamatoti uzskatīt, ka ieguldījumi sniegs pozitīvu ietekmi attiecīgo sugu un biotopu aizsardzībā konkrētajās ĪADT, kur varbūt kopējās tendences nacionāli neuzrāda šādu tendenci. Tabulā norādītā sasniegtā vērtība uzrāda kopējo situāciju Latvijā, un projektu intervence sniedz tikai nelielu devumu to sasniegšanā.

SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3. rezultāta rādītāji	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
Nodrošināts labvēlīgs aizsardzības statuss ES nozīmes īpaši aizsargājamiem biotopiem	60% biotopiem	19% 11,7%
Nodrošināts labvēlīgs aizsardzības statuss ES nozīmes īpaši aizsargājamām sugām	60 % sugām	65% 39%

SAM 5.4.2. - Vides monitorings un kontroles sistēma, sabiedrības līdzdalība

Vides politikas pamatnostādņu 2014.–2020. gadam viens no uzdevumiem ir veicināt dabas aizsardzību, iegūstot aktuālo informācijas par ĪA sugu un biotopu izplatību, izstrādājot un ieviešot DAPL, kā arī sugu aizsardzības plānus, precizējot ĪADT robežas u.c. Ieguldījumi SAMP 5.4.2.1. ir ļāvuši izstrādāt DAPL 25 ĪADT, 5 ES nozīmes ĪA sugu aizsardzības plānus. Ir iegūta precīza pamatinformācija un kartogrāfiskais materiāls par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa novērtējumu visā Latvijas teritorijā.

Tāpat šo Vides politikas pamatnostādņu viens no uzdevumiem ir sekmēt vides monitoringu - nodrošināt savlaicīgu un visaptverošu vides un klimata pārmaiņu datu un informācijas apkopošanu un vispusīgu analīzi, lai noteiktu politikas mērķus un atbilstošus pasākumus vides stāvokļa uzlabošanai un savlaicīgai reaģēšanai uz klimata pārmaiņām, kā arī lai novērtētu līdzšinējo pasākumu un ieguldītā finansējuma lietderību un efektivitāti.

Ieguldījumi SAM 5.4.2. ir pilnībā ļāvuši sasniegt un pat pārsniegt plānotos politikas rezultātu rādītājus. Tika plānots, ka vides monitoringa vietu skaits, kurās tiek veikts vides monitorings atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas attiecas uz vides monitoringu, ir robežās no 1100 līdz 1120. Ieguldījumi SAM 5.4.2. ir nodrošinājuši 1466 monitoringa vietas, kas tādējādi ir par 30% vairāk nekā plānotā augstākā robežvērtība.

SAM 5.4.2. rezultāta rādītāji	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2024.06.10
Vides monitoringa vietu skaits, kurās tiek veikts vides monitorings atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas attiecas uz vides monitoringu	robežās no 1100 līdz 1120	100+% 1466

SAM 5.5.1. - Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsargāšana, veicināšana un attīstība

Ieguldījumi kultūras un dabas mantojuma infrastruktūrā, objektos un pakalpojumu izveidē tieši atbilst Kultūrpolitikas pamatnostādnēs un Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnēm izvirzītajiem mērķiem, kas balstās gan uz kultūrkapitāla saglabāšanu, pieejamību un iesaisti ekonomiskajā apritē galvenokārt caur vietējiem un ārvalstu tūristiem. Rezultāta rādītājs “pavadītās nakts tūristu mītnēs Latvijas teritorijā gada laikā” ar SAM ieguldījumiem nav sasniegts pilnībā, ieguldījumi ir veicinājuši tā sasniegšanu 64% apmērā.

SAM 5.5.1. rezultāta rādītājs	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2023.12.31
Pavadītās nakts tūristu mītnēs Latvijas teritorijā gada laikā	6 852 024 pavadītās nakts	64% 4 370 854 pavadītās nakts (uz 31.12.2023.)

SAM 5.6.1. - Rīgas pilsētas revitalizācija

SAM sniedz papildus ieguldījumus ar kultūru un tūrismu saistīto mērķu sasniegšanā, SAM 5.6.1. pārbūvētajos objektos veicinot kultūras, aktīvās atpūtas un mākslas pakalpojumu attīstību, tādējādi, stimulējot arī papildus tūrisma plūsmu piesaisti Latvijai. Rezultāta rādītājs “piesaistītas privātās investīcijas atbalstāmajās teritorijās trīs gadus pēc projekta pabeigšanas - ne mazāk kā EUR 210 000 000 apmērā” ir sasniegts EUR 190 483 683 jeb 91% apmērā.

SAM 5.6.1. rezultāta rādītājs	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2023.12.31.
Piesaistītas privātās investīcijas atbalstāmajās teritorijās trīs gadus pēc projekta pabeigšanas - ne mazāk kā EUR 210 000 000 apmērā	210 000 000	91% 190 483 683

SAM 5.6.2. - Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas

Papildus sakārtotajām degradētajām teritorijām³⁶ SAM 5.6.2. veicina plānošanas dokumentos noteikto, kas saistās ar rīcības virzieniem jaunu darba vietu izveidei, nefinanšu investīciju piesaistei, kā arī augsttražīgas un eksportspējīga ražošanas un starptautisku konkurētspējīgu pakalpojumu attīstīšanai.

Rezultāta rādītājs “strādājošo skaits (privātajā sektorā) komersantos, kuru ražošanas vai pakalpojuma sniegšanas vieta ir nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru teritorija un to funkcionālas teritorijas - vismaz 446 300 strādājošo” ir izpildīts. Uz 31.12.2022. šādu strādājošo skaits ir sasniedzis 469 314 jeb 105% no plānotā.

SAM 5.6.2. rezultāta rādītājs	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2022.12.31.
Strādājošo skaits (privātajā sektorā) komersantos, kuru ražošanas vai pakalpojuma sniegšanas vieta ir nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru teritorija un to funkcionālas teritorijas	446 300	105% 469 314

SAM 5.6.3. - Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija

Ieguldījumi Inčukalna gudrona dīķu teritorijas sanācijā atbilst Vides politikas pamatnostādnēs izvirzītajam politikas mērķim - nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un aizsardzību, veicinot vides risku mazināšanu un pārvaldību. Piesārņotās vietas sanācija novērš un mazina gruntsūdeņu un augsnes piesārņojuma tālākas izplatības draudus. Rezultāta rādītājs “to piesārņoto vietu skaits, kas radušās naftas pārstrādes produktu ražošanas laikā un kurās nav veikta sanācija” - ir sasniegts 100% apmērā.

³⁶ Vieta (teritorija (ne visos gadījumos ar negatīvu ietekmi uz vidi), ēka vai ēku komplekss), kas iepriekš tikusi izmantota vai apbūvēta, bet pašlaik pamesta vai netiek pilnīgi izmantota (tā var būt nolaista vai piesārņota, neapdzīvota vai daļēji apdzīvota vai citādi izmantota teritorija, kurai ir negatīva kumulatīva ietekme uz apkārtējām teritorijām, vidi un vietējiem iedzīvotājiem).

SAM 5.6.3. rezultāta rādītājs	Plānotā vērtība 2023.12.31.	Sasniegtā vērtība 2023.12.31.
To piesārņoto vietu skaits, kas radušās naftas pārstrādes produktu ražošanas laikā un kurās nav veikta sanācija (2016. gadā 9. vietas)	7	100% 7 vietas

Investīciju ietekme uz labuma guvējiem

Veikto 5. PV investīciju tiešie labuma guvēji ir pašvaldības, iedzīvotāji un komersanti, valsts iestādes un NVO, sabiedrība kopumā. Katras jomas ieguvēji un to ieguvums ir raksturots nākamajā tabulā.

Tabula 8. 5. PV labuma guvēji un investīciju ietekme uz tiem

Ieguvēji	Faktiskā ieguvuma raksturojums
Komersanti 	SAM 5.1.1., SAM 5.1.2.: ▼ novērsti draudi uzņēmējdarbības pastāvēšanai un attīstībai plūdu skartajās teritorijās; ▼ mazināti draudi NĪ u.c. infrastruktūrai. SAM 5.2.1.: ▼ iespēja attīstīt, paplašināt un modernizēt atkritumu dalīto vākšanu, šķirošanu, pārstrādi, reģenerāciju, lai nodrošinātu apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu un veicinātu atkritumu kā resursa izmantošanu; ▼ samazinot apglabājamo atkritumu apjomu tiek nodrošināta iespēja ilgākai esošo atkritumu apglabāšanas poligonu darbībai, veicinot investīciju efektivitāti. SAM 5.3.1.: ▼ CKS tiek plānota vietās, kur iedzīvotāju skaits, apdzīvotības blīvums un ekonomiskā aktivitāte ir pietiekami koncentrēta, lai būtu ekonomiski pamatoti veidot CKS notekūdeņu savākšanai un novadīšanai uz NAI. Līdz ar to CKS pakalpojums pieejams arī komersantiem, kas atrodas SAM 5.3.1. projektu tiešā tuvumā. Tādējādi tiek radīti apstākļi, lai samazinātu gan savas darbības negatīvo ietekmi uz apkārtni, kā arī potenciāli nākotnes izmaksas, kas ir saistītas ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu atbilstošu uzturēšanu. Pieslēguma izmaksas tiek segtas no saviem finanšu resursiem, ja vien pašvaldībā nav izveidota atbalsta sistēma. SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3.: ▼ ieguvums no tūristu skaita palielināšanās tūrisma un izmitināšanas nozarē strādājošiem komersantiem. SAM 5.4.2.: ▼ DAPL un no tiem izrietošais funkcionālais zonējums, diferencējot aizsardzības un apsaimniekošanas režīmu, var atvieglot saimniecisko darbību ĪADT teritorijās. SAM 5.5.1.: ▼ nodrošinot kultūras un dabas mantojuma teritoriju un objektu augstāku pievilcību un pieejamību, tiek radīti priekšnosacījumi gan iekšējā, gan ārējā tūrisma attīstībai; ▼ tūristu plūsmas pieaugums ir priekšnosacījums jaunu pakalpojumu attīstībai un vietējās ekonomikas stiprināšanai. SAM 5.6.1.:

Ieguvēji	Faktiskā ieguvuma raksturojums
	▽ pārbūvēto kultūras un sporta objektu tiešā tuvumā palielināsies dažādu pasākumu un procesu apmeklētāju plūsmas, kas sniedz iespēju šo objektu tuvumā attīstīties dažādiem tirdzniecības uzņēmumiem un pakalpojumu sniedzējiem. SAM 5.6.2.: ▽ komersantiem pieejama kvalitatīva publiskā un privātā infrastruktūra uzņēmējdarbības procesu veicināšanai un atbalstīšanai. SAM 5.6.3: ▽ Inčukalna sērskābā gudrona Ziemeļu un Dienvidu dīķu sanācijas rezultātā samazinātas ne tikai piesārņojuma negatīvās ietekmes, bet tiek veicināta arī teritorijas turpmāka izmantošana saimniecisko darbību veikšanai.
Iedzīvotāji 	SAM 5.1.1., SAM 5.1.2. ▽ mazināti draudi iedzīvotāju, kuri dzīvo plūdu riska teritorijās, veselībai un drošībai (saskaņā ar aplēsēm projektu iesniegumu sagatavošanas fāzē, iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no pretplūdu pasākumiem SAM 5.1.1., ir vairāk nekā 159 tūkst., savukārt SAM 5.1.2. ietvaros – vairāk nekā 12 tūkst.); ▽ mazināti draudi iedzīvotāju NĪ; ▽ apkārtējās vides sakārtošana un labiekārtošana. SAM 5.2.1.: ▽ iedzīvotājiem tiek nodrošinātas atkritumu šķirošanas iespējas, ▽ vides <i>acquis</i> prasību izpilde atkritumu jomā veicinās DRN komponentes mazāku ietekmi uz atkritumu apsaimniekošanas maksu; ▽ atkritumu kā resursa izmantošana veicinās iedzīvotāju izmaksu par radītajiem atkritumiem samazināšanos; ▽ atkritumu dalītas savākšanas, pārstrādes un reģenerācijas projektu īstenošana radīs nepieciešamību pēc darbaspēka, veicinot nodarbinātības situācijas uzlabošanu. SAM 5.3.1. ▽ nodrošināta iespēja veidot pieslēgumus pie jaunizbūvētajiem kanalizācijas tīkliem, tādējādi samazinot gan savas darbības negatīvo ietekmi uz apkārtējo vidi, gan potenciāli samazinot savas nākotnes izmaksas, kas ir saistītas ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu atbilstošu uzturēšanu. SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3.: ▽ labiekārtota, drošāka teritorija, vides piekļūstamība; ▽ papildus bezmaksas rekreācijas un aktīvās atpūtas, veselību veicinošu aktivitāšu iespējas. SAM 5.5.1.: ▽ uzlabota pakalpojumu pieejamība un pakalpojumu dažādība; ▽ uzlabota iedzīvotāju dzīves kvalitāte, kas ir būtiski, lai mazinātu depopulācijas tendences. SAM 5.6.1.: ▽ pārbūvētajos kultūras un sporta objektos pieaugs dažādas nodarbošanās, izklaides un attīstības iespēju alternatīvas. Izbūvētie un/vai pārbūvētie objekti stimulē kvalitatīvas, izglītojošas un iekļaujošas pilsētas vides attīstību. SAM 5.6.2.: ▽ pieejama kvalitatīva publiskā infrastruktūra; ▽ pieejamas papildu darba vietas Latvijas reģionos.

Ieguvēji	Faktiskā ieguvuma raksturojums
	SAM 5.6.3.: ▼ Inčukalna sērskābā gudrona Ziemeļu un Dienvidu dīķu sanācijas rezultātā samazināta negatīvā ietekme uz apdzīvotām vietām un iedzīvotāju veselību.
Teritorijas apmeklētāji 	SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3.: ▼ labiekārtota, drošāka teritorija - labierīcības, stāvlaukums u.c. ērtības; ▼ vides piekļūstamība cilvēkiem ar kustību traucējumiem, vecākiem ar bērnu ratiņiem; ▼ informatīvi stendi vides apziņas un izglītības sekmēšanai; ▼ pastaigu taku plānojums, kas nodrošina epidemioloģisko drošību takas apmeklētājiem; ▼ papildus bezmaksas rekreācijas un aktīvās atpūtas, veselību veicinošu aktivitāšu iespējas. SAM 5.5.1.: ▼ pieejami atjaunoti, pārbūvēti, restaurēti kultūras un dabas mantojuma objekti un saistītā infrastruktūra, kā arī pieejami uzlaboti un attīstīti jauni pakalpojumi; ▼ plašākas iespējas (vairāk kvalitatīvi tūrisma galamērķi) vietējiem un ārvalstu tūristiem. SAM 5.6.1.: ▼ labiekārtota un drošāka teritorija revitalizētajās teritorijās un ēkās; ▼ būtiski paplašinās kvalitatīva brīvā laika pavadīšanas iespējas, sporta, kultūras un izglītojošo aktivitāšu pieejamība tuvējo apkaimju iedzīvotājiem, kā arī pārējiem Rīgas iedzīvotājiem un viesiem. SAM 5.6.3.: ▼ Inčukalna sērskābā gudrona Ziemeļu un Dienvidu dīķu sanācijas rezultātā pabeigta divu vēsturiski piesārņotāko vietu teritoriju sanācija, līdz ar to šī teritorija pēc projekta potenciāli ir pieejama saimnieciskajai darbībai.
Pašvaldība 	SAM 5.1.1., SAM 5.1.2.: ▼ mazināti draudi NĪ u.c. infrastruktūras bojājumiem; SAM 5.2.1.: ▼ tiek radītas iespējas pašvaldībai nodrošināt funkciju - organizēt sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus - atbilstoši vides <i>acquis</i> prasībām atkritumu jomā. SAM 5.3.1.: ▼ samazinās riski, kas ir saistīti ar nepietiekami attīrītu notekūdeņu nonākšanu apkārtējā vidē; ▼ sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji (komersanti, pašvaldības vai pašvaldību aģentūras) iegūst būtisku papildus klientu bāzi, kas rada priekšnoteikumus labākai pakalpojumu sniedzēju finanšu ilgtspējai. SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3.: ▼ pieejama statistiskā informācija par apmeklētāju skaitu, kas būs izmantojama budžeta plānošanā, monitoringa nodrošināšanai un citām darba vajadzībām. SAM 5.4.2.: ▼ pieejami monitoringa dati situācijas analīzē un lēmumu pieņemšanā, labāka vides risku pārvaldība. SAM 5.5.1.: ▼ atjaunoti, pārbūvēti, restaurēti kultūras un dabas mantojuma objekti un saistītā infrastruktūra un pilnveidoti un attīstīti jauni pakalpojumi;

Ieguvēji	Faktiskā ieguvuma raksturojums
	▼ nodrošināta kultūras un dabas mantojuma objektu dziļāka integrācija vietējā ekonomikas struktūrā (sadarbībā ar komersantiem) ar mērķi veicināt to finansiālo patstāvību un mazināt slogu uz valsts un pašvaldību budžetiem. SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2.: ▼ sakārtota publiski pieejamā infrastruktūra, kā arī vismaz sākotnēji samazinātas tās ikdienas uzturēšanas izmaksas; ▼ jaunas darba vietas atjaunotajās degradētajās teritorijās, kas rada priekšnoteikumus iedzīvotāju ienākuma nodokļa pieaugumam pašvaldību budžetā un to izdevumu samazināšanai, kuri ir saistīti ar sociālo aizsardzību; ▼ jaunu investoru piesaiste pašvaldībā var radīt priekšnoteikumus, lai paplašinātos jau esošo komersantu darbība, kuri var iekļauties piesaistītā investora piegāžu un loģistikas ķēdēs. Tas, savukārt, var radīt papildus darba vietas un nodokļus, veidojot multiplikatīvos efektus. SAM 5.6.3: ▼ Inčukalna sērskābā gudrona Ziemeļu un Dienvidu dīķu sanācijas rezultātā pabeigta divu vēsturiski piesārņotāko vietu teritoriju sanācija, līdz ar to šī teritorija pēc projekta potenciāli ir pieejama saimnieciskajai darbībai.
Sabiedrība / valsts kopumā 	SAM 5.1.1, SAM 5.1.2.: ▼ novērsti vides piesārņojuma riski, kas rastos no piesārņotu vietu applūšanas; ▼ novērsti iespējamie bojājumi valsts, t.sk. stratēģiskajai un kritiskajai infrastruktūrai; ▼ novērsti ekonomiskie zaudējumi, kas rodas satiksmes artēriju pārrāvuma gadījumā – dzelzceļš, valsts galvenais autoceļš, traucēti sabiedriskā transporta un kravu pārvadājumi; ▼ potenciāli palielināta dabas teritoriju vērtība. SAM 5.2.1.: ▼ tiek radītas iespējas izpildīt Eiropas noteiktās vides prasības atkritumu apsaimniekošanas jomā, kas nākotnē ļaus valstij izvairīties no soda sankcijām par direktīvu neizpildi; ▼ samazināts radīto atkritumu apjoms un sadzīves atkritumu poligonos apglabājamo bioloģiski noārdāmo sadzīves atkritumu daudzums un palielināts pārstrādāto un pārstrādei un reģenerācijai nodoto atkritumu īpatsvars, nodrošinot resursu efektīvu izmantošanu. SAM 5.3.1.: ▼ samazinās riski, kas ir saistīti ar nepietiekami attīrītu notekūdeņu nonākšanu apkārtējā vidē. Tādējādi uzlabojas notekūdeņus saņemšo ūdens objektu kvalitatīvie rādītāji, kā arī samazinās sabiedrības apdraudējuma veselības apdraudējuma riski, kas saistās ar šo ūdens objektu izmantošanu atpūtas vajadzībām; ▼ Tiek samazināti riski ES normatīvo aktu neizpildei (Padomes Direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK)). SAM 5.4.1. un SAM 5.4.3.: ▼ saglabātas ĪADT esošās dabas vērtības, veicināta biotopu daudzveidības un teritorijas ainavisko vērtību saglabāšana, invazīvo sugu ierobežošana, sniegts atbalsts dzīvotņu uzlabošanai un ūdens kvalitātes uzlabošanai, atjaunoti zālāji un koku stādījumi u.c.; ▼ valsts tiešās pārvaldes iestādēm nodrošināta statistiskā informācija par ĪADT apmeklētāju skaitu antropogēnas slodzes noteikšanai, monitoringa veikšanai un attiecīgu ziņojumu, pārskatu, programmu un plānu

Ieguvēji	Faktiskā ieguvuma raksturojums
	sagatavošanai, vides un dabas aizsardzības un citu nozaru politikas īstenošanai. SAM 5.4.2.: ▼ iegūta informācija par biotopiem un to stāvokļa novērtējumu, izstrādāti sugu un ĪADT DAPL, kas pieejami e-vidē gan speciālistiem, gan jebkuram interesentam; ▼ pieejama savlaicīga, kvalitatīvāka un vispusīgāka informācija par vides stāvokļa izmaiņām – tādējādi arī aizsargātas ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, mazināti sabiedrības veselības riski, samazināti vides pārkāpumi; ▼ sabiedrības līdzdalība vides pārvaldībā un izpratnes veicināšana, kas palīdzēs veicināt nospraustos mērķus klimata, vides un dabas aizsardzības politikas īstenošanas jomā. SAM 5.5.1.: ▼ saglabātas, aizsargātas un attīstītas kultūras un dabas mantojuma teritorijas un objekti, padarot tos pievilcīgākus un pieejamākus, kā arī paplašinot to saturisko piedāvājumu un rodot tiem jaunas funkcijas, lai veicinātu to kvalitatīvu izmantošanu; ▼ investīcijām kultūras un dabas mantojumā ir tieša ietekme uz kultūras un dabas tūrisma izaugsmi, kas ilgtermiņā rada sociālekonomisku labumu; ▼ samazinātas neorganizētas sezonas atpūtnieku plūsmas, kas rada būtisku negatīvu ietekmi uz vidi. SAM 5.6.1.: ▼ sabiedrība iegūst sakārtotu vidi vairākos Rīgas pilsētas objektos, kuros piedāvātais saturs, kas ir saistīts ar mākslu, kultūru, aktīvo atpūtu, sportu un interešu izglītību, ļauj būtiski uzlabot dzīves kvalitāti. Uzlabojas arī drošība iepriekš degradēto objektu tiešā tuvumā. SAM 5.6.2.: ▼ sabiedrība iegūst kvalitatīvu publisko infrastruktūru – uzlabojās tās izmantošanas ērtība, kā arī samazinās ar tās izmantošanu saistītās sociālekonomiskās izmaksas; ▼ tiek radīts būtisks skaits jaunu darba vietu, tādējādi radot priekšnoteikumus turpmākam bezdarba līmeņa samazinājumam, kā arī sniedzot ieguldījumu ekonomikas attīstībā un sociālās kohēzijas nodrošināšanā. SAM 5.6.3: ▼ Inčukalna sērskābā gudrona Ziemeļu un Dienvidu dīķu sanācijas rezultātā pabeigta divu vēsturiski piesārņotāko vietu teritoriju sanācija, līdz ar to šī teritorija pēc projekta potenciāli ir pieejama saimnieciskajai darbībai.

Sākotnējo investīciju mērķu un apjomu aktualitāte, vajadzības, kuras tika aktivizētas ar ES fondu investīcijām

Apakšnodaļā, balstoties uz finansējuma saņēmēju aptaujas rezultātiem, ir izvērtēta sākotnējo investīciju mērķu un apjomu aktualitāte, kā arī vajadzības, kuras tika aktivizētas ar ES fondu investīcijām.

- ▼ **SAM 5.1.1.** – FS skatījumā investīcijas ir bijušas atbilstošas, jo tās risina nozares vajadzības un mazina plūdu draudus un eroziju. FS ieskatā nav identificējami gadījumi,

kad ieguldījumi vairs nav pamatoti pret šī brīža vajadzībām. Vairāki FS norāda, ka tāda apjoma investīcijas iestāžu ierobežotā budžeta dēļ nebūtu iespējams ieguldīt bez ES fondu atbalsta.

- ▼ **SAM 5.1.2.** – FS skatījumā investīcijas ir bijušas atbilstošas, ir samazināti plūdu riski 12 085 iedzīvotājiem 65,7 tūkst. ha platībā valstij piederošo hidrobūvju aizsargātajās un regulēto potomālo upju piegulošajās teritorijās. FS norāda, ka tāda apjoma investīcijas iestādes ierobežotā budžeta dēļ nebūtu iespējams ieguldīt bez ES fondu atbalsta. FS ieskatā nav identificējami gadījumi, kad ieguldījumi vairs nav pamatoti pret šī brīža vajadzībām.
- ▼ **SAM 5.2.1.** – FS skatījumā investīcijas ir bijušas atbilstošas, jo tās bija nepieciešamas, lai īstenotu normatīvos aktos noteikto vides prasību izpildi gan kopumā valstī, gan reģionu līmenī. Veiktās investīcijas ir veicinājušas kvalitatīvāku, ātrāku un efektīvāku dalītu atkritumu vākšanas sistēmas attīstību, atkritumu pārstrādi un tā rezultātā sekmējušas atkritumu kā resursu izmantošanu, kā arī poligonos apglabājamo atkritumu īpatsvara samazinājumu.
- ▼ **SAM 5.3.1.** – FS skatījumā investīcijas kopumā ir bijušas atbilstošas faktiskajām vajadzībām un normatīvo aktu prasībām. Daļa FS norāda, ka SAM ietvaros bija nepieciešama arī kanalizācijas tīklu pārbūve, ūdensapgādes tīklu izbūve un finansējums pieslēgumu izveidei, kas būtu veicinājis mērķu labāku sasniegšanu. Kopējais FS secinājums ir, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju finansiālā kapacitāte nav tik apjomīga, lai pašu spēkiem finansētu visas vajadzības vides politikas jomā. Tādēļ ES fondu finansējums ir ļoti nepieciešams un nozīmīgs un bez tā pieejamības lielu daļu no projektiem nebūtu bijis iespējams realizēt.
- ▼ **SAM 5.4.1. un SAMP 5.4.3.2** – FS skatījumā investīcijas ir bijušas atbilstošas un daļēji atbilstošas, argumentējot, ka atbalsta mērķi un veiktās investīcijas ir bijušas nepieciešamas un atbilstošas nozares vajadzībām, taču pieejamā finansējuma apjoms bija nepietiekams pašvaldību kopējo vajadzību risināšanai šajā jomā. Tāpat FS norāda, ka ir nepieciešams lielāks finansējums 5. PV atbalstāmajām aktivitātēm, lai aptvertu plašāku vajadzību loku, tāpat nozīmīgāki līdzekļi būtu ieguldāmi biotopu apsaimniekošanas pasākumos. FS ieskatā nav identificējami gadījumi, kad ieguldījumi vairs nav pamatoti pret šī brīža vajadzībām.
- ▼ **SAM 5.4.2. un SAMP 5.4.3.1.** – DAP un LVĢMC skatījumā investīcijas bija atbilstošas, jo tiešā veidā ir veikts ieguldījums ekosistēmu atjaunošanā, ieguldījumi ir saistīti ar vienotās dabas aizsardzības politikas ieviešanu; ieguldījumi ir joprojām aktuāli. Aizsargājamo dabas teritoriju tīkla pārskatīšana un pilnveidošana, apsaimniekošanas pasākumu īstenošana Natura 2000 teritorijās, monitoringa sistēmas izstrāde nebūtu iespējama bez ES fondu atbalsta.
- ▼ **SAM 5.5.1.** – FS ieskatā investīcijas ir bijušas atbilstošas, jo tās deva iespēju atjaunot, pārbūvēt, restaurēt kultūras un dabas mantojuma objektus un saistīto infrastruktūru, kā arī pilnveidot un attīstīt jaunus ar šo jomu saistītos pakalpojumus, kas bez ārējā finansējuma nebūtu iespējams nozares zemās finanšu rentabilitātes dēļ. Kā papildus pierādījums šim apgalvojumam ir tas, ka atbildēs vairākkārt tika akcentēts pārāk ierobežojošais kopējais finansējuma apjoms konkrētajam SAM, jo vajadzības ir krietni lielākas.

- ▼ **SAM 5.6.1.** – FS skatījumā investīcijas ir bijušas pamatotas un vajadzīgas. Lai arī FS tieši nenorāda, ka projekti bez ES finanšu atbalsta netiktu realizēti, viennozīmīgi ir iespējams secināt, ka, pateicoties ES finansējuma pieejamībai, projekti ir tikuši ieviesti to pašreizējā veidolā.
- ▼ **SAM 5.6.2.** – FS ieskatā kopumā investīcijas ir bijušas atbilstošas. Vairāki FS norāda, ka bez ES fondu finansējuma pašvaldības lielu daļu projektu nespētu realizēt. Daļa FS norāda, ka, lai arī atbalsta mērķi un veiktās investīcijas kopumā ir bijušas nepieciešamas un atbilstošas nozares vajadzībām, pieejamā finansējuma apjoms nav bijis pietiekams pašvaldību kopējām vajadzībām.
- ▼ **SAM 5.6.3.** - investīcijas bija atbilstošas, turklāt tās nodrošināja 2007. - 2013. gada plānošanas perioda ieguldījumu pēctecību, kad tika realizēta I posma aktivitātes Inčukalna gudrona dīķu sanācijas ietvaros. 2014. - 2020. gada plānošanas perioda ietvaros tika īstenotas II posma aktivitātes, pilnībā noslēdzot objekta sanācijas darbus.

SAM ieguldījumus veicinošie un kavējošie faktori

Tabula 9. 5. PV SAM ieguldījumus veicinošie un kavējošie faktori FS ieskatā

Faktoru grupa	Ietekmes skaidrojums
Administratīvie, t.sk. normatīvie akti	Daļā SAM projektu administratīvajiem faktoriem, t.sk. normatīvajiem aktiem ir bijusi neitrāla ietekme un nav identificēti būtiski šķēršļi/problēmas. Sadarbība ar CFLA tiek vērtēta pozitīvi. Daļā SAM projektos tiek norādīti šķēršļi un / vai nepieciešamība pēc uzlabojumiem: ▼ Vairāki FS norāda, ka nepieciešama raitāka normatīvo aktu saskaņošana, lai projektus varētu uzsākt līdz ar plānošanas perioda sākumu. ▼ Attiecībā uz projektu vērtēšanu – tiek norādīts, ka vērtēšanas process ir ilgs / būtu nepieciešams raitāks (SAM 5.1.2., 5.2.1., 5.5.1). Tiek norādīts uz pretrunām starp konsultācijās iegūto informāciju un izvirzītajiem nosacījumiem vērtēšanas rezultātā (kultūras jomas projekti - SAM 5.5.1.), kā arī uz sarežģījumiem iepirkuma procedūrās. FS norāda, ka var atšķirties FS un CFLA izpratne par iepirkumu procedūras regulējošo normatīvo aktu piemērošanu, kas, FS ieskatā, var novest līdz nepamatotai finanšu korekcijai (ŪK projekti - SAM 5.3.1.). ▼ Ņemot vērā SAM 5.2.1.2. ierobežoto pretendentu loku BNA projektu atlasē, APIA procedūra nav bijusi atbilstoša, piemērotāka būtu bijusi IPIA procedūra. ▼ Vairāki FS norāda, ka birokrātiskās procedūras bija lielas, kas traucēja, jo īpaši mazajiem (ar ierobežotu institucionālo kapacitāti) pretendentiem (SAM 5.3.1.). ▼ Izaicinājumus radīja iepirkumu process, jo bija grūti paredzēt pretendentu aktivitāti, cenu piedāvājumus, kā arī sadarbības attīstību ar Pretendentu pēc līguma noslēgšanas (t.i., vai tiks ievēroti noteiktie termiņi, cik viegli izdosies rast kompromisus u.c.) (kopumā raksturīgs vairākiem SAM). Attiecībā uz ieguldījumiem biotopu apsaimniekošanā (SAMP 5.4.3.2.) - projekta nosacījumos iekļauts, ka 20% no publiskā finansējuma jāveido biotopu apsaimniekošanas pasākumiem – FS

Faktoru grupa	Ietekmes skaidrojums
	ieskatā ir grūti šādu kritēriju izpildīt, jo nav zināms, kādas būs iepirkumā piedāvātās cenas. ▼ Kultūras jomā (SAM 5.5.1.) atsevišķi FS norādīja uz izaicinājumiem sadarbībā ar partneriem, t.sk. ka vadošajam partnerim jāuzņemas atbildība par kopprojekta iznākuma rādītāju sasniegšanu projekta dzīves ciklā. ▼ SAM 5.5.1. ietvaros 1. un 2.kārtas projektiem tika izvirzīts nosacījums par projektu sagatavošanu kopā ar sadarbības partneriem. Gan šo partneru izvēle, gan projektu administrēšana bija saistīta ar nozīmīgu galvenā partnera administratīvo resursu patēriņu, kas atsevišķos gadījumos vēl būtiski pieauga dēļ administratīvi teritoriālās reformas ietvaros notikušajām izmaiņām pašvaldību lēmēj institūcijās. ▼ Saskaņā ar FS sniegto informāciju degradēto teritoriju projektos (SAM 5.6.2.) ir bijušas papildu neplānotas prasības no CFLA puses projekta sagatavošanas un ieviešanas laikā. Vairāki FS uzskata, ka kopumā administratīvo prasību izpildei ir jānovirza pārlieku lieli FS resursi. Tiek norādīts, ka pagātnē veiktu iepirkumu atbilstība tiek vērtēta caur “šodienas” prizmu, neņemot vērā, ka bija cits normatīvais regulējums un cita IUB/CFLA izpratne. Tiek norādīts, ka sarežģītu projektu sagatavošanā ir veicami pārāk daudz priekšdarbi un tam netiek dots pietiekams laiks. Kā būtisks negatīvais faktors tiek uzsvērtas normatīvo aktu grozīšana projekta ieviešanas laikā. Tāpat tiek norādīts, ka ražošanā ļoti strauji notiek procesu automatizācija un tādēļ jaunu darbavietu izveidošana var nebūt ne nepieciešama, ne iespējama. ▼ Daļa FS norāda, ka FS vadība (piemēram, pašvaldības dome) nepiešķir finanšu līdzekļus būvprojektu ekspertīzei gadījumos, kad to nepieprasa likumdošana. Vienlaikus par projektu sagatavošanu un ieviešanu atbildīgie FS pārstāvji norāda, ka būvekspertīzes veikšana arī mazākiem projektiem sniegtu būtisku ieguldījumu dažādu projektu ieviešanas risku un problēmu novēršanā.
COVID-19	Daļā gadījumu COVID-19 neietekmēja projektu īstenošanu, jo projekti tika pabeigti līdz COVID-19 pandēmijai (SAM 5.4.1., daļēji arī 5.1.1. un 5.1.2.). Gadījumos, kad projekti bija īstenošanā, ietekme tiek vērtēta kā būtiska: ▼ Ierobežojumu un saslīmstības dēļ projekta mērķa un rādītāju sasniegšanai bija nepieciešams termiņa pagarinājums, papildu laika resursi. ▼ 28% no ŪK projektu (SAM 5.3.1.) FS norāda, ka Covid-19 dēļ bija grūtības sasniegt projektā noteiktos iznākuma rādītājus – veidot jaunus iedzīvotāju pieslēgumus kanalizācijas sistēmai. Primārā problēma 2020. – 2021. gada laikā bija ierobežotā iespēja veikt ar pieslēguma CKS izbūvi saistītās aktivitātes, kas pieprasa iesaistīto pušu savstarpēju klātbūtni. ▼ Kavējās būvdarbi, kas radīja arī papildu administratīvo slogu, pamatojot un noformējot izmaiņas, lai tās nerezultētos ar finanšu korekciju. Būtisks ŪK jomas (SAM 5.3.1.) FS skaits norāda, ka tā rezultātā pieauga būvdarbu izmaksas. ▼ Atsevišķi FS norāda, ka nācās ieviest papildus pasākumus, pārkārtot plānus un darbības, ātri tika rasti risinājumi projektu turpināšanai.

Faktoru grupa	Ietekmes skaidrojums
	▼ SAM 5.5.1. un 5.6.1.gadījumā Covid-19 ietekmei bija gan pozitīva, gan negatīva ietekme, t.i. ierobežojumu rezultātā brīvdabas objektos būtiski pieauga apmeklētāju skaits, tai pat laikā Covid-19 - analogiski kā citu SAM projektos - ietekmēja būvniecības izmaksas un termiņus. ▼ Degradēto teritoriju projektu (SAM 5.6.2.) gadījumā būtiska daļa (kopā 9 FS) norāda, ka Covid-19 laikā no 2020. līdz 2022. gadam daudziem komersantiem samazinājās darbavietas, daudzi beidza savu saimniecisko darbību, kā arī atbalstītajā degradētajā teritorijā esošo komersantu nefinanšu investīcijas pašu nemateriālajos ieguldījumos un pamatlīdzekļos samazinājās. Tas būtiski ir ietekmējis FS spēju ziņot par iznākuma rādītāju pozitīvu sasniegšanu un tā nereti ir atlikta līdz pat 2028. gadam. ▼ Savukārt, piemēram, FS SIA “Nordic plast” (atkritumu joma, SAM 5.2.1.) saimniecisko darbību būtiski ietekmēja energoresursu sadārdzinājums no vienas puses un produkcijas cenas kritums no otras puses. Novērojama arī pozitīva COVID-19 ietekme: pandēmijas laikā palielinājās apmeklētāju skaits dabas objektos (NATURA teritorijas, SAM 5.4.1.), kas veicina projektu efektivitāti.
Krievijas agresija Ukrainā	Daļā gadījumu kara darbība neietekmēja projektu īstenošanu, jo projekti bija pabeigti (SAM 5.4.1., daļēji SAM 5.1.1. un 5.1.2.). Lielākajā daļā gadījumu, kad projekti bija īstenošanā, ietekme tiek vērtēta kā būtiska saistībā ar būvmateriālu un būvdarbu sadārdzinājumu, materiālu pieejamību, kavēšanos ar piegādēm, pakalpojumu un energoresursu cenu sadārdzinājumu. Ir novērojamas arī specifiskas ietekmes: ▼ Kultūras projektu (SAM 5.5.1.) gadījumā atsevišķi FS norādīja, ka izvērstais karš un noteiktie ierobežojumi ir samazinājuši Krievijas un Baltkrievijas tūristu plūsmu, kā arī sējis bailes tūristos un samazinājis tūristu plūsmu, jo īpaši Latvijas pierobežā ar Krieviju, Baltkrieviju. ▼ ŪK projektu (SAM 5.3.1.) gadījumā vairāki FS norāda, ka Krievijas agresija Ukrainā ir padarījusi iedzīvotājus piesardzīgākus attiecībā uz ieguldījumiem pieslēgumu izveidē CKS. ▼ Vismaz astoņi degradēto teritoriju (SAM 5.6.2.) projektu FS norāda, ka Krievijas agresija Ukrainā vai nu apgrūtina nomniekiem sasniegt iznākuma rādītājus, vai arī kopumā apgrūtina investoru piesaisti atjaunotajām teritorijām. Uz to vairākkārt norāda FS Latgales reģionā.
Makroekonomiskās tendences	Gadījumos, kad projekti bija īstenošanā, ietekme tiek vērtēta kā būtiska. Gandrīz visi FS norāda uz izmaksu pieaugumu (gan būvdarbiem, gan iekārtu un tehnikas piegādēm, gan kredītprocentu likmēm u.c.), kā arī loģistikas problēmām. ▼ ŪK projektos (SAM 5.3.1.) pieaugušās procentu likmes ir samazinājušas sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iespējas realizēt projektus nākotnē. Daļa FS norāda, ka dēļ paaugstinātajām procentu likmēm ir pieauguši iedzīvotāju maksājumi par aizņemtajiem esošajiem kredītresursiem. Šī iemesla dēļ tiem nākas samazināt citus izdevumus, t.sk. investīcijas, kas saistās ar jaunu pieslēgumu izveidi ŪK infrastruktūrai.

Faktoru grupa	Ietekmes skaidrojums
	▼ Kultūras jomā (SAM 5.5.1.) atsevišķiem FS problēmas radīja neiespējamība iegūt līdzfinansējumu sadārdzinājumam. ▼ Rīgas revitalizācijas projektos (SAM 5.6.1.) aptaujātie FS norāda, ka loģistikas ķēžu pārrāvumi, pieaugošās aizņēmumu procentu likmes, kā dēļ pieaugušās energoresursu cenas būtiski palielināja projektos plānotos sākotnējos ieguldījumus (līdz pat 30%). Arī darbaspēka trūkums būvuzņēmējiem radīja papildus izmaksas. ▼ Degradēto teritoriju projektos (SAM 5.6.2.) – lielākā daļa FS norāda, ka makroekonomiskie faktori ir stimulējuši būvdarbu izmaksu pieaugumu. Pieaugušās procentu likmes ir samazinājušas iespēju realizēt projektus nākotnē. Daļa FS norāda, ka dēļ paaugstinātajām procentu likmēm ir apdraudēti investoru plānotie projekti, kādēļ ir un nākotnē var būt apdraudēta iznākumu rādītāju sasniegšana. Jāatzīmē, ka šis ietekmējošais faktors nav specifisks tieši SAM 5.6.2., bet gan vispārīgs un <u>attiecināms uz jebkuru jomu, kas skar finansējuma piesaisti aizņemtā kapitāla veidā.</u>
Finansējuma pieejamība	Lielā daļā SAM nav identificēti šķēršļi/problēmas attiecībā uz finansējuma pieejamību (SAM 5.1.1., 5.4.1., 5.4.2., daļēji 5.1.2). Daļai FS papildu izmaksu segšanai bija pieejams valsts budžeta aizdevums. Saņemtais avanss un starpmaksājumi deva iespēju kvalitatīvi saplānot naudas plūsmu un savlaicīgi plānot un saņemt aizņēmumu. Vienlaikus tiek norādīts, ka lietderīgs būtu bijis ārējs, piemēram, ES fondu atbalsts sadārdzinājuma segšanai, kā arī finansējums būvprojektu savlaicīgai sagatavošanai IPIA gadījumā. ▼ Atkritumu jomā (SAM 5.2.1.) aptuveni puse FS norādīja, ka pieaugošās kapitālas izmaksas (kredītprocentu likmes) radīja papildus finanšu slogu jeb finansiālas problēmas, kā arī pazemināja FS kredītspēju, kas ir apgrūtinājums situācijā, kad FS pašu finansējums bija ierobežots. Situācijās, kad ārējo faktoru ietekmē būtiski pieauga projektu izmaksas, būtisku slogu pašvaldības budžetam radīja noteiktie ierobežojumi pašvaldībām aizņemtās līdzekļus tikai ES fondu projektu īstenošanai un tikai attiecināmo izmaksu apmērā. ▼ Kultūras jomā (SAM 5.5.1.), ŪK jomā (SAM 5.3.1.) un degradēto teritoriju projektos (SAM 5.6.2.) esošais finanšu slogs, procentu likmju kāpums atsevišķos gadījumos apdraud aktuālā perioda ES fondu un citu projektu īstenošanu, ņemot vērā, ka daudz lielāka maksājumu daļa ir veltāma esošo aizņēmumu pieaugušo procentu izmaksu segšanai.
Citi faktori	Kultūras jomā (SAM 5.5.1.), ŪK jomā (SAM 5.3.1.) u.c. jomu projektos, kuros arhitektu, autoruzraudzības, būvuzraudzības un būvniecības iepirkumos tiek izmantots lētākās cenas princips, novērojamas negatīvas sekas: termiņu kavēšana, projekta kvalitāte, būvdarbu izpildes kvalitāte, grozījumu veikšanas negatīvā ietekme uz termiņiem, kopējo projekta īstenošanas izmaksu pieaugums. Plūdu riska lauku teritorijās (SAM 5.1.2.) un vides monitoringa (SAM 5.4.2.) projektos laikpastākļi ir vieni no būtiskākajiem darbus ietekmējošajiem faktoriem. Papildus izaicinājums vides monitoringa (SAM 5.4.2.) projektos bija ekspertu un biotehnisko pakalpojumu sniedzēju kapacitāte. Atkritumu jomā (SAM 5.2.1.) un degradēto teritoriju (SAM 5.6.2.) projektos FS norāda, ka kopumā būvniecības nozares kapacitāte ir

Faktoru grupa	Ietekmes skaidrojums
	nepietiekama un trūkst nozarei specifiski nepieciešamās kompetences, līdz ar to ir ierobežota konkurence, būvprojektu izstrādes termiņu kavējumi un kvalitātes problēmas. Vismaz puse no SAM 5.6.2. FS saņēmējiem aptaujā norāda uz papildu problēmām projektu sagatavošanas un ieviešanas fāzēs. Projektu ieviešanu kavē projektētāju un būvuzņēmēju kapacitātes problēmas, kā arī dažādās projekta stadijās pieļautās neprecizitātes vai kļūdas, kas aizkavē gan dažādus procesus, gan liek pārplānot sākotnējos risinājumus. Daži FS norāda, ka iepirkumos pakalpojuma vai būvniecības cenai ir dominējošā loma – tas nereti rada problēmas, ka būvdarbi ir nosolīti par pārāk zemu cenu. Kā sekas tam ir būvuzņēmēja centieni ekonomēt uz materiālu kvalitāti, nenodrošināt nepieciešamo personālu objektā, kā arī pastāvīgi pieprasījumi FS palielināt budžetu un/vai mainīt tehnisko risinājumu. Atsevišķi FS norāda, ka elektroapgādes pieslēgumu izbūve ir ļoti sarežģīts un birokrātisks process.

Noslēguma secinājumi

- ▼ SAM mērķi kopumā ir vai tiks izpildīti; plānotie rezultāti ir vai pēc projektu noslēguma tiks sasniegti visos SAM. Vienlaikus:
 - SAM 5.2.1. iznākuma rādītājs “Atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi jaudas pieaugums” tiks sasniegts līdz 2024.gada oktobrim.
Savukārt SAM kopējais rezultāta rādītājs “Pārstrādātais un reģenerētais atkritumu daudzums attiecībā pret attiecīgajā gadā radīto atkritumu daudzumu” būs nosakāms tikai 2025. gada sākumā, taču jau 2022.gada rādītājs uzrāda pozitīvu tendenci.
 - SAM 5.6.2. rādītāji (atjaunoto degradēto teritoriju platība (ha) un strādājošo skaits komersantos (privātajā sektorā)) ir pilnībā sasniegti. Savukārt - nacionāla līmeņa rādītāji - jaunizveidotās darba vietas ir sasniegtas jau par 73% un komersantu veiktās nefinanšu investīcijas ir sasniegtas par 89%. Būtiskai daļai SAM 5.6.2. projektu (kopā – 45) minēto iznākumu rādītāju sasniegšana ir pārcelta līdz 2025. - 2028. gada periodam, dodot papildu laiku komersantiem projektā plānoto rādītāju sasniegšanai. Rādītāju sasniegšanai vēl ir vismaz četri ar pusi gadi, kas pirmšķietami ļauj secināt, ka arī šie rādītāji tiks sasniegti. Visdrīzāk, ka tomēr būs arī projekti, kuros savlaicīgi netiks nodrošināts sākotnēji plānotais darba vietu skaits un nefinanšu investīciju apjoms.
- ▼ Visi SAM ir vērsti uz plānošanas dokumentos noteikto mērķu un rādītāju sasniegšanu.
- ▼ Investīciju faktiskā ietekme uz labuma guvējiem ir:
 - mazināti draudi NĪ un citai infrastruktūrai, uzņēmējdarbībai;
 - novērsts apdraudējums iedzīvotāju veselībai un videi;
 - samazināti riski, kas ir saistīti ar nepietiekami attīrītu notekūdeņu novadīšanu apkārtējā vidē;

- pilnveidotas, sakārtotas un sociālekonomiskajā aprītē atgrieztas iepriekš degradētas vai neefektīvi izmantotas dabas teritorijas, atgrieztas ekonomiskajā aprītē vai izveidotas jaunas kultūras vai uzņēmējdarbības teritorijas un infrastruktūra;
 - saglabāta bioloģiskā daudzveidība.
- ▼ Attiecībā uz dažādu faktoru ietekmi:
- COVID-19 un karš Ukrainā ietekmēja projektus, kuri bija īstenošanā, līdzvērtīgi kā valsts un pasaules ekonomiku kopumā - ar pārtrauktām piegāžu ķēdēm, darbaspēka nepieejamību, energoresursu cenu pieaugumu. Šie faktori negatīvi ietekmēja projektu izmaksas, spēju iekļauties termiņā un spēju sasniegt iznākuma rādītājus.
 - Papildus tam pieaugušās kredītprocentu likmes ietekmēja finansējuma saņēmēju finanšu ilgtspēju. Ir novērojamas bažas par pieaugušo procentu likmju ietekmi ilgtermiņā un spēju īstenot projektus nākotnē.
 - Kopumā vērtējot, administratīvais slogs ir bijis samērīgs. Vienlaikus finansējuma saņēmēji saskata dažādus administratīvos šķēršļus, kuri ir traucējuši projektu ieviešanā, piemēram, salīdzinoši ilgs projektu izvērtēšanas termiņš, pagātnē veiktu iepirkumu atbilstības vērtēšana caur “šodienas” prizmu, neņemot vērā likumdošanas un tās piemērošanas prakses izmaiņas laikā. Tomēr, ņemot vērā finansējuma saņēmēju atbilžu sadalījumu, secināms, ka problēmām ir gadījuma raksturs projektu līmenī un katra individuālā problēma nav attiecināma uz visu 5. PV kopumā.
 - 5. PV finansējuma saņēmēji kopumā ir saskārušies ar būvuzņēmēju un dažādu pakalpojuma sniedzēju kapacitātes problēmām un sniegto darbu nepilnīgu kvalitāti. Viens no būtiskiem iemesliem minētajām problēmām ir iepirkumos izmantotais zemākās cenas princips iepirkuma uzvarētāja noteikšanā.

3. SAM ieguldījumu lietderība un rentabilitāte

Šajā Izvērtējuma tematiskajā blokā ietvertas atbildes uz jautājumiem:

- ▼ *Kāda kopumā ir ieguldījumu lietderība vides aizsardzības un efektīvas resursu izmantošanas jomās – ERR, BCR, ENPV?*
- ▼ *Vai izpildās projektu gatavošanas laikā IIA/ITN izvirzītie pieņēmumi? Vai un kas ir mainījies, kā izmaiņas var mainīt projektu ekonomisko efektivitāti?*

**Ar terminu “Lietderība” tiek saprasts tas, cik labi tiek mobilizēti resursi mērķu sasniegšanai (ieguldījumi pret faktiskajiem rezultātiem). Rentabilitāte tiek skatīta kā viens no lietderības rādītājiem.*

SAM ieguldījumu lietderība un rentabilitāte 5. PV ietvaros ir vērtēta, izmantojot divas pieejas:

- (1) SAM 5.2.1., SAM 5.3.1., daļēji SAM 5.5.1., SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. ietvaros visiem projektiem ir tikuši sagatavoti IIA ziņojumi un aprēķinu modeļi. Tajos ir norādītas aprēķinu metodikas, izdarītie pieņēmumi un sagaidāmie rezultāti. Līdz ar to, šī Izvērtējuma sagatavošanas ietvaros ir iespējams veikt vismaz tuvinātu verifikāciju par to, cik lielā mērā šie pieņēmumi ir bijuši pamatoti un reālistiski, kā arī to, vai pieņēmumi izpildās realitātē un kāda ir to aptuvenā ietekme uz projektu rezultātiem;
- (2) SAM 5.1.1., SAM 5.1.2., SAM 5.4.1., SAM 5.4.2., SAM 5.4.3., daļēji SAM 5.5.1. un SAM 5.6.3. ietvaros lielākoties ir veikts kvalitatīvs sagaidāmo ieguvumu novērtējums, papildinot to ar atsevišķiem kvantitatīviem rādītājiem (piemēram, aizsargāto iedzīvotāju skaits no plūdiem vai tūrisma objekta apmeklētāju skaits). Daļai projektu ir sagatavots ITN, kas atkarībā no projekta var saturēt arī pietiekami daudz kvantitatīva rakstura informācijas, kas varētu būt par pamatu IIA sagatavošanai. Atsevišķiem projektiem ir sagatavotas IIA.

Nemot vērā šīs atšķirības metodoloģiskajās pieejās, šī Izvērtējuma sadaļa arī turpmāk ir sadalīta divās tematiskās sadaļās.

SAM, kuros ir sagatavota IIA

Tabula Nr. 10 atspoguļo SAM ieguldījumu lietderības un rentabilitātes kopsavilkumu, kurš ir balstīts uz to IIA datu apkopojumu, kuri bija pieejami KPVIS sistēmā uz 2024. gada 10. jūniju.

Katram no šiem SAM ir novērtēts kopējais investīciju apjoms (t.sk. neattiecināmās izmaksas), diskontētie ekonomiskie ieguvumi, t.sk. nosakot minimālo un maksimālo vērtību individuālu projektu līmenī, SAM kopējais ENPV, kā arī projektu ERR un BCR rādītāji, nosakot arī to minimālās un maksimālās vērtības projektu līmenī. Turpmāk šajā Izvērtējuma sadaļā ir atspoguļots īss ieguldījumu efektivitātes izvērtējums sadalījumā pa katru no SAM.

Tabula 10. 5. PV SAM (kuros ir sagatavota IIA) ieguldījumi pret faktiskajiem rezultātiem

Faktors SAM	Investīciju izmaksas, milj. EUR (KPVIS)	Diskontētie ekonomiskie ieguvumi, milj. EUR			Projektu ENPV, milj. EUR			Projektu ERR, %		Projektu BCR	
		Kopā	Max.	Min.	Kopā	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.
SAM 5.2.1. ³⁷	134,01	269,53	69,78	0,34	34,49	7,90	0,02	33,1	5,48	7,36	1,01
SAM 5.3.1.	267,22	208,85	40,61	0,32	78,04	18,48	0,02	54,27	7,42	8,14	1,01
SAM 5.5.1. (I-III. kārtā)	117,53	203,95	23,76	1,80	122,26	17,93	0,10	56,97	5,64	5,93	1,03
SAM 5.6.1.	97,89	71,83	39,12	6,48	24,00	9,21	2,79	20,06	8,19	1,63	1,23
SAM 5.6.2.	355,44	651,98	36,14	0,15	371,98	33,03	0,00	135,3	5,00	11,35	1,00
Kopā	972,09	1406,14	-	-	630,77	-	-	-	-	-	-

Nozīmīgākais ekonomiskais ieguvums tiek sagaidīts SAM 5.6.2. ietvaros realizētajiem projektiem, kur arī ir bijuši lielākie ieguldījumi. Arī SAM 5.5.1. ietvaros veiktie ieguldījumi nodrošina augstu projektu diskontēto ekonomisko vērtību attiecībā pret kopējiem ekonomiskiem ieguvumiem.

Ieguvums no katra ieguldītā EUR ir ļoti atšķirīgs gan individuāli pa projektiem, gan pa SAM ieguldījumu virzieniem. Taču ekonomiskā analīze norāda, ka katrs ieguldītais EUR nodrošina ekonomisko atdevi vismaz ieguldīto resursu apjomā un vairumā gadījumu - katrs ieguldītais EUR nodrošina vairāku EUR atdevi, sasniedzot 6 un pat vairāk EUR (SAM 5.5.1., 5.2.1., 5.3.1., 5.6.2.).

Attēls 4. SAM projektu, kur tika gatavotas IIA, ekonomiskā efektivitāte

SAM 5.2.1. - Atkritumu infrastruktūras pilnveidošana

SAM 5.2.1. projektu pieteikumu sagatavošanas ietvaros FS tika piedāvāts arī standartizēts finanšu – ekonomisko aprēķinu modelis, ko FS varēja adaptēt savām vajadzībām. Vienlaikus netika strikti noteikts, kādi sociālekonomiskie ieguvumi un izmaksas ir vērtējamas, un kāda ir tiem piemērojamā kvantificēšanas un monetizācijas pieeja. Tā rezultātā virkne projektu ir savstarpēji grūti salīdzināmi. Turklāt dažādas ekonomiskās analīzes pieejas vienam projektam var nest būtiski atšķirīgus ekonomiskās lietderības rezultātus.

³⁷ bez projekta "Nolietotu akumulatoru pārstrādes iekārtu iegāde un uzstādīšana uzņēmumā SIA "Ecolead", jo projekta sociālekonomiskās ietekmes novērtējums rada bažas par tā pareizību.

Tomēr jāuzsver, ka praktiski visu projektu sociālekonomiskā lietderība ir tikusi pierādīta, protams, ar pieņēmumu, ka izpildās izvirzītie pieņēmumi, t.sk. tie, kas attiecās uz atkritumu pārstrādes rūpnīcu (un it īpaši uz BNA rūpnīcu) darbību, t.i. faktiskās pārstrādes jaudas un iegūtā pārstrādātā materiāla kvalitāte, kā arī finanšu aspekti šo rūpnīcu darbības nodrošināšanai.

Tabula 11. SAM 5.2.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums

Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
Ieguvums - samazinās iedzīvotāju izmaksas par radītajiem atkritumiem	38,75	Kopumā vērtējot, izmantotā IIA ieguvumu un izmaksu metodoloģija projektos ir diezgan atšķirīga un nav balstīta vienotos pieņēmumos un metodoloģijā. Atsevišķos gadījumos ekonomisko ieguvumu novērtēšanas metodoloģija šķiet apšaubāma (piemēram, projekta "Nolietotu akumulatoru pārstrādes iekārtu iegāde un uzstādīšana uzņēmumā SIA "Ecolead") - tādēļ šī projekta ekonomiskie ieguvumi nav iekļauti šajā tabulā.
Ieguvums - samazināts veselības un vides apdraudējums	0,92	
Ieguvums - samazināta vizuālā nepievilcība un smaka	0,04	
Resursu atgriešana apgrozībā, apglabāto atkritumu apjoma samazinājums	9,24	
Vērtība īpašumiem, kas atrodas tuvu atkritumu poligoniem: samazināšanas efekta ierobežošana	0,02	
Atkritumu poligonos paliekošā gaisa un ūdens piesārņojuma efekta mazināšana	0,03	
Papildus ieguvums (delta IKP)	0,51	
Ieguvums no patērētāju pieprasījuma pieauguma	7,92	
Ieguvums no ES direktīvas izpildes	91,48	
Ieguvums no transportēšanai patērētā laika samazināšanās, tajā skaitā transporta radīto gaisa piesārņojuma samazināšanās	0,72	
Diskontētie finanšu ieguvumi	119,91	
Kopā	269,53	

Kopumā vērtējot, ņemot vērā to, ka visi SAM 5.2.1. projekti ir vērsti uz ES direktīvu mērķu sasniegšanu, var uzskatīt, ka to sniegtie sociālekonomiskie ieguvumi ir pozitīvi.

SAM 5.3.1. - Attīstīt un uzlabot ŪK pakalpojumus un pieslēgšanas iespējas

SAM 5.3.1. projektu sagatavošanas ietvaros VARAM bija sagatavojusi metodiku, kādā veidā būtu sagatavojama projektu IIA un uz kādiem ekonomiskajiem ieguvumiem un izmaksām būtu liekams uzsvars, veicot projekta sociālekonomisko novērtēšanu. VARAM piedāvāja arī finanšu – ekonomisko aprēķinu modeli, ko FS varēja adaptēt savām vajadzībām. Šāda pieeja būtiski standartizēja pieeju projektu novērtēšanā.

SAM 5.3.1. sociālekonomisko ieguvumu kvantifikācija projektos, lielākoties, tika pakārtota pieslēgto iedzīvotāju skaitam, respektīvi, pieslēdzot iedzīvotājus CKS, realizējas arī sagaidāmie ieguvumi. SAM ietvaros papildus tika plānots pieslēgt CKS vismaz 32 782 iedzīvotājus, no kuriem uz 2024. gada 10. jūniju bija pieslēgti jau vismaz 29 807 jeb 90,9%.

Tabula 12. SAM 5.3.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums

Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
Vides piesārņojuma sociālekonomiskā vērtība	78,04	Kopumā vērtējot, izmantotā IIA ieguvumu un izmaksu metodoloģija projektos ir bijusi caurspīdīga, saprotama un atbilstoša SAM 5.3.1. mērķiem un rezultātiem. Tomēr ir vērojami atsevišķi gadījumi, kad sociālekonomiskie ieguvumi vai izmaksas ir kļāji pārspīlēti vai nenovērtēti un, visdrīzāk, neadekvāti projekta kontekstam. Tā, piemēram projektā “Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Lielvārdē 3.kārta” tiek izdarīts pieņēmums, ka projekta rezultātā papildus 350 iedzīvotāji būs spējīgi iekļauties darba tirgū. Savukārt, projektā “Līvānu ūdenssaimniecības attīstības III kārta” ir negatīvi projekta radītie neto ieņēmumi, kas pat teorētiski nav iespējams, ja tiek piemēroti ilgtspējīgi finanšu pārvaldības principi. Nemot vērā to, ka uz 2024. gada 10. jūniju CKS ir pieslēgti vairāk nekā 90% no plānotajiem papildus CKS pakalpojumu saņēmošajiem iedzīvotājiem, ir sagaidāms, ka SAM 5.3.1. ekonomiskā atdeve arī ilgtermiņā būs līdzīga prognozētajai. Projektu līmenī gan ir iespējami zināmi izaicinājumi nodrošināt plānoto ekonomisko lietderību, tā kā CKS pieslēgumu izveide dažos projektos uz 2023. gada beigām būtiski atpaliek no sākotnēji plānotajām vērtībām. Tas nozīmē, ka šo projektu ekonomiskā atdeve ilgtermiņā varētu būt zemāka nekā ir ticis plānots.
Iedzīvotāju decentralizēto KS uzturēšanas izmaksu samazinājums	29,90	
Sabiedrības veselības uzlabošanās	79,45	
Ieguvumi no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju iekļaušanās darba tirgū, t.sk. jaunas darba vietas un IKP pieaugums.	19,07	
Netiešie ieguvumi no infrastruktūras uzlabošanas (piemēram, ietekme uz tūrismu)	0,88	
Iedzīvotāju apmierinātības ar dzīves kvalitāti līmeņa pieaugums	0,70	
Zemes vērtības pieaugums	0,81	
Kopā	208,85	

Kopumā vērtējot, ir sagaidāms, ka SAM 5.3.1. sociālekonomiskie ieguvumi būs līdzīgi tiem, kas ir paredzēti projektu IIA. Neliels to vērtības samazinājums varētu būt saistīts ar to, ka pieslēgumu CKS faktiskā realizēšanās objektīvu iemeslu dēļ notiek lēnāk nekā sākotnēji ir ticis plānots.

SAM 5.5.1. - Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsargāšana, veicināšana un attīstība

SAM 5.5.1. projektu pieteikumu sagatavošanas ietvaros FS tika piedāvāts arī standartizēts finanšu – ekonomisko aprēķinu modelis, ko FS varēja adaptēt savām vajadzībām. Vienlaikus netika strikti noteikts, kādi sociālekonomiskie ieguvumi un izmaksas ir vērtējamas, un kāda ir tam piemērojamā kvantificēšanas un monetizācijas pieeja. Tā rezultātā virkne projektu ir savstarpēji grūti salīdzināmi. Turklāt dažādas ekonomiskās analīzes pieejas vienam projektam var nest būtiski atšķirīgus ekonomiskās lietderības rezultātus. Tomēr jāuzsver, ka praktiski visu projektu sociālekonomiskā lietderība ir tikusi pierādīta, protams, ar pieņēmumu, ka izpildās izvirzītie pieņēmumi, t.sk. tie, kas attiecās uz jauno darba vietu nodrošināšanu.

Tabula 13. SAM 5.5.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums (I – III kārtā)

Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
Ieguvums no vietējiem tūristiem	84,95	IIA projektiem tika izstrādāta atbilstoši KM metodiskajiem norādījumiem, kas balstās uz sagaidāmo tūrisma plūsmu (gan vietējie, gan ārvalstu tūristi). Ekonomiskais ieguvums no tūristu plūsmas tiek rēķināts atbilstoši statistikā pieejamajai informācijai par pavadīto nakšu skaitu un vidējiem dienas tēriņiem Latvijā. Papildus tiek aprēķināti nodokļu ieņēmumi, kas tūristu apmeklējuma un nopirkto pakalpojumi nozarē tiktu nomaksāti valsts un pašvaldību budžetos.
Ieguvums no ārvalstu tūristiem	72,83	
Ieguvumi no nodokļu ieņēmumiem	43,11	
Pārējie ieguvumi	3,05	Papildus augstāk minētajiem ieguvums no tūristiem, tika identificēti papildus ieguvumi: atjaunojot kultūras mantojuma objektus un sakārtojot apkārtējo vidi ap tiem, kas bieži vien ir degradējoša, tiek radīta pievilcīga pilsētvide dzīvošanai un uzņēmējdarbības attīstībai, kas rezultātā nodrošina nekustamā īpašuma vērtības pieauguma, kā arī ieguvumus sabiedrībai no izglītības kvalitāti uzlabojošo pakalpojumu pieejamības.
Kopā	203,95	n/a

SAM 5.5.1. 4. kārtas projektiem IIA atbilstoši MK noteikumiem netika pieprasīta, jo saskaņā ar Komisijas regulas Nr.651/2014 53.pantu, ja projekts ir saistīts ar saimnieciskās darbības veikšanu un izveidotās infrastruktūras amortizācijas periodā (projekta dzīves cikla laikā) ieņēmumi no saimnieciskās darbības atbalstītajā objektā ir mazāki par 50% no kultūras jomas pakalpojumu sniedzēja gada budžeta atbalstītajā objektā, projekta iesniedzējam IIA nav jāveic.

SAM 5.6.1. - Rīgas pilsētas revitalizācija

SAM 5.6.1. projektu pieteikumu sagatavošanas ietvaros FS ir izstrādājuši savus finanšu un sociālekonomisko ieguvumu un izmaksu modeļus. Visu projektu sociālekonomiskā lietderība ir tikusi pierādīta. Būtiskas daļas sociālekonomisko ieguvumu kvantificēšana un monetizēšana ir veikta, balstoties uz ārvalstīs veiktajiem pētījumiem par investīciju kultūras un sporta infrastruktūrā ietekmi uz sabiedrību. Lai arī Latvijas apstākļos ir grūti viennozīmīgi novērtēt šo investīciju ietekmes pakāpi uz sabiedrību, ir neapšaubāmi skaidrs, ka šie ieguvumi sabiedrībai pastāv.

Tabula 14. SAM 5.6.1. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitatīvs novērtējums

Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
Ieguvumi no investīcijām kultūras infrastruktūrā	27,4	Šie ieguvumi ir novērtēti ar dažādām metodēm, t.sk. “ceļojuma izmaksu” un “vēlmi maksāt” metodēm. Šo ieguvumu vērtība atspoguļo dažādus sabiedrības ieguvumus (t.sk. emocionālos), kas saistās ar iespēju izmantot tās iespējas, kuras sniedz uzlabota sporta un kultūras infrastruktūra. Pētījumi pamato, ka atpūties, fiziski un garīgi vesels cilvēks, kuram ir dažādi hobijs, rada lielāku pievienoto vērtību ekonomikai kopumā. Šī ieguvuma novērtējums ex-post līmenī ir faktiski neiespējams, ja vien netiek veikts atsevišķs pētījums par iesaistīto ieinteresēto pušu dzīves modeļu, ieradumu un apmierinātības izmaiņām saistība ar pakalpojumu pieejamības uzlabošanu. Vienlaikus ir skaidrs, ka šādi ieguvumi eksistē.
Ieguvumi no investīcijām sporta infrastruktūrā	11,2	
Pievienotās ekonomiskās vērtības pieaugums	10,2	
Apmierinātības pieaugums ar izmaiņām apkaimē	11,5	SAM ietvaros tiek sakārtoti vairāki degradēti vai nepietiekami izmantoti objekti. Tas rada priekšnoteikumus dzīves apstākļu uzlabošanai tiešā pārbūvēto objektu tuvumā, kas izpaudīsies caur pozitīvām NĪ cenu izmaiņām, kā arī noziedzības samazinājumu apkaimē.
Ieguvuma no noziedzības samazinājuma	4,7	
Rīgas domes dotācijas samazinājums	2,0	Šim ieguvumam ir vairāk distribucionāls raksturs, respektīvi, iespējama dotācijas samazinājums tiek kompensēts ar izmaksu segšanu no citām sabiedrības grupām. Neapšaubāmi, lai arī tas ir finansiāls ieguvums Rīgas valstspilsētas pašvaldībai, tas nevar tikt uzskatīts par ieguvumu sabiedrībai kopumā.
Privāto investīciju piesaiste	2,3	Privāto investīciju piesaistes ieguvumiem arī zināmā mērā piemīt distribucionāls raksturs (Rīgas pilsētas pašvaldībai un atsevišķām sociālajām grupām veidojas ieguvumi, kamēr investīciju veicējam tās ir izmaksas; līdz ar to, neto efekts, iespējams, pat ir nulle), un tie no sociālekonomiskās analīzes parasti ir izslēdzami.
Pārējie dažādi ieguvumi	2,4	n/a
Kopā	71,8	n/a

Kopumā vērtējot, SAM 5.6.1. sociālekonomisko ieguvumu novērtējums pietiekami precīzi atspoguļo nākotnē sagaidāmos faktiskos sabiedrības ieguvumus. Kopējā sociālekonomiskā atdeve gan varētu būt zemāka nekā sākotnēji plānots, ņemot vērā, ka vairāku projektu ieviešana un pabeigšana ir aizkavējusies. Vēl ir būtiski uzsvērt, ka ilgtermiņa sociālekonomiskā ietekme lielā mērā būs atkarīga no tā, kāda satura kultūras, hobiju, apmācību, mākslas un sporta pasākumi tiks nodrošināti pārbūvētajos objektos. Nodrošinot augstas kvalitātes un intensitātes saturu un būtiski palielinot sabiedrības iesaisti, projektu sociālekonomiskā atdeve var būtiski palielināties.

SAM 5.6.2. - Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas

SAM 5.6.2. projektu pieteikumu izstrādes ietvaros VARAM un CFLA bija sagatavojušas metodiku, kādā veidā būtu sagatavojama projektu IIA. FS tika piedāvāts arī standartizēts finanšu – ekonomisko aprēķinu modelis, ko FS varēja adaptēt savām vajadzībām. Vienlaikus netika strikti noteikts, kādi sociālekonomiskie ieguvumi un izmaksas ir vērtējami, un kāda ir tiem piemērojamā kvantificēšanas un monetizācijas pieeja. Tā rezultātā projekti ir savstarpēji grūti salīdzināmi un dažādas metodoloģiskās pieejas vienam projektam var sniegt būtiski atšķirīgus ekonomiskās lietderības rezultātus.

Tomēr jāuzsver, ka praktiski visu projektu sociālekonomiskā lietderība ir tikusi pierādīta, protams, ar pieņēmumu, ka izpildās izvirzītie pieņēmumi, t.sk. tie, kas attiecās uz jaunu darba vietu nodrošināšanu.

SAM 5.6.2. sociālekonomisko ieguvumu kvantificēšana un monetizācija projektos lielākoties ir tikusi pakārtota:

- (1) Jaunradītajām darbvietām projekta ietvaros – atkarībā no projekta ir vērtēta šo darbavietu jaunradītā pievienotā ekonomiskā vērtība, šo darba vietu radītie papildu ienākumi iedzīvotājiem vai papildu iedzīvotāju ienākuma nodokļi konkrētā FS (pašvaldības) budžetā. Šie ieguvumi atkarībā no projekta ir vai nu attiecināti uz projektu pilnībā (tādējādi pārspīlējot projekta ieguvumu), vai arī attiecināti uz projektu daļēji, ņemot vērā to, ka kopējo mērķu sasniegšanai ir vajadzīgas arī komersantu investīcijas, aktivitātes un zināšanas. Tāpat daudzos projektos ir vērtēti ieguvumi, kas rodas dēļ samazinātā bezdarba līmeņa reģionā.
- (2) Sabiedrības sociālekonomiskajiem ieguvumiem, kas rodas pārbūvētas transporta infrastruktūras rezultātā. Labāka transporta infrastruktūra nodrošina sabiedrības laika un brauciena izmaksu ietaupījumus, rada samazinātus ceļu satiksmes negadījumu riskus un samazinātas SEG emisijas.
- (3) Tāpat zināmu lomu spēlē iedzīvotāju apmierinātības ar apkārtējo vidi pieaugums, projektu teritorijās strādājošo komersantu efektivitātes uzlabojumi un tūrisma nozarē radītie papildu sociālekonomiskie ieguvumi.
- (4) Citiem ieguvumiem ir mazāka nozīme, un tie ir minēti tikai atsevišķu projektu kontekstā.

Tabula 15. SAM 5.6.2. prognozētie sociālekonomiskie ieguvumi un to sagaidāmās izpildes kvalitātes novērtējums

Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
Ar jaunu darba vietu izveidi saistītie sociālekonomiskie ieguvumi	450,19	Jaunu darba vietu izveide rada papildu pievienoto ekonomisko vērtību, kas izpaužas kā komersantu gūtā peļņa, iedzīvotāju ienākumi no labāk apmaksātām darba vietām, pašvaldības un valsts budžetu papildu ienākumi no dažādu nodokļu saņemšanas, kā arī pašvaldību un valsts budžeta novērstie sociālie izdevumi, kas saistās ar ilgstošo bezdarbu. Projektu novērtējumā izmantotās pieejas ir bijušas ļoti dažādas, kas atkarībā no projekta ir novedušas pie šī sociālekonomiskā ieguvuma vērtības potenciāli gan pārāk augsta, gan pārāk zema novērtējuma.

Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
		Jaunizveidoto darba vietu skaits atbalstītajās teritorijās uz 10.06.2024. ir sasniedzis 73% no plānotā lieluma, kamēr visās IIA tika paredzēts, ka darba vietas tiks izveidotas līdz 2023. gada beigām. Tas nozīmē, ka šo jauno darba vietu radītie sociālekonomiskie ieguvumi būs nobīdījušies laikā, kas ļauj secināt, ka kopējā investīciju ekonomiskā atdeve būs bijusi nedaudz zemāka nekā sākotnēji ir ticis plānots.
Satiksmes dalībnieku laika ieguvumi, t.sk.	151,70	Satiksmes infrastruktūras pārbūves vai izbūves sociālekonomiskie ieguvumi, lielākoties, ir tikuši vērtēti saskaņā ar VSIA "Latvijas valsts ceļi" metodiskajiem norādījumiem autoceļu projektu IIA sagatavošanai, nereti adaptējot tos pilsētas apstākļiem un konkrētā gada cenām. Šāda pieeja ļauj korekti atspoguļot sagaidāmos sabiedrības un komersantu ieguvumus. Izņēmums ir CSNg risku novērtējums atsevišķos projektos.
<i>braucienā patērētā laika samazinājuma ieguvumi</i>	32,96	Sabiedrības braucienu patērētā laika un braucienu izmaksu samazinājuma ieguvumi ir dinamisks lielums, kas ir atkarīgs no virknes faktoriem – mobilitātes paradumu maiņas, kas ir radusies projekta rezultātā, degvielas cenu izmaiņas, sabiedrības subjektīvās attieksmes pret laika patēriņa izmaiņām un citiem faktoriem. Tomēr, kopumā vērtējot, ir neapšaubāmi skaidrs, ka publiskās transporta infrastruktūras pārbūve dod būtiskus sociālekonomiskos ieguvumus un tie veidojas nekavējoties – uzreiz pēc projekta pabeigšanas.
<i>brauciena izmaksu samazinājuma ieguvumi</i>	76,41	
<i>CSNg risku samazinājuma ieguvumi</i>	41,91	SAM 5.6.2. projektos izvirzītie tehniskie risinājumi nav īpaši bijuši vērsti uz satiksmes drošības uzlabošanu, kaut arī daži risinājumi neapšaubāmi sniedz un sniegs šādu risku samazinājumu. Vienlaikus, vismaz 10 dažādos SAM 5.6.2. projektos ir norādīti ne ar ko nepamatoti milzīgi CSNg risku samazinājuma ieguvumi, norādot, ka projekta ieviešanas dēļ, CSNg netiks zaudētas cilvēku dzīvības. Svarīgi norādīt, ka Izvērtējuma sagatavošanas ietvaros minētajos projektos nav izdevies identificēt nevienu bojāgājušo vismaz pēdējo septiņu gadu laikā. Tas nozīmē, ka šie ieguvumi ir "uzpūsti" un realitātē nepastāv. Faktisko IIA ietvaros objektīvi pierādīto, CSNg risku samazinājumu diskontētā vērtība projektu dzīves ciklu laikā varētu būt 2 līdz 4 milj. EUR amplitūdā jeb vairāk par 90% zemāka nekā summāri norādīts projektu IIA aprēķinu modeļos un ziņojumos.
<i>SEG emisiju samazinājuma ieguvumi</i>	0,43	SEG emisiju samazinājums ir novērtēts tikai četros SAM 5.6.2. projektos. Faktiskie SEG emisiju samazinājuma ieguvumi visdrīzāk ir daudzus desmitus vai pat simtus reižu lielāki, tā kā ir skaidrs, ka labāka transporta infrastruktūra samazina automašīnu rītes pretestību, kas veicina zemāku degvielas patēriņu. Līdz ar to var secināt, ka SAM 5.6.2. ietvaros šis ieguvums ir novērtēts daudzas reizes par zemu.
Iedzīvotāju apmierinātības ar apkārtējo vidi pieaugums	6,59	Iedzīvotāju apmierinātības ar apkārtējo vidi pieaugums IIA ietvaros pamatā ir vērtēts caur NĪ vērtības pieauguma prizmu. Šāda pieeja ir saprātīga, un visdrīzāk tā atspoguļo reālo ieguvumu monetāro vērtību. Tiesa, jāņem vērā, ka šis ieguvums ir vērtēts tikai nelielā daļā projektu, tāpēc visdrīzāk, ka faktiskais ieguvums SAM griezumā varētu būt augstāks.
Komersantu projekta teritorijās efektivitātes uzlabojumi	7,61	Transporta infrastruktūras pārbūve var pozitīvi ietekmēt vietējos uzņēmumus, jo uzlabota infrastruktūra var veicināt piekļuvi tirgiem un samazināt piegādes laikus, kas ir būtiski dažādu preču ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem. Piemērotā metodoloģija projektu IIA

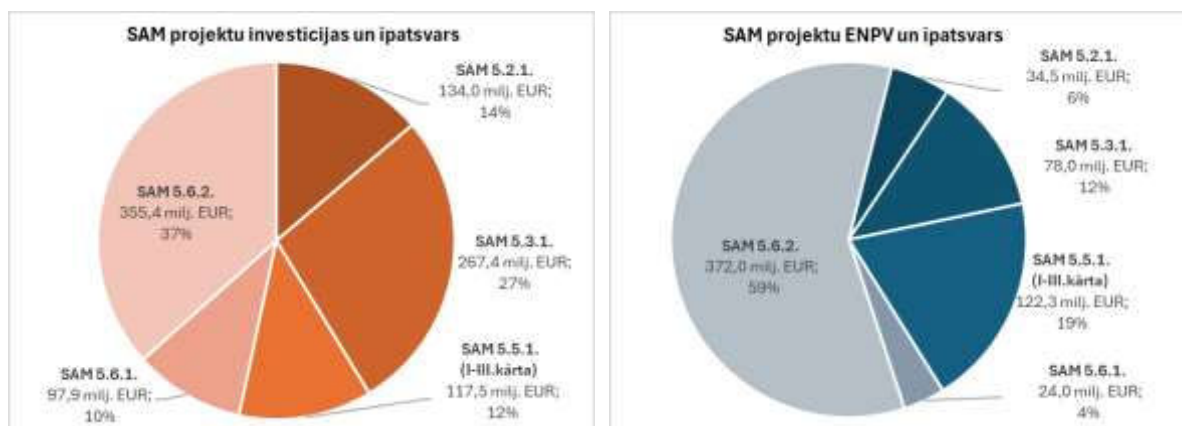
Sociālekonomiskais ieguvums	Diskontētā vērtība (milj. EUR) Projekta dzīves cikla laikā	Komentāri
		ziņojumos, lielākoties, ir skaidra un saprotama. Arī šis ieguvums ir vērtēts tikai nedaudz vairāk kā divdesmit projektos, kas nozīmē, ka šie faktiskie sociālekonomiskie ieguvumi SAM griezumā varētu būt lielāki.
Tūrisma nozarē radītie papildus sociālekonomiskie ieguvumi	20,27	Šie ieguvumi realizējās pilsētās vai vietās, kuras ir nozīmīgas tūrisma kontekstā, un tie saistās ar plašāku ekonomisko ieguvumu grupu, kas rada vietējās un ārvalstu tūristu plūsmas. Šis ieguvums varētu principiāli pareizi un precīzi atspoguļot sagaidāmos ieguvumus sabiedrībai.
Pārējie dažādi sociālekonomiskie ieguvumi	15,60	Šajā grupā ir identificēti ieguvumi, kas saistās ar sabiedrības ieguvumiem, kas ir attiecināmi uz atpūtu brīvā dabā, ieguvumiem no centralizētās ūdenssaimniecības pieejamības, ieguvumiem no investīciju piesaistes, īstermiņa darba iespēju pieejamības uzlabošanās pašvaldībā projekta realizācijas laikā, atkritumu direktīvu prasību izpildīšana u.c. Par atsevišķu ieguvumu pamatotību iekļaušanai IIA gan varētu būt diskusija, tomēr, tā kā šiem ieguvumiem ir neliela ietekme, kopējos SAM 5.6.2. rezultātus tie būtiski neietekmē.
Kopā	651,98	Vērtējot kopumā, var secināt, ka daļa ieguvumu vērtības ir pārvērtētas, kamēr citas – nenovērtētas, tomēr kopumā SAM 5.6.2. projektu radītie ieguvumi viennozīmīgi pārsniedz izmaksas. Vienlaikus sociālekonomiskie ieguvumi varētu būt zemāki nekā plānots IIA, tā kā ir aizkavējusies jaunu darba vietu izveide, kurai ir nozīmīgākā loma sociālekonomisko ieguvumu struktūrā.

Veicot projektu IIA norādīto sagaidāmo projektu rezultātu kvalitatīvu pārvērtējumu, var secināt, ka aptuveni 27% no projektu rezultātiem IIA varētu pietiekami objektīvi atspoguļot to faktisko iznākumu nākotnē, aptuveni 32% gadījumu faktiskie ieguvumi varētu būt augstāki nekā ir novērtēti IIA, 34% - zemāki nekā novērtēti IIA, bet aptuveni 7% gadījumu kvalitatīvs pārvērtējums nav bijis iespējams dēļ dažādiem ierobežojošajiem faktoriem.

Kopsavilkums par SAM, kuros ir tikusi veikta IIA sagatavošana

Attēls 5 atspoguļo prognozētos SAM 5.2.1., SAM 5.3.1., SAM 5.5.1., SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. sociālekonomisko ieguvumu un izmaksu kopsavilkumu, kā arī šo SAM kopējo ekonomisko lietderību (ekonomisko neto tagadnes vērtību (NPV)).

Attēls 5. 5. PV investīcijas un ekonomiskais NPV (SAM griezumā)

Kā tiek atspoguļots diagrammās, projektu ekonomiskā neto tagadnes vērtība nav tieši proporcionāla investīciju apjomam. Projektos ar izteiktāku ekonomikas izaugsmi veicinošu potenciālu (SAM 5.6.2. un 5.5.1.) ekonomiskā neto tagadnes vērtība veido lielāko īpatsvaru.

SAM, kuros projektu lietderības un efektivitātes novērtējums ir sagatavots ITN vai PIV ietvaros

Tabula 16. Ieguldījumu lietderības novērtējums to SAM ietvaros, kuros netika sagatavota IIA

SAM	Ietekmes veidi (faktori)*				
	Ietekme uz vidi	Ietekme uz ekonomiku, tūrismu	Ietekme uz iedzīvotāju drošību un veselību	Ietekme uz infrastruktūru	Cita veida ietekme
SAM 5.1.1. SAM 5.1.2. <i>Plūdu un krasta erozijas riska novēršana pilsētās, lauku teritorijās</i>	Labiekārtota, estētiska vide, novērsts vides piesārņojums.	Mazināti pievienotās vērtības zaudējumi ekonomikai (slēdzot pārvadājumus, transporta infrastruktūru, apturot uzņēmējdarbību).	Novērsti iespējamie draudi iedzīvotāju veselībai un drošībai.	Ietaupītas izmaksas iespējamo infrastruktūras bojājumu novēršanai (ēkām, inženiertīkliem, ielām un autoceļiem, tiltiem, uzņēmējdarbības teritorijām u.c.).	n/a
SAM 5.1.1 Iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no pretplūdu pasākumiem, uz 10.06.2024. ir 187 tūkst. Piesārņoto vietu un piesārņojumu emitējošo objektu skaits, kuros samazināts vides un sociālekonomisko zaudējumu risks, uz 10.06.2024. ir 34. Trīs SAM 5.1.1. projekti vēl ir īstenošanas procesā, tādējādi sagaidāms, ka plānotā vērtība tiks sasniegta līdz ar projektu pabeigšanu. SAM 5.1.2. ieguldījumi no plūdiem pasargā ~ 12,1 tūkst. iedzīvotāju un teritorijas 65,7 tūkst. ha platībā.					
SAM 5.4.1. SAM 5.4.3. <i>Antropogēno slodzi mazīnoša infrastruktūra Natura 2000 teritorijās un ES nozīmes dzīvotņu atjaunošana un apsaimniekošanas pasākumi Natura 2000 teritorijās</i>	Samazināta antropogēnā slodze ĪADT (t.sk. Natura 2000 teritorijās), izbūvējot vai uzlabojot tūrisma un dabas izziņas infrastruktūru, tādējādi mazinot apmeklētāju vēlmi novirzīties no noteiktajiem maršrutiem; saglabātas dabas vērtības un biotopu un sugu daudzveidība, teritorijas ainaviskā vērtība.	Projektu pieteikumos tika prognozēta pieaugoša ekonomiskā aktivitāte un pievienotā vērtība tūrisma nozarē, NĪ tirgus vērtības pieaugums. Pēc projektu īstenošanas FS rīcībā visbiežāk nav datu, lai pārliecinātos, cik lielā mērā pieņēmums ir izpildījies. Vienlaikus ir atsevišķi projekti, kuros ir skaidri identificējama ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību.	Sabiedrības veselības veicināšana caur brīvdabas aktivitātēm, kas tiek panākta izveidojot pastaigām, velobraukšanai u.c. aktivitātēm pieejamu, sakārtotu un pievilcīgu infrastruktūru, kā arī izveidojot takas ar veselības maršruta elementiem.	Sasniedzama, labiekārtota, drošāka teritorija, nodrošināta vides pieejamība, t.sk. cilvēkiem ar kustību traucējumiem, vecākiem ar bērnu ratiņiem, nodrošinātas labierīcības, soliņi u.c.	Projekts palīdz veicināt sabiedrības izpratni par vides jautājumiem.

SAM	Ietekmes veidi (faktori)*				
	Ietekme uz vidi	Ietekme uz ekonomiku, tūrismu	Ietekme uz iedzīvotāju drošību un veselību	Ietekme uz infrastruktūru	Cita veida ietekme
		Piemēram, projekts “Antropogēno slodži mazinošas infrastruktūras izbūve dabas lieguma "Liepājas ezers" Zirgu salā”, kura rezultātā tuvējā apkārtnē komersanti attīsta uzņēmējdarbību – pakalpojumus.			
	SAM 5.4.1. pozitīvi ietekmētā dzīvotņu platība, kas ļāva uzlabot biotopu labvēlīgas aizsardzības statusu, ir 48,7 tūkst. ha, kas nodrošina ekonomisko ieguvumu ~ 6,9 milj. EUR apmērā³⁸. SAM 5.4.3. pozitīvi ietekmētā dzīvotņu biotopu platība, kas ļāva uzlabot biotopu labvēlīgas aizsardzības statusu, ir 20,9 tūkst. ha, kas nodrošina ekonomisko ieguvumu ~ 3 milj. EUR apmērā³⁹.				
SAM 5.4.2. <i>Vides monitorings un kontroles sistēma, sabiedrības līdzdalība</i>	Informācija par biotopu stāvokli, izstrādāti DAPL un ĪA sugu aizsardzības plāni. Monitoringa datu pieejamība, kas ļauj veikt vispusīgu situācijas analīzi, lai noteiktu politikas mērķus un pasākumus vides stāvokļa uzlabošanai un savlaicīgai reaģēšanai uz klimata pārmaiņām.	Ieteikts atbilstošākais funkcionālais zonējums, ir pieejama informācija par konkrētām teritorijām, kas NĪ īpašniekiem un potenciālajiem investoriem ļauj pilnvērtīgāk izvērtēt situāciju un plānot ieguldījumus teritorijā.	Ar situācijas monitoringu un laicīgu intervenci tiek mazināti sabiedrības veselības riski, tiek identificēti vides pārkāpumi.	n/a	Sabiedrības līdzdalība vides pārvaldībā un izpratnes veicināšana.

³⁸ Izmantojot pētījumā “Costs and Socio-Economic Benefits associated with the Natura 2000 Network” zemāko noteikto ieguvumu vērtību EUR 142 uz 1 ha apmērā

³⁹ Izmantojot pētījumā “Costs and Socio-Economic Benefits associated with the Natura 2000 Network” zemāko noteikto ieguvumu vērtību EUR 142 uz 1 ha apmērā

SAM	Ietekmes veidi (faktori)*				
	Ietekme uz vidi	Ietekme uz ekonomiku, tūrismu	Ietekme uz iedzīvotāju drošību un veselību	Ietekme uz infrastruktūru	Cita veida ietekme
SAM 5.5.1. <i>Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsargāšana, veicināšana un attīstība</i>	SAM ietvaros nozīmīgākais ekonomiskais ieguvums tika kvantificēts IIA ietvaros, kuras rezultāti raksturoti iepriekš. Tas balstās galvenokārt uz saglabātā kultūras mantojuma atjaunošanas, saglabāšanas ieguvumiem uz ekonomiku no vietējās un ārvalstu tūristu plūsmas pieauguma. Savukārt dabas mantojuma saglabāšanas un aizsargāšanas ieguvumi ir mazāk izteikti un netika kvantificēti.				
	Attiecībā uz dabas mantojuma objektiem – izveidojot atbilstošu infrastruktūru (takas, tiltiņi, torņi, platformas u.tml.), tiek nodrošināta dabas mantojuma pieejamība, papildus novēršot negatīvo antropoloģisko ietekmi uz vidi.	n/a	Ar dabas mantojuma infrastruktūras izveidošanu tiek veicināti sabiedrības veselības ieguvumi, kas saistās ar drošu atpūtu brīvā dabā.	n/a	n/a
SAM 5.6.3. <i>Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija</i>	Novērsta turpmāku piesārņojošo vielu, īpaši sērskābā gudrona atkritumvielu, emisiju no piesārņotās vietas pazemes ūdeņos un turpmāka piesārņojuma izplatīšanās piesārņotajai vietai piegulošās teritorijas gruntsūdeņos, virszemes ūdeņos (grāvjos), kā arī gruntī un augsnē.	Attīrīto teritoriju iespējams izmantot noteiktai saimnieciskajai darbībai saskaņā ar teritorijas attīstības plānu.	Uzlabota gruntsūdens, virszemes ūdens, kā arī augsnes un grunts kvalitāte bīstamo atkritumu izgāztuvei piegulošajā teritorijā līdz tādai pakāpei, ka netiek apdraudēta cilvēku veselība un vide.	n/a	n/a

Noslēguma secinājumi

SAM, kuros ir sagatavoti IIA ziņojumi un aprēķinu modeļi:

- ▼ 5. PV SAM 5.2.1., SAM 5.3.1., SAM 5.5.1., SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. un to sagaidāmie sociālekonomiskie ieguvumi ir lielāki nekā ieguldījumu un uzturēšanas izmaksas, un projekti kopumā demonstrē pozitīvu sociālekonomisko lietderību un efektivitāti. Tomēr jāuzsver, ka būtiskai daļai projektu (piemēram, SAM 5.6.2. - 45 no 114 projektiem) iznākuma rādītāji vēl nav sasniegti un to sasniegšana ir atlikta līdz pat 2028. gadam. Tāpat daļai projektu sociālekonomiskie ieguvumi ir novērtēti pārmērīgi optimistiski vai ir attiecināti uz projektu pilnā mērā, neņemot vērā, ka iznākuma rādītāju sasniegšanai ir vajadzīgi arī trešo pušu ieguldījumi, rīcības un zināšanas. Tādējādi pirmšķietami var secināt, ka, lai arī projektu ekonomiskā lietderība nav apšaubāma, visdrīzāk, tā kopumā ir zemāka nekā novērtēts projektu iesniegumu dokumentācijā (it īpaši dēļ Covid-19 un kara Ukrainā izraisītajām sekām).
- ▼ 5. PV SAM 5.2.1., SAM 5.3.1., SAM 5.5.1., SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. kopējā projektu iesniegumu dokumentācijā novērtētā sociālekonomisko ieguvumu diskontētā vērtība (tos summējot) ir 1,4 miljardi EUR, bet visu SAM ekonomiskā neto tagadnes vērtība (NPV) ir 0,64 miljardi EUR.
- ▼ Projektu sagatavošanas laikā izvirzītie IIA pieņēmumi ne vienmēr ir bijuši reāli un datus balstīti. Nākotnē būtu nepieciešams nodrošināt to, ka projekta vērtēšanas procesā ir jāpārlicinās, ka izvirzītie pieņēmumi ir reāli un datus balstīti, vai arī jāpārlicinās, ka šie grūti pārbaudāmie faktori (ja tādi ir) nav kritiski svarīgi projekta ekonomiskās lietderības novērtējuma kontekstā.
- ▼ Projektu sagatavošanas laikā izvirzītie pieņēmumi un prognozētā sociālekonomiskā ietekme ne vienmēr ir izpildījusies. Piemēram, SAM 5.6.2, SAM 5.5.1. un SAM 5.3.1. uz 2024. gada jūniju nav pilnībā sasniegtas iznākuma rādītāja vērtības, ar kurām saistītie ieguvumi ir bijuši sociālekonomisko aprēķinu pamatā. Vienlaikus, ņemot vērā šo ieguldījumu dzīves ciklu, tie turpinās sniegt pozitīvu sociālekonomisko ietekmi arī nākotnē, piemēram, pārbūvētās ielas, izbūvētie pieslēgumi CKS un izveidotās jaunās darba vietas nākotnē nesīs papildus ieguvumus ik gadu vismaz 30 līdz 40 gadu periodā pēc projekta pabeigšanas.

SAM, kuriem ir veikts kvalitatīvs sagaidāmo ieguvumu novērtējums, papildinot to ar atsevišķiem kvantitatīviem rādītājiem, ITN vai IIA:

- ▼ 5. PV ieguldījumi SAM 5.1.1., 5.1.2., 5.4.1., 5.4.2., 5.4.3., 5.5.1. un 5.6.3. kopumā demonstrē realizēto projektu sociālekonomiskos ieguvumus, īpaši raugoties no vides aspekta.
- ▼ Lielākā daļa no ieguvumiem jau ir identificējami, piemēram, labiekārtota vide un pieejama infrastruktūra, mazināta antropogēnā slodze ĪADT, sekmētas / dažādotas iedzīvotāju brīv dabas aktivitāšu iespējas, iegūta informācija un dati, izstrādāti DAPL un ĪA sugu plāni u.c.

Savukārt tādi ieguvumi kā samazināts plūdu risks, biotopu un sugu stāvokļa uzlabošanās, sabiedrības vides apziņas sekmēšana ir ieguvumi, kas izpaudīsies ilgākā laika periodā. Ieguldījumi attiecībā uz plūdu risku mazināšanu ir ļāvuši paildzināt infrastruktūras noturību attiecībā uz plūdu riskiem vēl uz 30-40 gadiem.

- ▼ Projektu sagatavošanas laikā izvirzītie pieņēmumi / prognozētā sociālekonomiskā ietekme ne vienmēr ir izpildījusies vai ir identificējama, piemēram, attiecībā uz SAM 5.4.1. un SAMP 5.4.3.2. projektu ietekmi uz vietējo tūrisma nozares uzņēmējdarbību. Vienlaikus ir atsevišķi projekti, kuros ir skaidri identificējama pozitīva ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību. Piemēram, projekts “Antropogēno slodzi mazinošas infrastruktūras izbūve dabas lieguma "Liepājas ezers" Zirgu salā”, kura rezultātā apkārtnē pakalpojumus attīsta komersanti.
- ▼ Covid-19 ietekmē būtiski palielinājās noslodze uz jaunizveidoto dabas infrastruktūru Natura 2000 teritorijās. Ja ieguldījumi attiecīgajos SAM netiktu veikti, ĪADT, iespējams, būtu novērojama vēl lielāka slodze uz dabas vērtībām.
- ▼ Ņemot vērā nepieciešamību veicināt biotopu stāvokļa uzlabošanu, nākotnē lielāks akcents un finansējums būtu jāiegulda konkrētu biotopu apsaimniekošanas pasākumos. To pamato ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā 2013.-2018. gada periodā, salīdzinot datus ar iepriekšējo ziņojumu (2007.-2012. gads). Tiek secināts, ka ir pieaudzis tādu dzīvotņu īpatsvars, kuru stāvoklis novērtēts kā nelabvēlīgs, nepietiekams⁴⁰.

⁴⁰ Ziņojumi Eiropas Komisijai. (2020). Dabas aizsardzības pārvalde, <https://www.daba.gov.lv/lv/zinojumi-eiropas-komisijai>

4. SAM ieguldījumu rezultātu ilgtspēja

Šajā Izvērtējuma tematiskajā blokā ietvertas atbildes uz jautājumiem:

- ▼ *Kāda ir rezultātu noturība – vai ir izstrādāta sistēma ieguldījumu ilgtermiņa uzturēšanai / apsaimniekošanai / izmantošanai? Vai ir riski un trūkumi ilgtermiņa uzturēšanai / apsaimniekošanai / izmantošanai?*

**Ar terminu “Ilgspēja” tiek saprasta sasniegto rezultātu noturība un saglabāšanās potenciāls.*

Katrā SAM rezultātu ilgtspēja tiek nodrošināta un izpaužas atšķirīgi:

- ▼ **SAM 5.1.1** – infrastruktūras objekti projekta uzraudzības laikā un pēc projekta uzraudzības beigām tiek apsekoti un apsaimniekoti saskaņā ar pašvaldības / pašvaldību iestāžu iekšējām procedūrām. Apsaimniekošanu nodrošina iestādes, kuru funkcijās ir noteikti šie pienākumi. Uzturēšanai tiek piešķirti līdzekļi no pašvaldības budžeta. Pirmos 5 gadus no objekta nodošanas ekspluatācijā atbilstoši noslēgtajam līgumam defektu novēršanu nodrošina būvuzņēmējs.
- ▼ **SAM 5.1.2** - atbilstoši Meliorācijas likumam infrastruktūras ekspluatāciju un uzturēšanu finansē no šim nolūkam paredzētajiem valsts budžeta līdzekļiem.
- ▼ **SAM 5.2.1.** - kopumā šī SAM ietvaros finansējuma saņēmēji galvenokārt ir komersanti (gan privāti, gan publiski privāti, gan publiskas personas kapitālsabiedrības), kas darbojas vai nu brīvā tirgū, vai sabiedriski regulētā nozarē. Līdz ar to katra projekta rezultātu ilgtspēja primāri balstās uz FS dzīvotspēju un finanšu ilgtspēju. Taču izveidoto atkritumu pārstrādes jaudu un infrastruktūras noslodzei, kas veicina virzību uz ES vides mērķu sasniegšanu, ir virkne risku un izaicinājumu, kas var apdraudēt vai ietekmēt šo komersantu finansiālo ilgtspēju, t.sk.:
 - atkritumu dalītās vākšanas sistēma šobrīd nenodrošina kvalitatīva otrreiz pārstrādājamā materiāla ieguvī tādā apjomā, lai pilnībā nodrošinātu it īpaši BNA rūpnīcu darbību;
 - sabiedrības motivācija nenodrošina priekšnosacījumus dalītās vākšanas sistēmas funkcionēšanai nepieciešamajā mērogā;
 - dalītās vākšanas sistēmas pilnvērtīga izveide ir kritiski svarīga BNA pārstrādes rūpnīcu efektīvai darbībai un kvalitatīva komposta materiāla ieguvei.
- ▼ **SAM 5.3.1.** - Kopumā vērtējot, reti kuram ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējam ir īpaši izstrādāts dokuments, kas noteiktu, kādā veidā tieši ir jāuztur projektu ietvaros izveidotie pamatlīdzekļi. Tomēr no FS atbildēm ir iespējams secināt, ka visdrīzāk pilnīgi visiem FS ir pieejams savs tehniskais personāls, kas veic infrastruktūras regulāru apsekošanu un nepieciešamos uzturēšanas un remonta darbus. Ar šo pakalpojumu saistītās izmaksas savukārt ir ietvertas ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifā, kuru parasti apstiprina SPRK. Atsevišķi FS norāda, ka tarifā iekļaujamā nolietojuma apmērs saskaņā ar SPRK metodiku ir pārāk mazs, lai nodrošinātu pamatlīdzekļu ilgtermiņa ilgtspēju.
- ▼ **SAM 5.4.1.** - Atbilstoši normatīvajam regulējumam, apsaimniekošanu veic iestādes, kuru funkcijās ir noteikti šie pienākumi. Infrastruktūras apsekošanai un uzturēšanai nepieciešamais finansējums tiek iekļauts pašvaldības ikgadējā budžetā (piemēram, tuaļu apkopei, teritorijas sakopšanai un atkritumu izvešanai, infrastruktūras bojājumu konstatēšanai un novēršanai u.c.). Starp pašvaldībām atšķiras detalizācijas pakāpe, kādā tās

raksturo uzturēšanas darbus, kā arī laika periods, kura ietvarā uzturēšana tiek paredzēta. Ir pašvaldības, kas paredz nodrošināt infrastruktūras uzturēšanu visa projekta dzīves cikla laikā, ir pašvaldības, kas to paredz 8 - 10 gadu periodā un ir pašvaldības, kas skaidri paredz uzturēšanu tikai būvdarbu garantijas laikā, jo šajā laika posmā objektos radušos defektus novērš būvnieki. Kā norādījuši jomas eksperti, ir pašvaldības, kas uzturēšanu pēc uzraudzības perioda beigām veic pilnā apmērā un ir objekti, kuros uzturēšana tiek veikta nepilnvērtīgi, jo pašvaldībām trūkst resursu uzturēšanas darbu veikšanai.

- ▼ **SAM 5.4.2.** – SAMP 5.4.2.1.: projektam noslēdzoties, tiek pieprasīts finansējums uzturēšanai un uzturēšanas darbi tiek iekļauti DAP gada budžeta plānā. Ja projekta rezultātu uzturēšanai savlaicīgi netiek piešķirts finansējums, pastāv risks nenodrošināt rezultātu uzturēšanu. FS norāda, ka ir būtiski pieaugušas uzturēšanas darbu izmaksas, ja salīdzina ar aprēķiniem, kas tika veikti pirms projektu uzsākšanas. Atsevišķu projektu rezultātu uzturēšanai nepieciešami ne vien finanšu resursi, bet arī cilvēkresursi, kuri netiek nodrošināti nepieciešamajā apjomā.

SAMP 5.4.2.2.: specifiska sistēma nav izstrādāta, iegādāto pamatlīdzekļu darbība tiek nodrošināta iestādes budžeta ietvaros. FS norāda, ka inflācija veicina izmaksu pieaugumu uzturēšanai.

- ▼ **SAMP 5.4.3.2** – SAM projektu ietvaros teritoriju apsaimniekošana (tualešu apkope, teritorijas sakopšana un atkritumu izvešana u.c.) un infrastruktūras uzturēšana ir paredzēta no pašvaldības ikgadējā budžeta. Apsaimniekošanu pārņem iestādes, kuru funkcijās ir noteikti šie pienākumi. Pēc pieejamās informācijas nav iespējams novērtēt, cik gadus pēc uzraudzības perioda beigām pašvaldības plāno veikt apsaimniekošanas un infrastruktūras uzturēšanas darbus. Būvdarbu garantijas laikā objektos radušos defektus novērš būvnieki.
- ▼ **SAM 5.5.1.** - FS galvenokārt ir pašvaldības vai pašvaldību iestādes un valsts kapitālsabiedrības. Projektu ietvaros izveidotie vai atjaunotie objekti ir nodoti lietošanai vai uzturēšanai pašvaldības/valsts iestādēm/kapitālsabiedrībām, kuru uzdevums ir organizēt resursus objektu uzturēšanai, izmantošanai, t.sk. ar pašvaldības un valsts budžeta resursiem un ienākumiem no pakalpojumu sniegšanas.
- ▼ **SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2.** - Kopumā vērtējot, SAM 5.6.1. un SAM 5.6.2. FS nav izstrādāta speciāla sistēma tieši ERAF līdzfinansēto pamatlīdzekļu uzturēšanai, taču tie tiek uzturēti pēc līdzīgiem principiem, kas tiek piemēroti citas infrastruktūras uzturēšanā. To regulē FS iekšējie normatīvie akti, piemēram, ekspluatācijas noteikumi vai vadlīnijas ilgtspējīgai īpašumu uzturēšanai. Finanšu līdzekļi uzturēšanas vajadzībām ir ietverti FS ikgadējos budžetos. Lai neradītu pārlietu lielu slogu uz FS budžetu, tiek pieprasīti salīdzinoši ilgi būvdarbu garantijas termiņi (5 gadi), kuru ietvaros būvuzņēmējs novērš visus radušos defektus. Par siltumapgādes un ūdenssaimniecības infrastruktūras uzturēšanu atbild katra konkrētā FS (pašvaldības) sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs, kuram ar uzturēšanu saistītās izmaksas ir iekļautas pakalpojumu tarīfos.

Daži FS norāda, ka, ņemot vērā energoresursu izmaksu pieaugumu, būtiski ir palielinājušās objektu uzturēšanas un apsaimniekošanas izmaksas, kas jau atstāj iespaidu uz FS budžetu. Atsevišķi FS norāda, ka ilgtermiņa uzturēšanā izmaksas varētu pieaugt un tam būs nepieciešams papildu finansējums. Kontekstā ar iespējamību, ka samazināsies pieejamie finanšu līdzekļi FS budžetā, tas palielina uzturēšanas kvalitatīvos un kvantitatīvos riskus.

Nomā nodotās telpas uztur ēku nomnieki.

- ▼ **SAM 5.6.3.** - VVD projekta uzraudzības periodā un arī 30 gadus pēc projekta pabeigšanas turpinās veikt vides kvalitātes monitoringu, izmantojot gan Dienvidu, gan Ziemeļu dīķī izveidoto pēcsanācijas monitoringa sistēmu. Finansējums šim nolūkam tiek plānots no valsts budžeta līdzekļiem.

Attiecībā uz riskiem rezultātu uzturēšanā tiek minēti tādi riski kā **vandālisma gadījumi**, kad tiek bojāta izveidotā infrastruktūra (piemēram, izveidotās dabas un kultūras mantojuma infrastruktūras – SAM 5.4.1., 5.4.3., 5.5.1.), **finansējuma nepietiekamība uzturēšanas un atjaunošanas darbiem** (kopumā raksturīga lielākajai daļai SAM), **risinājumu ilgmūžība** (piemēram, izbūvētajai koka infrastruktūrai raksturīgs salīdzinoši īss ekspluatācijas laiks, tāpēc jāparedz līdzekļi uzturēšanai un atjaunošanai – SAM 5.4.1., 5.4.3.).

Attiecībā uz pamatlīdzekļu ilgtspējas nodrošināšanu daļa SAM 5.3.1. FS izsaka trīs būtiskas bažas:

- ▼ Kā būtisks risks tiek minēti garie pamatlīdzekļu nolietojuma periodi, ko nosaka SPRK, un fakts, ka pamatlīdzekļu nolietojumu par KF finansējuma daļu saskaņā ar spēkā esošo tarifu metodiku nevar iekļaut pakalpojumu tarifā. Tas rada priekšnoteikumu tam, ka ilgtermiņā sistēmas atjaunošanai atkal būs nepieciešams ES finansējums, jo nebūs uzkrāti līdzekļi sistēmas atjaunošanai.
- ▼ Atsevišķi FS norāda uz riskiem, kas ir saistīti ar kvalificēta personāla pieejamību ilgtermiņā, kā arī automatizēto sistēmu (t.sk. datorprogrammu) ilgtspējas aspektiem.
- ▼ No Rīgas reģiona attālāko FS puses tiek uzsvērts, ka iedzīvotāju skaita samazināšanās ir arvien briesmīgāka problēma. Ūdens patēriņš samazinās, kā rezultātā sistēmas uzturēšanas izmaksas tiek attiecinātas uz mazāku lietotāju (patērētāju) skaitu, kas palielina to individuālās izmaksas un FS debitoru pieauguma riskus.

SAM 5.6.2. kā galvenais risks no vairāku FS puses tiek norādīts, ka ilgstoši nevar atrast nomniekus uzbūvētajām ēkām (it sevišķi tām, kuru darbība bija vairāk vai mazāk plānota ar šobrīd vairs neeksistējošām preču un loģistikas ķēdēm). Tādā gadījumā FS jānodrošina šo ēku uzturēšana, kas ir papildu finanšu slogs FS budžetam. Lai piesaistītu jaunus investorus, FS regulāri veic aktivitātes gan sociālajos medijos, gan strādā ar institūcijām, kas ir atbildīgas par investoru piesaisti Latvijā (Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Speciālo ekonomisko zonu pārvaldes, plānošanas reģioni).

5. Labo piemēru analīze

Šajā Izvērtējuma sadaļā tiks ietvertas atbildes uz jautājumu:

- ▼ Kādi ir ieguldījumu labās prakses piemēri šādu SAM ietvaros (viens piemērs katra SAM ietvaros): SAM 5.1.1.; SAM 5.1.2.; SAM 5.2.1.; SAM 5.3.1.; SAM 5.4.1.; SAM 5.4.2.; SAM 5.4.3.; SAM 5.5.1.; SAM 5.6.2.; SAM 5.6.3. Kāda ir šo ieguldījumu pievienotā vērtība?

Kompleksu pasākumu īstenošana Svētes upes caurplūdes atjaunošanai un plūdu apdraudējuma samazināšanai piegulošajās teritorijās (SAM 5.1.1.)

SAM 5.1.1. labo piemēru atlase balstījās uz šādiem salīdzināmajiem kritērijiem:

- 1) projekts ir pabeigts;
- 2) projektā ir sasniegti un / vai pārsniegti definētie iznākuma rādītāji;
- 3) CFLA pārbaužu rezultātā nav konstatētas būtiskas neatbilstības;
- 4) izmantoti zaļie risinājumi / videi draudzīgi elementi;
- 5) VARAM novērtējums par projekta norisi.

Visus SAM projektus raksturo augsta aktualitāte un ekonomiskais pamatojums. Vienlaikus, balstoties uz minētajiem kritērijiem, kā labās prakses piemērs tālākam raksturojumam izvēlēts **projekts “Kompleksu pasākumu īstenošana Svētes upes caurplūdes atjaunošanai un plūdu apdraudējuma samazināšanai piegulošajās teritorijās”** (5.1.1.0/17/I/007)⁴¹, jo projekts ir noslēgts, ir sasniegti iznākuma rādītāji, ir izveidota zaļā infrastruktūra, veikta dabiskās vides daļēja atjaunošana.

Projekta kopējais finansējums ir 2,9 milj. EUR, no kuriem KF finansējums - 1,8 milj. EUR. Projektu īstenoja Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestāde “Pilsētsaimniecība”.

Avots: JPPI “Pilsētsaimniecība”

⁴¹ JPPI “Pilsētsaimniecība” (2018). (pieejams: <https://www.jelgava.lv/dokumenti/projekti/2018-gads/kompleksu-pasakumu-istenosana-svetes-upes-caurpludes-atjaunosanai-un-pludu-apdraudejuma-samazinanasai-piegulosajās-teritorijās/>)

Projekta mērķis ir mazināt augstu plūdu risku Jelgavas pilsētas teritorijā, īstenojot kompleksus pasākumus Svētes upes caurplūdes atjaunošanai un plūdu apdraudējuma samazināšanai piegulošajās teritorijās, tādējādi veicinot pielāgošanos klimata pārmaiņām un uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un saimnieciskās darbības konkurētspēju Jelgavas pilsētā. Jelgavas pilsēta Lielupes upju baseinu apgabala plūdu riska pārvaldības plānā 2016.-2021.gadam ir identificēta kā nacionālās nozīmes plūdu riska teritorija ar lielu varbūtību (10%), programmā ir noteikts pasākums pilsētas aizsardzībai pret plūdu draudiem.

Projektā veiktas šādas aktivitātes: (1) zaļās infrastruktūras izveide, (2) virszemes notekūdeņu sistēmas sakārtošana, (3) Svētes upes caurplūdes atjaunošana, (4) novadgrāvja caurplūdes atjaunošana. Pirms projekta īstenošanas grāvji bija aizauguši un daļēji likvidēti, caurtekas bija dažāda diametra, kas nenodrošināja ūdens plūsmu zem ielām. Projektā ir būtiski uzlabots Svētes upes tecējums un novērsta ledus sastrēguma veidošanās tilta vietā. Ir sakārtoti nozīmīgākie grāvji. Nākotnē pašvaldība pa saviem līdzekļiem turpinās arī citu, nelielāku grāvju tīrīšanu, padziļināšanu u.c. Ar projektu tiek mazināts plūdu risks un uzlabota dzīves kvalitāte 2665 Jelgavas pilsētas iedzīvotājiem, samazināts aplūšanas risks 1 piesārņotai vietai (Baložu kapsētai) 4,05 km² teritorijā.

Papildus ekonomiskie ieguvumi ir sakārtota pilsētvide un par pašvaldības līdzekļiem izveidotās koka laipas pastaigām. Pavasaros palienes applūst, tādējādi veidojot unikālu skatu, kur pastaigu takas ir ieskaucas ūdenī. Pastaigu laipas ir pieprasītākas nekā ticis plānots, to apmeklē kā vietējie iedzīvotāji, tā pilsētas viesi. Tāpat projekts ļauj veidot jaunus velo maršrutus. Izveidotā inženierbūve kalpo kā izglītojošs objekts, kuram var viegli piekļūt un kur dabā var novērot pretvārsta darbību un ūdens kustību.

Rezumējot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka **projekts kā labais piemērs ir izceļams šādu iemeslu dēļ:**

- ▼ Projekta īstenošana termiņā un plānoto rezultātu sasniegšana.
- ▼ Zaļo risinājumu izmantošana kā pamata pretplūdu darbība - speciālu augu, apstādījumu veidošana, kā arī esošo novadgrāvju profila atjaunošana, nogāžu stiprināšana un caurteku nomaiņa vai pārbūve.
- ▼ Jelgavas pilsētas pašvaldības apjomīgais līdzfinansējums 1,1 milj. EUR apmērā, pašvaldības gatavība ieguldīt papildu līdzekļus būvdarbu procesā papildu izmaksu un darbu segšanai, kā arī kompleksas saistītās infrastruktūras izbūvei.
- ▼ Projekta sociālekonomisko ieguvumu dažādība – mazināts plūdu risks, sakārtota pilsētvide, izveidots tūrisma objekts, iespēja veidot jaunu velomaršrutu, projekta izglītojošā dimensija.

Rīgas HES ūdenskrātuves Ikšķiles aizsargdambja (pik 00/00-36/42) atjaunošana (SAM 5.1.2.)

SAM 5.1.2. labo piemēru atlase balstījās uz šādiem salīdzināmajiem kritērijiem:

- 1) projekts ir pabeigts;
- 2) projektā ir sasniegti un / vai pārsniegti definētie iznākuma rādītāji;
- 3) CFLA pārbaužu rezultātā nav konstatētas būtiskas neatbilstības;
- 4) projektā no plūdiem pasargāto iedzīvotāju skaits un no plūdiem pasargāto teritoriju platība (ha) ir nozīmīgi rādītāji, salīdzinot ar citiem projektiem;
- 5) veiksmīga būvdarbu norise, projekta būvniecības fāzē nav piemērotas sankcijas būvniekiem;
- 6) izmantoti zaļie risinājumi / videi draudzīgi elementi;
- 7) ZM un ZMNĪ novērtējums par projekta norisi.

Kopumā daudzi SAM projekti ir izceļami kā labie piemēri un visus projektus raksturo to aktualitāte. Vienlaikus, balstoties uz minētajiem kritērijiem, kā labās prakses piemērs tālākam raksturojumam izvēlēts **projekts “Rīgas HES ūdenskrātuves Ikšķiles aizsargdambja (pik 00/00-36/42) atjaunošana”** (5.1.2.0/16/I/001), jo projekts ir noslēgts, ir sasniegti iznākuma rādītāji, no plūdiem pasargāto skaits ir augsts (otrs augstākais pēc Ogres aizsargdambja projekta), projektā izmantots zaļais iepirkums, paveikti apjomīgi būvdarbi īsā termiņā un kompleksos apstākļos⁴². Papildus jānorāda, ka projekts ir ieguvis arī godalgotas vietas tādos konkursos kā “Latvijas labākā būve 2018” nominācijā “Inženierbūve - pārbūve” un “Ilgtspējīga publiskā ārtelpa 2019”.

Projekta kopējais finansējums ir 2,8 milj. EUR, no kuriem KF finansējums - 2,4 milj. EUR. Projektu īstenoja ZMNĪ.

Avots: VSIA ZMNĪ

⁴² Papildu ZMNĪ kā labos piemērus aktualitātes un risinājumu dēļ izceļ arī šādus projektus: Valsts nozīmes ūdensnotekas Iecava, ŪSIK kods 384:01, pik.197/90-396/50 atjaunošana Ozolnieku novadā un Iecavas novadā; Valsts nozīmes ūdensnotekas Gaujas - Daugavas kanāls, ŪSIK kods 4123427:01, pik. 00/00 - 31/42 pārbūve Ādažu novadā; Bārtas kreisā krasta dambja pik.00/00 -48/13 atjaunošana Nīcas pagastā, Nīcas novadā; Valsts nozīmes meliorācijas sistēmas Lubānas ezera Ziemeļu dambis pik. 29/00-78/80 atjaunošana Gaigalavas pagastā, Rēzeknes novadā. Plašāka informācija par atsevišķiem projektiem pieejama video materiālos: <https://www.zmni.lv/aktualitates/>

Projekta mērķis ir Rīgas HES ūdenskrātuves Ikšķiles aizsargdambja (pik 00/00-36/42) atjaunošana visā tā garumā (3,641 km), lai samazinātu plūdu apdraudējumu Ikšķiles pilsētai, palielinātu iedzīvotāju drošību, tādējādi veicinot uzņēmējdarbības attīstību teritorijā un uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti polderu teritorijās. Aizsargdambis ekspluatācija tika nodots 1976. gadā, uz atjaunošanas brīdi tam bija 40 gadu un, kā konstatēts apsekojumā, konstruktīvais nolietojums dzelzsbetona plātnēm pārsniedza 30%, deformācijas šuvēm - 70%, asfaltbetona segumam - 40%, apgaismojums nedarbojās u.c., kā rezultātā aizsargdambis bija neapmierinošā tehniskā stāvoklī ar tendenci pasliktināties. Ja identificētās problēmas netiktu risinātas, dambja pārrāvums nākotnē varētu apdraudēt Rīgas HES ūdenskrātuves aizsargdambja funkcionalitāti, polderu teritorijas un tajās esošos objektus, kā arī varētu applūst teritorijas zemāk par 18,151 m LAS 2000.5. Tādējādi infrastruktūras bojājumu, piesārņojuma nokļūšanas vidē, kā arī iespējamu traucējumu uzņēmējdarbībai novēršana ir šī **projekta galvenie ekonomiskie ieguvumi. Papildu būtiski projekta ekonomiskie ieguvumi ir saistīti ar pilsētvides uzlabošanu, fizisko aktivitāšu sekmēšanu un vides pieejamības nodrošināšanu, jo dambis ir iecienīts pastaigu, skrituļošanas, velobraukšanas objekts. Tas ir labiekārtots ar apgaismojumu, soliņiem un atkritumu urnām, demonstrējot sinerģiju un iekļaujot to tūrisma maršrutā⁴³.**

Šajā projektā **izceļama finansējuma saņēmēja spēja organizēt sarežģītus būvdarbus īsā termiņā.** Apjomīgie betonēšanas darbi (3,641 km aizsargdambja betonēšana ~ 30 tūkst. m² platībā) tika īstenota vien pusotra mēneša laikā, kas uz citu būvdarbu līguma un norises fona ir unikāls fakts. Būvdarbi tika veikti sarežģītos apstākļos – tieša robeža ar ūdenstilpni un nepieciešamība rast kompromisu ar AS Latvenego par ūdenslīmeņa pazemināšanu, tādējādi darbu izpildei bija atvēlēts strikts termiņš, lai pagātu nobetonēt zemūdens daļu. Tāpat būvdarbus sarežģīja lielā atkarība no laikapstākļiem - spēcīgiem nokrišņiem, sarežģīta piekļūšana objektam – 3,6 km posmā pieejamas vien 3 uzbrauktuves, kas apgrūtināja materiālu transporta loģistiku un iestrādāšanu.

Lai arī projektā nav paredzēti zaļie risinājumi būves specifikas dēļ, projektā ir piemērots zaļais iepirkums un īstenoti aprites ekonomikas principi - augsnes saglabāšana, grunts atkārtota izmantošana, betona sadrupināšana atkārtotai izmantošanai, asfaltbetona reciklēšana. Ir uzstādīts energoefektīvs apgaismojums.

Rezumējot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka **projekts kā labais piemērs ir izceļams šādu iemeslu dēļ:**

- ▼ Rūpīgi veikti sagatavošanas darbi pirms ES fondu finansējuma saņemšanas – apsekojums un izstrādāts būvprojekts daļai no aizsargdambja pirms projekta uzsākšanas.
- ▼ Veismīga visu pušu sadarbība (Pasūtītājs, būvnieki, pašvaldība), kompetenta projekta vadība, rūpīga iedziļināšanās un sekošana līdz darbu norisei no Pasūtītāja puses.
- ▼ Spēja veikt betonēšanas darbus ļoti īsā termiņā un sarežģītos apstākļos.
- ▼ Zaļā iepirkuma un aprites principu piemērošana būvniecībā.
- ▼ Ieguvumu no projekta īstenošanas iegūst nozīmīgs skaits teritorijas iedzīvotāju.
- ▼ Būves veismīga integrācija pilsētvidē un daudzpusīgs pielietojums.

⁴³ Plašāka informācija pieejama video sižetā: <https://www.zmni.lv/aktualitates/>

Atkritumu dalītās savākšanas punktu izveide un pilnveide Ādažu novadā (SAM 5.2.1.)

SAM 5.2.1. ietvaros ģeogrāfiski nosedz visus Latvijas reģionus ar lielāku koncentrāciju Rīgas reģionā.

Attiecībā uz SAM 5.2.1. labo projekta piemēri tiek vērtēti ņemot vērā šādus kritērijus:

- ▽ projekts ir pabeigts;
- ▽ projekta pārredzamība, t.i. projekti, kuros nav būtisku pārkāpumu attiecībā uz neatbilstoši veiktiem izdevumiem;
- ▽ tā iznākuma rādītāji ir sasniegti vai pat pārsniegti;
- ▽ projektu raksturo pozitīvs ekonomiskais efekts.

Šiem kritērijiem atbilst vairāki projekti, t.sk.:

- ▽ 5.2.1.1/17/A/007, Atkritumu dalītās savākšanas punktu izveide un pilnveide Ādažu novadā (SAM 5.2.1.1.);
- ▽ 5.2.1.1/17/A/006, Šķiroto atkritumu savākšanas laukuma izveide Ikšķiles novadā (SAM 5.2.1.1.);
- ▽ 5.2.1.1/17/A/004, Atkritumu dalītās savākšanas sistēmas efektivitātes paaugstināšana Jelgavas administratīvajā teritorijā, ieviešot atkritumu savākšanas pakalpojumus tieši no mājāsaimniecībām un juridiskajām personām ar specializētas dalītās atkritumu vākšanas automašīnu (SAM 5.2.1.1.);
- ▽ 5.2.1.1/17/A/002, Poliolefinu pārstrādes rūpnīca (SAM 5.2.1.2., 1.kārta) ;
- ▽ 5.2.1.1/17/A/007, Zaļo un dārza atkritumu kompostēšanas laukuma izveide Alūksnes novadā (SAM 5.2.1.2., 3.kārta).

Sīkāk tiek apskatīts projekts “Atkritumu dalītās savākšanas punktu izveide un pilnveide Ādažu novadā”(5.2.1.1/17/A/007⁴⁴), ko īstenoja SIA “Eco Baltia vide”.

Projekta “Atkritumu dalītās savākšanas punktu izveide un pilnveide Ādažu novadā” kopējās izmaksas ir 29 745,70 EUR, projekta kopējās attiecināmās izmaksas 29 143,00 EUR, no tām Kohēzijas fonda atbalsta apjoms 12 065,55 EUR un privātais finansējums 17 077,45 EUR.

Projekta mērķis ir izveidot jaunus un papildināt esošus atkritumu dalītās savākšanas punktus (turpmāk - DSP) Ādažu novadā, lai savāktu 368 t dalīti vāktu sadzīves atkritumu vidēji gadā. Kopš 2018. gada kopā ir savākti 1 694 t sadzīves atkritumi, vidēji gadā savācot 300 līdz 450 tonnas.

Projekta **galvenās darbības** bija konteineru iegāde un sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumu plāna īstenošana: tika iegādāti 75 konteineri, lai Ādažu novadā pilnveidotu 36 un izveidotu 1 jaunu atkritumu dalītās savākšanas punktu.

Lai veicinātu sabiedrības iesaisti atkritumu šķirošanā, projekta īstenošanas laikā tika īstenots sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumu plāns. Visas projekta ietvaros plānotās darbības un attiecināmās izmaksas atbilda MK noteikumos par specifiskā atbalsta mērķa pasākuma īstenošanu noteiktajam.

⁴⁴ Informācijas avots: KPVIS un <https://www.adazunovads.lv/lv/skiroto-atkritumu-pienemsanas-laukums-un-skirosanas-punkti>

Ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšana Smiltē, 3. kārta (SAM 5.3.1.)

SAM 5.3.1. labākā projekta kritēriji tika skatīti caur vairāku kritēriju prizmu:

- ▼ projekts ir pabeigts;
- ▼ tā iznākuma rādītāji ir sasniegti vai pat pārsniegti;
- ▼ investīcijas uz vienu CKS pieslēgto iedzīvotāju ir zemākas nekā EUR 4 000.

Šādiem kritērijiem atbilst sekojoši SAM 5.3.1. projekti:

- ▼ 5.3.1.0/16/I/011, “Cēsu ūdenssaimniecības attīstības projekta V kārta” (FS - SIA “Vinda”);
- ▼ 5.3.1.0/17/I/002, “Brocēnu ūdenssaimniecības attīstība, 2.kārta” (FS - SIA “Saldus komunālserviss”);
- ▼ 5.3.1.0/17/I/003, “Ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšana Smiltē, 3. kārta” (FS – SIA “Smiltē NKUP”);
- ▼ 5.3.1.0/17/I/024, „Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Rojā, III kārta” (FS – SIA “Rojas DzKU”).

Ņemot vērā projekta nozīmību (būtisks skaits papildus pieslēgumu pilsētā) notekūdeņus saņemošo ūdens objektu kvalitātes kontekstā, kā arī zemās relatīvās izmaksas, ar kādām šis mērķis ir ticis sasniegts, sīkāk tiek apskatīts projekts Nr. 5.3.1.0/17/I/003, “Ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšana Smiltē, 3. kārta”.

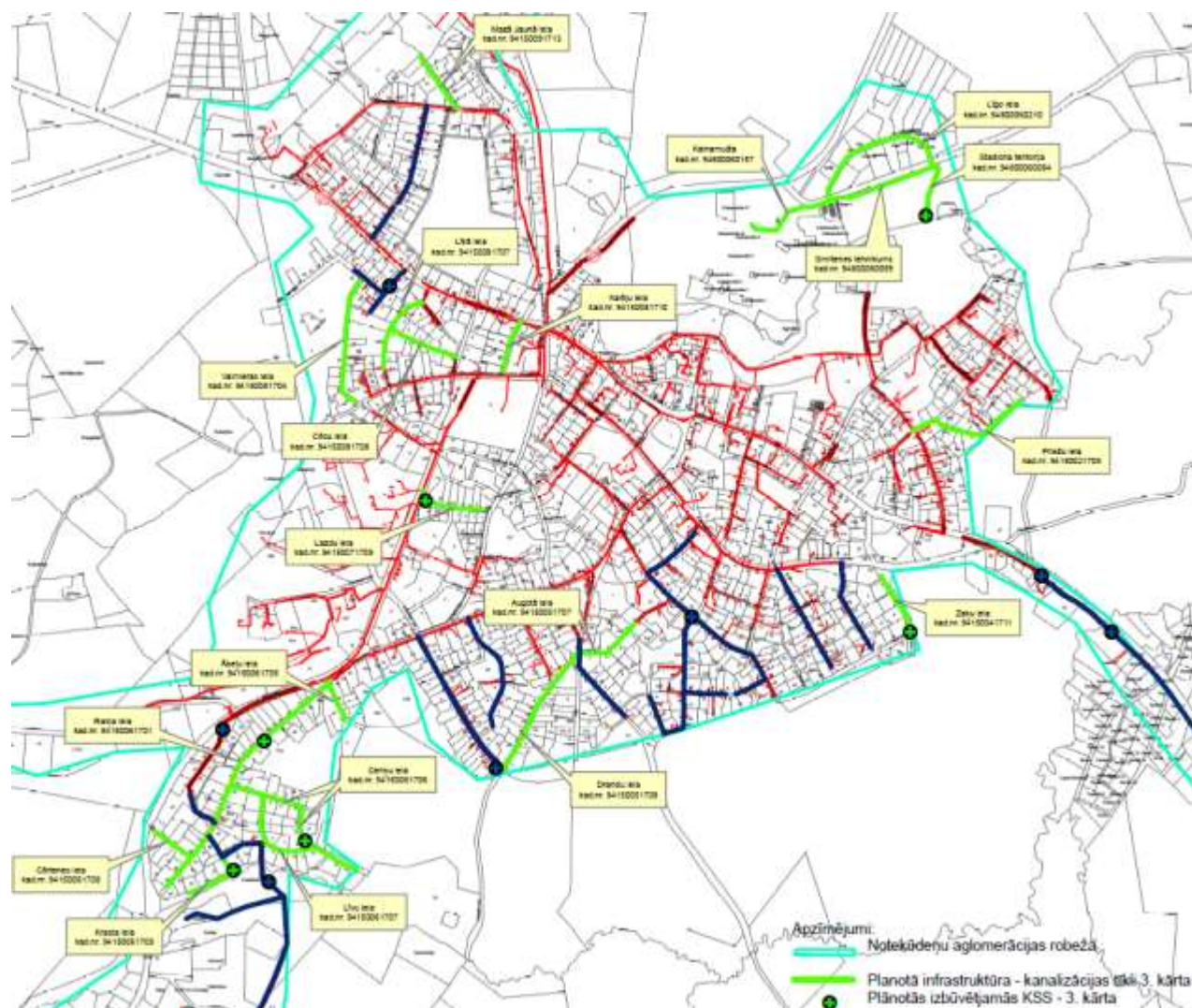
Projektā tika plānota 430 Smiltē pilsētas iedzīvotāju pieslēgšana CKS, bet faktiski CKS ir izdevies pieslēgt 435 iedzīvotājus (101% no plānotā). Tas nozīmē, ka attīrīšanai tiek papildus savākts organisko vielu piesārņojuma daudzums, kas orientējoši atbilst bioķīmiskajam skābekļa patēriņam 26,2 kg O₂ dienā.

Kopējās projektā ieguldītās investīcijas sasniedza EUR 1 552 006 bez PVN jeb EUR 3 565 uz vienu CKS pieslēgto cilvēku. Projektā tika izbūvēti 8,42 km jauni CKS un 5,37 km jauni ūdensapgādes tīkli 17 Smiltē pilsētas ielās. Jāņem vērā, ka jaunu ūdensapgādes tīklu pieejamība samazina iedzīvotāju veselības riskus, kas ir saistīti ar nepietiekami labi attīrīta un sagatavota ūdens izmantošanu uzturā.

Attēls nr.6 nākamajā Izvērtējuma lapā norāda uz izbūvēto CKS lokāciju Smiltē pilsētā. Projekta ietvaros izbūvētie CKS ir marķēti gaiši zaļā krāsā un tie ir izvietoti viscaur pilsētā.

Attēls 6. Izbūvēto CKS lokācijas Smiltenes pilsētā

Datu avots: SIA "Smiltenes NKUP mājas lapa internetā

Kvalitatīvas tūrisma un dabas izziņas infrastruktūras tīkla veidošana antropogēnās slodzes mazināšanai aizsargājamo ainavu apvidū „Augšzeme” (SAM 5.4.1.)

SAM 5.4.1. labo piemēru atlase balstījās uz šādiem salīdzināmajiem kritērijiem:

- 1) projekts ir pabeigts;
- 2) projektā ir sasniegti un / vai pārsniegti definētie iznākuma rādītāji;
- 3) sasniegta lielāka dzīvotņu platība, kuras saņem atbalstu, lai panāktu labāku aizsardzības pakāpi;
- 4) CFLA pārbaužu rezultātā nav konstatētas būtiskas neatbilstības;
- 5) VARAM novērtējums par projekta norisi.

Kopumā SAM projekti ir bijuši pamatoti un veiksmīgi īstenoti. Balstoties uz minētajiem kritērijiem, kā labās prakses piemērs tālākam raksturojumam izvēlēts projekts “Kvalitatīvas tūrisma un dabas izziņas infrastruktūras tīkla veidošana antropogēnās slodzes mazināšanai aizsargājamo ainavu apvidū „Augšzeme”” (5.4.1.1/17/A/020), jo projekts ir noslēgts, ir sasniegti un pat nedaudz pārsniegti iznākuma rādītāji (105% no plānotās vērtības), kā arī projekta rezultātā ir panākts uzlabojums dzīvotnēm vislielākajā ha platībā.

Projekta kopējais finansējums ir 0,4 milj. EUR, no kuriem ERAF finansējums – 0,15 milj. EUR. Projektu īstenoja Augšdaugavas novada pašvaldības Centrālā pārvalde.

Avots: Latgales tūrisma mājaslapa

Projekta mērķis ir mazināt antropogēno slodzi un tās iespējamo ietekmi uz Sventes ezera un ES un Latvijas aizsargajamajiem biotopiem tā apkārtnē, savienojot aizsargājamo ainavu apvidus “Augšzeme” apmeklētākos objektus - Sventes ezera publisko pludmali un Jaunsventes parku - ar kombinēta velomaršruta kvalitatīvu infrastruktūru.

Dabas parka “Svente” publiskā pludmale un tai netālu esošie dendroloģiskie stādījumi “Jaunsventes parks” ir ĪADT “Augšzeme” apmeklētākie objekti, kur sastopami pārsvarā neorganizētās atpūtas piekritēji, kas pārvietojas ar automašīnu un/vai velosipēdu. Tāpat posms gar Sventes ezeru līdz Jaunsventes muižai ir iekļauts velomaršrutā Eurovelo 11.

Projektā veiktas šādas **aktivitātes**: Pie Sventes ezera izveidota velotaka un velotūristu apmetne, labiekārtots ezera krasts (izveidots stāvlaukums 80 automašīnām un “kabata” velosipēdiem, peldvietas ar ģērbtuvēm un soliņiem, tualeti, atkritumu urnām, izveidotas piknika vietas un laivu nolaišanas vietas). Izveidota veselības taka, kas ir pieejama personām ar kustību traucējumiem un vecākiem ar bērnu ratiņiem, veikta Jaunsventes parka pārbūve - atjaunots vēsturiskais ceļš, rekonstruēts celiņu tīkls un papildināts ar stāvlaukumu, pastaigu laipām, skatu platformu ar lapeni, veselības maršrutiem, tualetēm, kas ir pieejami arī cilvēkiem ar kustību traucējumiem un vecākiem

ar bērnu ratiņiem. Projektā ir izveidota taka abu apmeklētāko objektu savienojumam. Tas palīdz dabai saudzīgā veidā iekļaut izcilus ĪADT objektus vietējā un starptautiskajā tūrisma un dabas izziņas piedāvājuma tīklā.

Projekta galvenie ekonomiskie ieguvumi ir augstas kvalitātes biotopu aizsardzība⁴⁵, kas savukārt ir būtiski daudzu sugu pastāvēšanai. Ezera ziemeļu daļu ik gadu apmeklē līdz 30 tūkst. atpūtnieku, t.sk. makšķernieki, mednieki, velotūristi, radot negatīvu ietekmi uz biotopiem. Kā ieguvums minams Jaunsventes parka un Sventes ezera pludmales teritoriju sadalīšana funkcionālajās zonās ar pielāgotu infrastruktūru, kas palīdz regulēt un sadalīt teritorijas apmeklētāju plūsmu un koncentrēt to labiekārtotajās vietās, nodrošinot dabas vērtību aizsardzību (izveidota zona makšķerniekiem, zona mežā dabas vērošanai un vingrošanai, kā arī pludmales zona ar ģērbtuvēm, soliņiem). Izveidotās atkritumu urnas un tualetes mazina piesārņojuma nonākšanu vidē. Minētie elementi vienkopus veido kvalitatīvāku kompleksu ĪADT izmantošanas piedāvājumu.

Šajā projektā **būtu jāakcentē finansējuma saņēmēja spēja un gatavība ieguldīt nozīmīgu savu finansējuma daļu**, jo nacionālais publiskais finansējums veidoja vien 57% no attiecināmajām izmaksām. Papildus finansējuma saņēmējs ieguldīja vēl 65 tūkst. EUR kā neattiecināmās izmaksas. Tāpat ir jāizceļ kompleksa tūrisma piedāvājuma izveide, t.sk. Eurovelo maršrutā, vides pielāgošana personām ar kustību traucējumiem un vecākiem ar bērnu ratiņiem, kas ļauj dabas vērtības baudīt vienlīdz visiem sabiedrības locekļiem.

Rezumējot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka **projekts ir uzskatāms par labo piemēru šādu iemeslu dēļ:**

- ▼ Projektā panākta dzīvotņu stāvokļa uzlabošana lielā platībā, turklāt lielākā apjomā nekā plānots.
- ▼ Projektā ir būtiski mazināta antropogēnās slodzes negatīvā ietekme uz biotopiem un sugām.
- ▼ Projektā ir izveidots komplekss tūrisma piedāvājums, skarot nozīmīgus tūrisma maršrutus kā Eurovelo 11. Projekts ir nozīmīgs gan vietējo, gan ārvalstu apmeklētāju galamērķis un apvieno dažādus atpūtnieku veidus – makšķerniekus, dabas vērotājus, veselīgu aktivitāšu piekritējus, velotūristus u.c.
- ▼ Projektā ir nodrošināta vides pieejamība.
- ▼ Projektā ir ieguldīts būtisks īpatsvars paša finansējuma saņēmēja resursu.

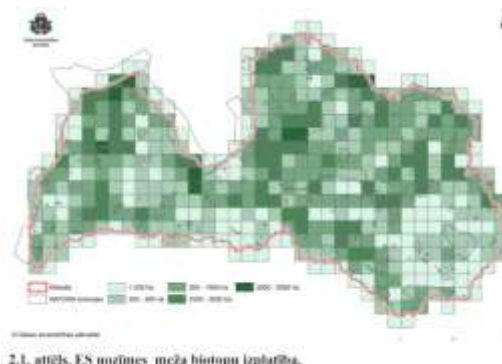
⁴⁵ Uz ezeru atpūtnieki dodas ar automašīnu vai velosipēdu, dažreiz velosipēdus vai laivu paņem līdzī. Ceļš gar pludmali nav paredzēts tādai slodzei. Mitrajā laikā tas nav izbraucams. Vasaras sezonā automašīnas tiek izvietotas ezera krastā un plāvās, apdraudot nogāzes struktūru, vērtīgus biotopus.

Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā (SAM 5.4.2.)

SAM 5.4.2. ietvaros ir īstenoti 5 projekti, no kuriem pabeigti ir 4 projekti. Īstenotie projekti pēc būtības ir bijuši ļoti atšķirīgi un tos ir grūti salīdzināt, tādēļ labā piemēra atlase detalizētākam raksturojumam balstījās uz atbildīgās ministrijas - VARAM novērtējumu par projekta ieviešanu.

Raksturojumam izvēlēts projekts **“Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā”** (5.4.2.1/16/I/001).

Projekta kopējais finansējums ir 10,3 milj. EUR, no kuriem KF finansējums – 8,7 milj. EUR. Projektu īstenoja DAP.

Avots: Informatīvais ziņojums “Par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanas un tautsaimniecības nozaru attīstības interešu sabalansēšanai.”

Projekta mērķis ir sagatavot priekšnoteikumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai, veicot ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanu, iegūtās pamatinformācijas analīzi, kā arī izstrādāt 25 ĪADT dabas aizsardzības plānus un 5 sugu aizsardzības plānus.

Projektā veiktas šādas **aktivitātes**: iegūta informācija un kartogrāfiskais materiāls par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa vērtējumu visā Latvijas teritorijā, tika nodrošināta pašvaldību un zemes īpašnieku informēšana, iegūtie dati ir pieejami dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols”, kas savietota ar Valsts vienoto ģeotelpiskās informācijas portālu un ir publiski pieejami, savietojami ar citām datu informācijas sistēmām, veikta datu analīze, izstrādāts biotopu kartējums, izstrādāti vismaz 5 sugu un 25 ĪADT DAPL un no tiem izrietošs funkcionālais zonējums, diferencējot aizsardzības un apsaimniekošanas režīmu.

Pirms vairāk nekā četriem gadiem Eiropas Komisija pret Latviju sāka pārkāpuma procedūru, jo dabas teritorijas nebija pietiekami aizsargātas⁴⁶. Lai sasniegtu ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķus – uzlabotu biotopu stāvokli un līdz 30% palielinātu aizsargājamo teritoriju pārklājumu, jāaizsargā visvērtīgākās teritorijas. Latvija virzās uz biotopu platību palielināšanu⁴⁷.

Projekta galvenie ekonomiskie ieguvumi ir iegūta precīza pamatinformācija un kartogrāfiskais materiāls par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa novērtējumu visā Latvijas teritorijā (dabā apsekoti 1,24 miljoni ha, atzīmētas precīzas biotopu robežas). Informācija par rezultātiem apkopota informatīvajā ziņojumā “Par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanas un tautsaimniecības nozaru attīstības interešu sabalansēšanai”⁴⁸. Ieteikts atbilstošākais funkcionālais zonējums, iesaistītajām pusēm ir pieejami

⁴⁶ Lūse (2023). Dati pret mītiem: vai Latvija ir zaļākā valsts pasaulē? (pieejams: <https://ir.lv/2023/10/26/dati-pret-mitiem-vai-latvija-ir-zalaka-valsts-pasaule/>)

⁴⁷ Lūse (2023). Dati pret mītiem: vai Latvija ir zaļākā valsts pasaulē? (pieejams: <https://ir.lv/2023/10/26/dati-pret-mitiem-vai-latvija-ir-zalaka-valsts-pasaule/>)

⁴⁸ Informatīvais ziņojums “Par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes

skaidrāki situācijas noteikumi un ir pieejama informācija par konkrētām teritorijām, kas ļauj ietaupīt resursus ekspertu piesaistei teritorijas novērtēšanai un attiecīgi ļauj uzreiz izvērtēt situāciju un ieguldījumu veikšanu / neveikšanu teritorijā, jo jau sākotnēji ir skaidri nosacījumi.⁴⁹

Rezumējot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka **projekts kā labais piemērs būtu jāizceļ šādu iemeslu dēļ:**

- ▼ Projekts ir pabeigts un ir sasniegti iznākuma rādītāji.
- ▼ Projektā ir veikta Latvijas mērogā vērienīgākā dabas vērtību skaitīšana - dabā ir apsekoti 1,24 miljoni ha. teritoriju.
- ▼ Ir izstrādāti sugu un ĪADT dabas aizsardzības plāni un no tiem izrietošs funkcionālais zonējums, kas sniedz skaidru informāciju par aizsardzības un apsaimniekošanas režīmu teritorijās un ir palīgīdzeklis teritorijas attīstības plānošanā.
- ▼ Dati ir publiski pieejami ikvienam, savietojami ar citām IT sistēmām.
- ▼ Ieguvumi atbilst bioloģiskās daudzveidības politikas plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un sekmē šo dokumentu ieviešanu.

apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanas un tautsaimniecības nozaru attīstības interešu sabalansēšanai” (2022). (pieejams: <https://www.daba.gov.lv/lv/media/17202/download?attachment>)

⁴⁹ Lūse (2023). Dati pret mītiem: vai Latvija ir zaļākā valsts pasaulē? (pieejams: <https://ir.lv/2023/10/26/dati-pret-mitiem-vai-latvija-ir-zalaka-valsts-pasaule/>)

Antropogēno slodzi mazinošas tūrisma infrastruktūras attīstība un biotopu apsaimniekošanas pasākumi Abavas senlejā (SAM 5.4.3.)

SAM 5.4.3. labo piemēru atlase balstījās uz šādiem salīdzināmajiem kritērijiem:

- 1) projekts ir pabeigts līdz 2023. gada 31. decembrim;
- 2) projektā ir sasniegti definētie iznākuma rādītāji;
- 3) sasniegta vislielākā dzīvotņu platība, kura saņem atbalstu, lai panāktu labāku aizsardzības pakāpi;
- 4) CFLA pārbaužu rezultātā nav konstatētas neatbilstības;
- 5) VARAM novērtējums par projekta norisi.

No pieciem projektiem, kuri SAM 5.4.3. ietvaros ir pabeigti, tālākam raksturojumam izvēlēts **projekts “Antropogēno slodzi mazinošas tūrisma infrastruktūras attīstība un biotopu apsaimniekošanas pasākumi Abavas senlejā”** (5.4.3.2/22/A/005), jo projekts ir noslēgts, ir sasniegti iznākuma rādītāji, to dzīvotņu platība, kuras saņem atbalstu, lai panāktu labāku aizsardzības pakāpi, ir viens no lielākajiem SAM ietvaros, ir gūts atbildīgās ministrijas pozitīvs novērtējums par projekta norisi. Vienlaikus jāuzteic arī citi SAM ietvaros īstenotie apjomīgie projekti, kuri jau sākotnēji ir bijuši sarežģītāki un prasījuši kompleksāku pieeju, piemēram, īstenotie pasākumi dabas liegumā “Zilaiskalns”, aizsargājamo ainavu apvidū “Veclaicene” un dabas liegumā “Ventas ieleja”.

Projekta “Antropogēno slodzi mazinošas tūrisma infrastruktūras attīstība un biotopu apsaimniekošanas pasākumi Abavas senlejā” kopējais finansējums ir 0,30 milj. EUR, no kuriem KF finansējums – 0,25 milj. EUR. Projektu īstenoja Tukuma novada pašvaldība.

Avots: Tukuma novada pašvaldība⁵⁰

Projekta mērķis ir veikt kompleksus pasākumus antropogēnās slodzes mazināšanai un biotopu apsaimniekošanai īpaši aizsargājamā dabas teritorijā “Abavas senleja” esošajā dabas liegumā “Čužu purvs”, lai saglabātu tajā esošās dabas vērtības, biotopu daudzveidību un teritorijas izcilo ainavisko vērtību.

Projektā veiktas šādas **aktivitātes**: pārbūvēts stāvlaukums, izbūvētas labierīcības, soliņi un atkritumu urnas, atjaunotas un papildinātas koka gājēju laipas, noteiktu takas posmu veidojot

⁵⁰ Tukuma novada dome (2023). Īstenots projekts “Antropogēno slodzi mazinošas tūrisma infrastruktūras attīstība un biotopu apsaimniekošanas pasākumi Abavas senlejā” (pieejams: <https://www.tukums.lv/lv/jaunums/istenots-projekts-antropogeno-slodzi-mazinosas-turisma-infrastruktur-attistiba-un-biotopu-apsaimniekosanas-pasakumi-abavas-senleja>)

atbilstošu vides pieejamības prasībām, atjaunotas īpaši aizsargājamas teritorijas robežzīmes, veikti biotopu apsaimniekošanas pasākumi 27,5 ha platībā – atjaunojoša pļaušana, koku izciršana un sakņu frēzēšana, ekspansīvo sugu īpatsvara samazināšana.

Balstoties uz FS aptaujā sniegtajām atbildēm **par ekonomiskajiem ieguvumiem**, projekta rezultātā teritorijā vairs netiek nodarīts kaitējums dabas vērtībām - ir panākta invazīvo sugu ierobežošana, ir panākta biotopu un sugu dzīvotņu aizsardzības stāvokļa uzlabošanās un samazināta antropogēnā slodze. Ir uzlabojusies vides pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, vecākiem ar bērnu ratiņiem. Lai arī projekts ir noslēgts vien nesen – 2023. gada nogalē, jau ir novērojams būtisks apmeklētāju skaita pieaugums, kas ir vairākas reizes augstāks nekā pirms projekta īstenošanas. Projekta ietekmi uz vietējo tūrisma nozares attīstību nav iespējams novērtēt, jo finansējuma saņēmējs šādus datus nav apkopojis.

Rezumējot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka **projekts kā labais piemērs būtu jāizceļ šādu iemeslu dēļ:**

- ▼ Projekts ir pabeigts līdz 2023. gada 31. decembrim, tajā ir sasniegtas plānotās iznākumu rādītāju vērtības.
- ▼ Projektā ir viena no lielākajām pasargātajām dzīvotņu platībām, kura saņem atbalstu, lai sasniegtu labāku aizsardzības pakāpi.
- ▼ Projekta rezultātā ir samazināta antropogēnā slodze;
- ▼ Projektā ir nodrošināta vides pieejamība, apmeklētāji to novērtē pozitīvi.
- ▼ Projekta rezultātā objektā ir būtiski pieaudzis apmeklētāju skaits.
- ▼ CFLA pārbaudēs nav konstatētas atkāpes un neatbilstības.

Gaismas ceļš caur gadsimtiem, Alūksnes novada pašvaldība (SAM 5.5.1.)

SAM 5.5.1. labākā projekta kritēriji tika skatīti caur vairāku kritēriju prizmu:

- ▼ projekts ir pabeigts;
- ▼ tā iznākuma rādītāji ir sasniegti vai pat pārsniegti;
- ▼ projekti ar būtisku pienesumu reģionu kultūrvidei, kas atzinīgi novērtēti arī no ekspertu puses.

Šiem kritērijiem atbilst vairāki projekti, t.sk.:

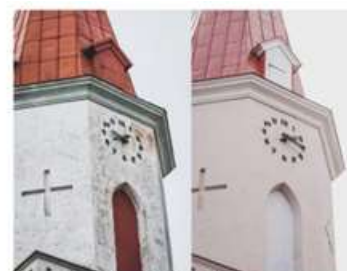
- ▼ 5.5.1.0/17/I/002, Jelgavas valstspilsētas pašvaldības īstenotais projekts “Nozīmīga kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana un attīstība kultūras tūrisma piedāvājuma pilnveidošanai Zemgales reģionā” ar šādiem attīstāmajiem objektiem:
 - valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa - ēkas Vecpilsētas ielā 14, Jelgavā un objekta funkcionēšanai nepieciešamās saistītās infrastruktūras - ēkas Krišjāņa Barona ielā 50, Jelgavā pārbūve, restaurācija, apkārtējās teritorijas labiekārtošana, izveidojot Zemgales restaurācijas centru un attīstot jaunus pakalpojumus;
 - valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa - Dobeles Livonijas ordeņa pils kapelas konservācija un pārbūve, jaunu pakalpojumu izveide;
 - valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa - Bauskas pilsdrupu konservācijas 3.kārta un Bauskas pilskalna ziemeļu nogāzes nostiprināšanas un rehabilitācijas būvdarbi, jaunu pakalpojumu izveide;
 - valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa - Jelgavas Sv. Simeona un Sv. Annas pareizticīgo katedrāles sienu gleznojumu atjaunošana, pakalpojumu pilnveidošana;
 - valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa - Jelgavas Romas katoļu Bezvainīgās Jaunavas Marijas katedrāles krustu atjaunošana un torņa jumta seguma pārbūves 1.kārta, pakalpojumu pilnveidošana.
- ▼ 5.5.1.0/17/I/003, Ventspils valstspilsētas pašvaldības iestādes “Ventspils muzejs” īstenotais projekts “Ziemeļkurzemes kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma saglabāšana, eksponēšana un tūrisma piedāvājuma attīstība” ar šādiem objektiem:
 - Kultūras piemineklis – Jūrkalnes Sv. Jāzepa Romas katoļu baznīcas ēkas atjaunošana;
 - Suitu kultūrtelpa – Jūrkalnes dabas un atpūtas parka pilnveidošana;
 - Piekrasti raksturojošās dabas ainavas – infrastruktūra Ventspilī, dienvidrietumu rajonā, Pelēkās kāpas sasniedzamībai un saglabāšana;
 - Kultūras piemineklis – Ventspils Piejūras muzeja apbūve;
 - Lībiešu kultūrtelpa – ventiņu-lībiešu gājēju un velosipēdu celiņš un gājēju un velosipēdistu tilts pār Irbes upi, "Līvu saieta nams" ēkā "Pastnieki" Kolkā;
 - Kultūras piemineklis – Dundagas pils.
- ▼ 5.5.1.0/17/I/007, Daugavpils valstspilsētas pašvaldības īstenotais projekts “Rīteiropas vērtības” ar šādiem objektiem:
 - Daugavpils tehnikas un industriālā dizaina muzeja „Inženieru arsenāls” izveide Inženieru arsenāla ēkā Daugavpils cietokšņa teritorijā;
 - Ekskursija "Daugavpils cietokšņa aizsarggrāvis un valnis no Nikolaja vārtiem līdz Mihaila vārtiem";
 - Vecticībnieku kultūras mantojuma centra un radošo darbnīcu izveide Slutišķu sādžā;
 - Mākslinieku darbnīcu un meistarklašu organizēšana Krāslavas pils kompleksa Amatu mājā;
 - Gleznotāja Valentīna Zlidņa piemiņas istabas ierīkošana Krāslavas pils kompleksa Amatu mājā;
 - Ludzas pilsdrupu labiekārtošana: skatu platforma, tematiska ekskursija - priekšnesums gida pavadībā;

- Preiļu pils saglabāšana un attīstīšana: ekskursija gida pavadībā, radošās darbnīcas un meistarklases.

▼ 5.5.1.0/17/I/001, Projektā “Gaismas ceļš caur gadsimtiem”⁵¹ atjaunoti septiņi nozīmīgi kultūras mantojuma objekti. Šis projekts tiek raksturots izvērstāk turpmāk šajā sadaļā.

Projektu īstenoja Alūksnes novada pašvaldība kopā ar sadarbības partneriem: Gulbenes novada pašvaldību, Cesvaines novada pašvaldību, Smiltenes evaņģēliski luterisko draudzi. Kopējais finansējums ir 4,5 milj. EUR, no kuriem ERAF finansējums – 2,0 milj. EUR.

Darbi veikti ar mērķi atjaunot Alūksnes pilsdrupu Dienvidu torni, Paviljonu-rotundu, Mauzoleju, Alūksnes stacijas bagāžas šķūni Alūksnes novadā, Cesvaines pili Cesvaines novadā, Stāmerienas pili Gulbenes novadā un Smiltenes evaņģēliski luterisko baznīcu Smiltenes novadā, saglabājot objektu kultūrvēsturisko vērtību.

⁵¹ Infomrācijas avots: KPVIS un <https://aluksne.lv/projektiwp/?p=56>

Lai objekti pilnvērtīgi funkcionētu, tajos izveidoti arī jauni un inovatīvi pakalpojumi, tādējādi nodrošinot kvalitatīvas un daudzveidīgas kultūrvides pieejamību, kas veicinās reģiona ekonomisko attīstību, piesaistīs tūristus, radīs interesi par vēsturi, lepnumu par vietējo kultūru un tradīcijām, t.sk.:

- ▼ izveidota Alūksnes pilsdrupu Dienvidu torņa pastāvīgā ekspozīcija;
- ▼ ierīkota interaktīva skaņas, video un gaismas projekcija Alūksnes muižas parkā;
- ▼ izveidota ekspozīcija Alūksnes stacijas šķūnī;
- ▼ ierīkota ekspozīcija Cesvaines pilī;
- ▼ izveidota laikmetīgās mākslas izstāde "Šķiedru māksla" Cesvaines pilī;
- ▼ izveidota Stāmerienas pils pastāvīgā ekspozīcija;
- ▼ izveidota ekspozīcija Smiltenes evaņģēliski luteriskās baznīcas tornī.

Projekta rezultātā apmeklējumu skaits visos projekta objektos ir pieaudzis no 22,6 tūkst. 2015.gadā līdz 148,2 tūkst. apmeklējumiem 2022.gadā. Apmeklētāju uzskaite tiek veikta visos objektos.

Projekta realizācijas rezultātā 2019.gadā tika saņemtas vairākas balvas:

- ▼ Latvijas dizaina biroja "H2E" ekspozīcija Alūksnes Bānīša stacijai ieguva divas balvas: 2019 Global Design Awards/Honor un konkursa galveno balvu Best of Show.
- ▼ "Arhitektūras gada balvas 2019" – Alūksnes Bānīša stacijai.
- ▼ Multimedialā ekspozīcija "Alūksnes Bānīša stacija" 24. maijā, Starptautiskā Muzeju dienas pasākumā Daugavas muzejā, saņēma Latvijas Muzeju biedrības Gada balvu 2019 nominācijā Gada ekspozīcija (muzejiem līdz 10 darbiniekiem).

VEF Kultūras pils rekonstrukcija (SAM 5.6.1.)

Projekts Nr. 5.6.1.0/17/I/002 “VEF Kultūras pils rekonstrukcija” (FS – Rīgas valstspilsētas pašvaldība) ir vienīgais projekts, kurš ir noslēdzies jau vairākus gadus pirms plānošanas perioda beigām un tā rezultātiem jau ir faktiskā ietekme uz sabiedrību. Pārējie projekti vēl nav pilnībā funkcionāli vai arī to rezultātu ietekme uz sabiedrību būs vērojama tikai nākotnē.

Pārbūves darbu laikā labiekārtota VEF Kultūras pils pieguļošā teritorija, kā arī restaurēta ēkas ārējā fasāde un uzstādīts jauns dekoratīvais apgaismojums. Iekšējās telpās veikti sienu un griestu restaurācijas darbi, skatuves un skaņu ierakstu studijas renovācijas darbi, kā arī sakārtotas ēkas iekšējās inženierkomunikācijas. Uzlabots arī darbnīcu aprīkojums, veikti telpu apkures, ventilācijas, aukstumpiegādes un vēdināšanas vadības sistēmas uzlabojumi, lai nodrošinātu atbilstošus apstākļus radošo amatieru kolektīvu ikdienas darbam.

Eiropas Komisijas Reģionālās un pilsētu politikas ģenerāldirektorāts projektu 2019. gadā iekļāva demonstrēšanai izstādē “Veiksmīgie pilsētvides projekti”, kas norisinājās “Pilsētu Foruma 2020” laikā Porto pilsētā. Tajā tika demonstrēti 53 labākie pilsētvides attīstības prakses piemēri Eiropas Savienībā.

Atjaunotā VEF Kultūras pils, piedāvājot augstvērtīgus kultūras pasākumus un nodrošinot kvalitatīvu radošo nodarbību vidi, veicina un aktivizē sabiedrības integrāciju, kreatīvu iniciatīvu rašanos, pilsētas kultūras norišu daudzveidību, jaunatnes iesaisti sabiedriskajās aktivitātēs un kultūras procesu nepārtrauktu intensitāti un pilnveidi.

Attēli šajā sadaļā norāda atsevišķas telpas VEF Kultūras pilī pēc pārbūves projekta noslēgšanās. Attēli un šeit sniegtā informācija ir apkopota no finansējuma saņēmēja mājas lapas internetā un KPVIS sistēmas.

Daugavpils pilsētas Ziemeļu rūpnieciskās zonas publiskās infrastruktūras attīstība, II kārtā (SAM 5.6.2.)

SAM 5.6.2. labākā projekta kritēriji tika skatīti caur vairāku kritēriju prizmu:

- ▼ Projekts ir pabeigts;
- ▼ Tā iznākuma rādītāji ir sasniegti vai pat pārsniegti;
- ▼ Projekta iekšējā ekonomiskā atdeves norma (ERR/C) ir lielāka par 10%.

Šādiem kritērijiem atbilst sekojoši SAM 5.6.2. projekti:

- ▼ 5.6.2.0/17/I/001, Uzņēmējdarbības vides attīstība Saldus pilsētas centrālās daļas teritorijā (FS – Saldus novada pašvaldība);
- ▼ 5.6.2.0/16/I/017, Kuldīgas pilsētas ziemeļu daļas industriālās teritorijas attīstība (FS – Kuldīgas novada pašvaldība);
- ▼ 5.6.2.0/17/I/028, Daugavpils pilsētas Ziemeļu rūpnieciskās zonas publiskās infrastruktūras attīstība, II kārtā (FS – Daugavpils valstspilsētas pašvaldība).

Ņemot vērā, ka visvairāk darba vietas ir izveidotas un šim projektam ir bijusi lielākā ietekme uz relatīvo reģionālā bezdarba samazinājumu, kā arī tā ietvaros ir izbūvēta jauna ražošanas ēka vēsturiski degradēto teritoriju vietā, sīkāk tiek aprakstīts projekts “Daugavpils pilsētas Ziemeļu rūpnieciskās zonas publiskās infrastruktūras attīstība, II kārtā”.

Projekta ietvaros tika izbūvēta ēka ražošanas vajadzībām Mendeļejeva ielā 5, kā arī pārbūvētas Mendeļejeva un Spaļu ielas Daugavpils pilsētā. Projektā bija:

- ▼ plānota 161 darba vietas izveide (faktiski radītas – 248);
- ▼ plānota nefinanšu investīciju piesaiste 6,5 milj. EUR apmērā (faktiski 8,8 milj. EUR);
- ▼ plānots degradēto teritoriju samazinājums par 29,00 ha (faktiski 29,16 ha).

7. Attēls atspoguļo izbūvēto ražošanas ēku Mendeļejeva ielā 5, kā arī nelielu daļu no pārbūvētās Mendeļejeva ielas. Kopumā pie Spaļu un Mendeļejeva ielām atrodas vismaz 25 komersanti, kuri laikā pirms projekta ieviešanas nodarbināja aptuveni 650 strādājošos.

Jaunizbūvētajā ražošanas ēkā Mendeļejeva ielā 5 atrodas SIA “Axon Cable”, kas šeit izvēlējās paplašināt savu ražošanu Latvijā. Uzņēmums ietilpst Francijas “Axon Cable” uzņēmumu grupā un ir viens no pasaules līderiem savā jomā. Uzņēmumu grupa projektē un ražo pielāgota dizaina vadus, kompozītkabeļus, plakanos elastīgos kabeļus, kabeļu komplektus, savienotājus un mini sistēmas augsto tehnoloģiju pielietojumiem. SIA “Axon Cable” darbinieku skaits ir pieaudzis no 464 strādājošiem 2017. gadā līdz 694 strādājošiem 2023. gadā.

Attēls 7. Projekta “Daugavpils pilsētas Ziemeļu rūpnieciskās zonas publiskās infrastruktūras attīstība, II kārtā” vizualizācija

Vēsturiski piesārņoto vietu “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” sanācija, II posms (SAM 5.6.3.)

SAM 5.6.3 ietvaros ir realizēts viens projekts - 5.6.3.0/17/I/001⁵², Vēsturiski piesārņoto vietu “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi”. Projektu īstenoja VVD. Kopējais finansējums ir 29,41 milj. EUR, no kuriem KF finansējums – 24,62 milj. EUR.

Šis projekts kā labas piemērs ir **izceļams** tādēļ, ka:

- ▼ Projekts ir pabeigts;
- ▼ Projekts ir turpinājies 2007. - 2013. gadu plānošanas periodā aizsāktos gudrona dīķu sanācijas darbus;
- ▼ Tā iznākuma rādītāji ir sasniegti un pat pārsniegti;
- ▼ Projekta ietvaros veiktās sanācijas rezultātā tiek samazinātas ne tikai piesārņojuma negatīvās ietekmes, bet arī veicināta teritorijas turpmāka izmantošana saimniecisko darbību veikšanai.

Projekta mērķi bija:

- ▼ novērst turpmāku piesārņojošo vielu, īpaši sērskābā gudrona atkritumvielu, emisiju no piesārņotās vietas pazemes ūdeņos un turpmāku piesārņojuma izplatīšanos piesārņotajai vietai piegulošās teritorijas gruntsūdeņos, virszemes ūdeņos (grāvjos), kā arī gruntī un augsnē;
- ▼ uzlabot gruntsūdens, virszemes ūdens, kā arī augsnes un grunts kvalitāti bīstamo atkritumu izgāztuvei piegulošajā teritorijā līdz tādai pakāpei, ka netiek apdraudēta cilvēku veselība un vide, kā arī attiecīgo teritoriju iespējams izmantot ierobežotai saimnieciskai darbībai saskaņā ar teritorijas attīstības plānu.

Projektā 2007.-2013.gada plānošanas perioda ietvaros līdz 2015.gada 31.decembrim īstenotas I posma aktivitātes - Dienvidu dīķa daļēja sanācija, sanācijas darbu uzraudzība un inženiertehniskie pakalpojumi, kā arī Dienvidu dīķa pagaidu pārklājums. Savukārt ES fondu 2014. - 2020.gada plānošanas perioda ietvaros tika īstenotas Projekta II posma aktivitātes – darbības Projekta pabeigšanai - Dienvidu dīķa sanācijas pabeigšana, Ziemeļu dīķa sanācija, sanācijas darbu uzraudzība, inženiertehniskie pakalpojumi un Projekta II posma vadība, ieskaitot juridiskos pakalpojumus.

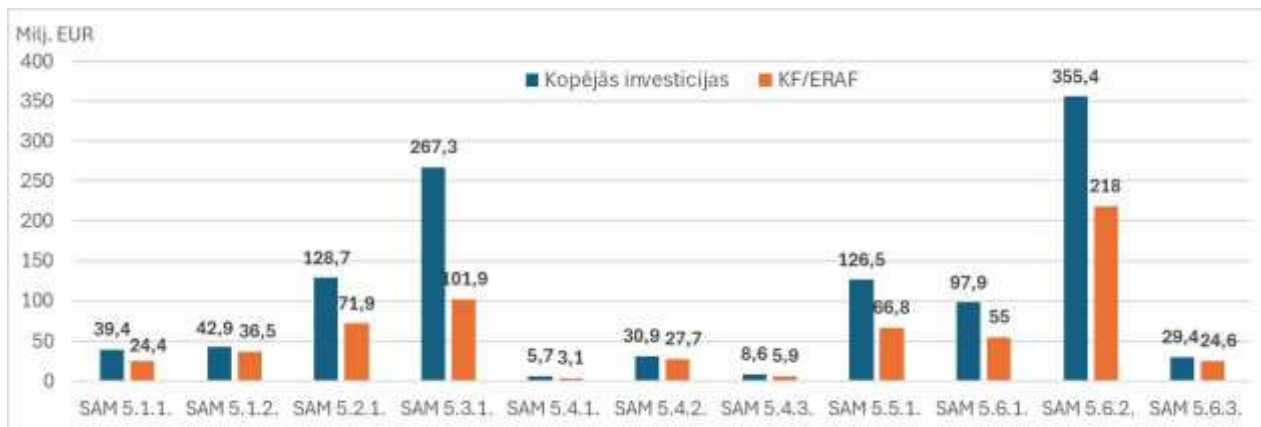
Projekta iznākuma rādītājs - kopējā atjaunotās zemes platība - sākotnēji tika noteikts 2,5 ha platībā. Taču faktiski sasniegtais rādītājs ir 5,1 ha. Līdz ar to, šī zemes platība ir izmantojama saimnieciskajā aprītē darbību veikšanai vai lietošanai atbilstoši teritorijas attīstības plānā norādītājam, kā arī tajā tiks veikts monitorings atbilstoši sanācijas uzdevumā noteiktajiem nosacījumiem.

⁵² Informācijas avots: KPVIS un <https://www.vvd.gov.lv/lv/projekts/vesturiski-piesarnoto-vietu-incukalna-serskaba-gudrona-diki-sanacija-ii-posms-nr-563017i001>

6. Kopsavilkums par ES fondu ieguldījumiem IP un SAM griezumā

Faktiskais ieguldījumu apjoms 5. PV “Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte” projektos sasniedz 1,14 miljardus EUR, t.sk. ES fondu finansējums 0,64 miljardi EUR. Uz 10.06.2024. bija 241 pabeigts projekts, 6 pārtraukti projekti un 34 īstenošanā esoši projekti.

Attēls 8. *Kopējās investīcijas 5.PV projektos SAM griezumā*

Investīciju struktūra vienpadsmit SAM griezumā norāda, ka četru SAM projektos ieguldīta nozīmīgākā investīciju daļa jeb 75% no kopējām investīcijām, t.sk.:

- ▼ 31% ieguldīti SAM 5.6.2., veicot teritoriju revitalizāciju, reģenerējot degradētās teritorijas;
- ▼ 23% ieguldīti SAM 5.3.1., attīstot un uzlabojot ŪK pakalpojumus un iedzīvotāju pieslēgšanās CKS iespējas;
- ▼ 11% ieguldīti SAM 5.2.1. un 11% SAM 5.5.1. - pilnveidojot atkritumu infrastruktūru un nodrošinot dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu, aizsargāšanu, veicināšanu un attīstību.

IP 5.1. Pielāgošanās klimata pārmaiņām plūdu risku mazināšanai un novēršanai

Attēls 9. ES fondu ieguldījumu SAM 5.1.1. un SAM 5.1.2., lai novērstu plūdu risku apdraudējumu pilsētu un lauku teritorijās, un krasta eroziju risku - pilsētās vizualizācija

	Kurzemes reģions	Zemgales reģions	Rīgas reģions	Vidzemes reģions	Latgales reģions
€ SAM 5.1.1. kopējās izmaksas	9,4 milj. EUR	6,8 milj. EUR	11,4 milj. EUR	6,7 milj. EUR	3,4 milj. EUR
Pasargāto piesārņoto vietu/objektu skaits	15	8	19	4	5
Ne plūdu, erozijas riska pasargāto iedzīvotāju skaits	94,7 tūkst.	41,1 tūkst.	32,1 tūkst.	17,8 tūkst.	4,1 tūkst.
€ SAM 5.1.2. kopējās izmaksas	11,9 milj. EUR	6 milj. EUR	3,4 milj. EUR	9,4 milj. EUR	12,2 milj. EUR
Rekonstruēto hidrobuviņu skaits	2	5	1	4	7
Rekonstruēto/renovēto ūdensteku garums	71,4 km	55,1 km	3,1 km	34,2 km	59 km
No plūdiem pasargātas teritorijas	12 517,2 ha	10 550,7 ha	290 ha	4 093,8 ha	38 226,9 ha

Tabula 17. Kopsavilkums par SAM 5.1.1., 5.1.2.

SAM 5.1.1. Plūdu un krasta erozijas riska novēršana pilsētās	▽ SAM ietvaros ir veikti ieguldījumi, lai mazinātu plūdu un erozijas risku pilsētu teritorijās kopskaitā astoņās pilsētās.
	▽ SAM finansējuma saņēmēji ir pašvaldības vai to iestādes. SAM ietvaros kopumā ieguldīti līdzekļi 37,8 milj. EUR apmērā, t.sk. ES fondu līdzekļi – 22,9 milj. EUR. Uz 2024. gada 10. jūniju no 10 projektiem 7 ir pabeigti, 3 - īstenošanā.

	▼ SAM ieguldījumi ir vērtējami kā atbilstoši, jo veicina klimatnoturību un nodrošina iedzīvotāju un komersantu, publiskā sektora, piesārņotu vietu un piesārņojumu emitējošo objektu aizsargātību pret plūdu un erozijas riskiem. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji uz 10.06.2024. ir sasniegti attiecīgi 104% un 76% apmērā. Sagaidāms, ka pēc projektu noslēguma iznākuma rādītājs attiecībā uz piesārņotām vietām un objektiem, kuriem jāsamazina risks applūšanas gadījumā, pārsniegs 100%. Projektiem noslēdzoties, no plūdu un erozijas riskiem tiks pasargāti ap 200 tūkst. iedzīvotāju un 49 piesārņotas vietas un piesārņojumu emitējoši objekti. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem un plānotie sociālekonomiskie ieguvumi ir sasniegti un atbilstoši plānotajam: mazināti / novērsti draudi iedzīvotāju, kuri dzīvo plūdu riska teritorijās, veselībai un drošībai; novērsti draudi uzņēmējdarbības pastāvēšanai un attīstībai plūdu skartajās teritorijās; mazināti draudi NĪ bojājumiem, t.sk. stratēģiskajai infrastruktūrai; novērsti vides piesārņojuma riski, kas rastos no piesārņotu vietu applūšanas; ir veikts ārtelpas labiekārtojums. ▼ SAM projektos nav identificēti būtiski administratīvi šķēršļi vai problēmas, sadarbība ar CFLA tiek vērtēta pozitīvi. COVID-19 un karš Ukrainā ietekmēja projektus, kas konkrētajā periodā bija īstenošanā. Projekta mērķa sasniegšanai bija nepieciešams termiņa pagarinājums, papildu laika un finanšu resursi. Finansējuma saņēmējam papildu izmaksu segšanai bija pieejams valsts budžeta aizdevums. Saņemtais avanss un starpmaksājumi deva iespēju kvalitatīvi saplānot naudas plūsmu un pašvaldībai savlaicīgi plānot un saņemt aizņēmumu. ▼ Infrastruktūras objekti projekta uzraudzības laikā un pēc projekta uzraudzības beigām tiek apsekoti un apsaimniekoti saskaņā ar pašvaldības / pašvaldību iestāžu iekšējām procedūrām. Uzturēšanai tiek piešķirti līdzekļi no pašvaldības budžeta.
SAM 5.1.2 Plūdu riska mazināšana lauku teritorijās 	▼ SAM ietvaros ir veikti ieguldījumi, lai mazinātu plūdu apdraudējumu iedzīvotājiem un komersantiem lauku teritorijās, tādējādi veicinot uzņēmējdarbības attīstību un uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Ieguldījumi veikti gan attiecībā uz hidrobūvju tehniskā stāvokļa uzlabošanu, gan ūdensnoteku atjaunošanu. ▼ SAM 5.1.2. finansējuma saņēmējs ir ZMNĪ. SAM ietvaros kopumā izlietoti līdzekļi 42,9 milj. EUR apmērā, t.sk. ES fondu līdzekļi 36,5 milj. EUR. Visi 32 projekti ir noslēgti. ▼ SAM ieguldījumi ir vērtējami kā atbilstoši, jo ir pamatoti nozares plānošanas dokumentos minētajam, t.sk. nodrošina upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu izpildi, veicina klimatnoturību un nodrošina iedzīvotāju, komersantu aizsargātību pret plūdiem, veicot laicīgus infrastruktūras un ūdensnoteku atjaunošanas darbus. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji ir sasniegti pilnībā un pat pārsniegti – atjaunotas 32 būves, kuru skaitā rekonstruētas 19 hidrobūves, atjaunotas valsts nozīmes ūdensnotekas nepilnu 223 km garumā, no plūdiem pasargāti 12,1 tūkst. iedzīvotāju un vairāk nekā 65,7 tūkst. ha teritoriju. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem ir atbilstoša plānotajam: mazināti draudi iedzīvotāju, kuri dzīvo plūdu riska teritorijās, drošībai; novērsti draudi uzņēmējdarbības pastāvēšanai un attīstībai plūdu skartajās teritorijās; mazināti draudi NĪ bojājumiem; palielināts dabas teritoriju pievilcīgums. Atjaunotā

infrastruktūra nebija kritiskā stāvoklī, tādējādi neviens no īstenotajiem projektiem neatpoguļo tūlītēju ietekmi, bet nodrošina aizsargātību pret plūdiem ilgtermiņā – t.i., noturību uz vēl 30-40 gadiem.

- ▼ SAM projektos nav identificēti būtiski administratīvi šķēršļi vai problēmas; sadarbība ar CFLA tiek vērtēta pozitīvi. COVID-19 un karš Ukrainā ietekmēja tikai atsevišķus projektus, kas vēl bija īstenošanā - bija nepieciešams termiņa pagarinājums, radās problēmas ar būvmateriālu iegādi sakarā ar sadārdzinājumu. Kā kavējošs faktors norādīts tas, ka sākotnēji nebija pieejams priekšfinansējums projektu izstrādei, kā rezultātā projektus nebija iespējams uzsākt tik laicīgi, cik gribētos.
- ▼ Atbilstoši Meliorācijas likumam infrastruktūras ekspluatāciju un uzturēšanu finansē no šim nolūkam paredzētajiem valsts budžeta līdzekļiem.

IP 5.2. Atkritumu apsaimniekošana atkritumu saimniecības infrastruktūru pilnveidošanai un atkritumu pārstrādes un reģenerācijas palielināšanai

Attēls 10. ES fondu ieguldījumi SAM 5.2.1. “Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju”

SAM 5.2.1. Atkritumu infrastruktūras pilnveidošana 	▼ SAM 5.2.1. finansējuma saņēmēji ir komersanti, pašvaldības vai pašvaldības iestādes. SAM ietvaros kopumā atkritumu infrastruktūras attīstībā ieguldīti līdzekļi 138,7 milj. EUR apmērā, t.sk. ES fondu līdzekļi 73,3 milj. EUR. Uz 2024. gada 10. jūniju no 21 projektiem 14 ir pabeigti, 3 - līguma stadijā, 4 – pārtraukti. ▼ Ieguldījumi pārstrādes jaudu izveidē veido nozīmīgāko ieguldījumu daļu - aptuveni 120,1 milj. EUR; tam seko ieguldījumi reģenerācijas jaudu izveidē - 18,15 milj. EUR. Savukārt ieguldījumi dalītās vākšanas sistēmas attīstībā ir salīdzinoši nenozīmīgi - 0,49 milj. EUR. ▼ SAM mērķu un investīciju aktualitāte ir atbilstoša, jo rada priekšnosacījumus virzībai uz ES direktīvās noteikto mērķu sasniegšanu atkritumu apsaimniekošanas jomā. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji ir sasniegti (šķiroto atkritumu vidējais gada apjoms ir pieaudzis par 2 442 tonnām, atkritumu pārstrādes jaudas ar visu projektu noslēgumu būs pieaugušas par 242 tūkst. tonnām gadā), rezultāta rādītāja “Pārstrādātais un reģenerētais atkritumu īpatsvars pret radītajiem atkritumiem” attīstība uzrāda pozitīvu tendenci (2022.gada decembrī - 53%, pret 34,97% 2015.gadā). Taču jāatzīmē, ka SAM īstenoto projektu rezultātā šķiroto atkritumu apjoma pieauguma īpatsvars uz kopējo Latvijā saražoto atkritumu apjoma fona ir ļoti zems, tādejādi SAM ietekme uz šķiroto atkritumu īpatsvara pieaugumu ir maznozīmīga. ▼ COVID-19 un Krievijas karš Ukrainā būtiski ietekmēja būvmateriālu un būvdarbu sadārdzinājumu, veicināja aizkavēšanos ar piegādēm, pakalpojumu un energoresursu cenu sadārdzinājumu. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem ir sasniegta un atbilstoši prognozētajam. ▼ SAM ieguldījumu lietderību un rentabilitāti pierāda pozitīvie prognozētie sociālekonomiskie rādītāji: diskontētā ekonomiskā vērtība veido vismaz 35 milj. EUR, katrs ieguldītais eiro ir devis vismaz 1,9 EUR atdevi. ▼ Ieguldījumu ilgtspēju nodrošina nozarē strādājošo uzņēmumu finansiālā ilgtspēja un brīvais tirgus. ▼ Izveidoto atkritumu pārstrādes jaudu un infrastruktūras noslodzei, kas veicina virzību uz ES vides mērķu sasniegšanu, ir virkne risku un izaicinājumu, t.sk.: ○ ir straujāk jāattīsta atkritumu dalītās vākšanas sistēma, lai nodrošinātu kvalitatīva otrreiz pārstrādājamā materiāla ieguvei; ○ ir jānodrošina gan sabiedrības izglītošana un informēšana, gan finanšu priekšnosacījumi dalītās vākšanas sistēmas funkcionēšanai; ○ dalītās vākšanas sistēmas pilnvērtīga izveide ir kritiski svarīga BNA pārstrādes rūpnīcu efektīvai darbībai un kvalitatīva komposta materiāla ieguvei. ▼ Ņemot vērā atkritumu apsaimniekošanas nozares mērogu un tās ietekmi uz vidi, ilgtermiņa investīciju plānošanai būtiski ir balstīties uz kvalitatīviem nozares plānošanas dokumentiem. ▼ Lai veicinātu lielāko dalīti vāktu atkritumu īpatsvaru, valstī jānodrošina vienotu minimālo nosacījumu ieviešanu attiecībā uz atkritumu radītāja pienākumiem, kā arī jādefinē vienots minimālo pakalpojumu apjoms atkritumu operatora pienākumiem dalītās atkritumu vākšanas jomā.
---	---

IP 5.3. Ūdenssaimniecības infrastruktūras pilnveidošana

Attēls 11. ES fondu ieguldījumi SAM 5.3.1., veicot kanalizācijas tīklu izbūvi aglomerācijās ar cilvēkekivalentu virs 2000

€ Kopējās projekta investīcijas (EUR)

33 / 30 Pieslēdzamo iedzīvotāju skaits centralizētajai kanalizācijas sistēmai – plānots / sasniegts uz 10.05.2024.

Nr.	€	33 / 30	Nr.	€	33 / 30
1. SIA "Siltavots"	1 284 221	279 / 287	25. SIA "Rūpe"	1 602 300	209 / 216
2. SIA "Jelgavas ūdens"	27 663 011	2 858 / 3 074	26. SIA "Ludzas apseimrēkoņotājs"	5 434 201	740 / 688
3. SIA "Mārupes komunālās pakalpojumi"	20 845 730	2 897 / 2 591	27. SIA "Garkalnes ūdens"	1 501 494	327 / 158
4. Pašvaldības SIA "Valgums-S"	2 418 416	648 / 551	28. SIA "Jelgavas novada KJ"	2 810 136	708 / 629
5. Pašvaldības SIA "Ūdeka"	895 511	100 / 130	29. SIA "Auces komunālās pakalpojumi"	4 386 523	481 / 418
6. SIA "Mērsvāls ūdens"	1 352 968	476 / 455	30. SIA "Bauskas novada komunālās serviss"	3 915 434	1 833 / 1 213
7. SIA "Dobele ūdens"	1 789 454	758 / 600	31. Ādžu novada pašvaldības aģentūra "Carnikavas Komunālās serviss"	1 805 501	162 / 164
8. SIA "Kekavās nami"	5 501 406	460 / 443	32. SIA "Talsu ūdens"	1 725 855	335 / 284
9. SIA "Tukuma ūdens"	642 310	171 / 164	33. SIA "Saulkrāstu komunālās serviss"	5 459 630	850 / 778
10. SIA "Liepājas ūdens"	2 242 703	584 / 542	34. SIA "Bauskas novada komunālās serviss"	700 852	155 / 135
11. Cēsu pilsētas SIA "Vinda"	1 030 594	310 / 317	35. SIA "Kārkavas namasaimnieks"	297 764	179 / 118
12. AS "Olnaines ūdens un siltums"	319 595	33 / 30	36. SIA "Aizputes komunālās uzņēmums"	908 263	162 / 165
13. SIA "Valmieras ūdens"	1 058 142	439 / 400	37. SIA "Rojas OzKJ"	453 413	156 / 158
14. SIA "Jūrmalas ūdens"	73 182 977	7 200 / 5 335	38. Valmieras novada pašvaldība	1 412 684	260 / 337
15. SIA "Saldus komunālās serviss"	3 189 130	714 / 488	39. Pašvaldības SIA "Rūjienas siltums"	584 035	300 / 260
16. SIA "Saldus ūdens"	1 899 657	376 / 379	40. SIA "Rūjienas māja"	8 350 732	2 996 / 1 742
17. SIA "Brocēnu siltums"	737 401	239 / 244	41. SIA "Ziemeļkurzeme"	1 203 748	208 / 208
18. SIA "Smiltāņu NKUP"	1 552 006	430 / 435	42. SIA "Rēzeknes novada komunālās serviss"	1 516 105	305 / 210
19. SIA "Ādžu ūdens"	312 731	60 / 60	43. SIA "Priekules nami"	5 294 640	817 / 628
20. SIA "Līvānu dzīvokļu un komunālās apmaiņas"	7 060 988	1 477 / 1 440	44. SIA "Kandavas komunālās pakalpojumi"	1 083 013	318 / 300
21. SIA "Dūks"	5 535 908	850 / 495	45. SIA "Daugavpils ūdens"	5 801 696	1 076 / 360
22. Balvu novada pašvaldības aģentūra "SAN-TEX"	1 645 934	313 / 313	46. SIA "Rūgas ūdens"	32 767 355	2 959 / 991
23. SIA "Lielvārdes Rūpniecība"	6 817 769	1 581 / 386	47. SIA "Rūgas ūdens"	5 996 430	900 / 127
24. AS "Olnaines ūdens un siltums"	3 174 871	293 / 413			

SAM 5.3.1. Kanalizācijas tīklu paplašināšana 	▼ SAM 5.3.1. FS ir ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēti komersanti, pašvaldību iestādes vai pašvaldības. SAM ietvaros kopumā ir ieguldīti līdzekļi 267,2 milj. EUR apmērā, t.sk. KF finansējums – 101,9 milj. EUR. Uz 2024. gada 10. jūniju no 47 projektiem 45 ir pabeigti, bet 2 ir līguma stadijā. ▼ SAM ietvaros ir veikti nozīmīgi ieguldījumi jaunu CKS izbūvē. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji no sava, aizņemtā vai pašvaldības sniegtā finansējuma (pamatkapitāla palielināšanas formā) ir izbūvējuši arī būtiskus ūdensapgādes tīklu apjomus. ▼ SAM mērķu un investīciju aktualitāte ir atbilstoša, jo nodrošina virzību uz ES direktīvā 91/271/EEC “Par komunālo notekūdeņu attīrīšanu” noteikto mērķu sasniegšanu. ▼ SAM mērķi visdrīzāk tiks sasniegti. Noteiktais SAM iznākuma rādītājs “Uzlaboto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu apkalpoto iedzīvotāju skaita pieaugums” (vismaz 32 782 iedzīvotāji) uz 2024. gada 10. jūniju ir sasniegts 90,9% apmērā (29 807 CKS pakalpojumus saņemošie iedzīvotāji). ▼ Covid-19 un Krievijas karš Ukrainā būtiski ietekmēja būvmateriālu cenas, veicināja aizkavēšanos ar piegādēm, kā arī veicināja dažādu pakalpojumu un energoresursu cenu pieaugumu. Tas atstāja ietekmi uz iedzīvotāju vēlmi pieslēgties CKS, tā kā to rīcībā pēc tekošo izmaksu segšanas palika mazāk līdzekļi investīciju veikšanai. Būtisku atbalstu pieslēgumu CKS izveidē iedzīvotājiem ir snieguši gan paši sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, gan arī pašvaldības – šo uzņēmumu kapitāla daļu turētājas. ▼ SAM ieguldījumu lietderību un rentabilitāti pierāda pozitīvie prognozētie sociālekonomiskie rādītāji: diskontētā sociālekonomisko ieguvumu (vides piesārņojuma un iedzīvotāju veselības risku samazinājums, apmierinātības ar apkārtējo vidi pieaugums, iedzīvotāju maksājumu par decentralizētajām kanalizācijas sistēmām samazinājums u.c. ieguvumi) neto diskontētā vērtība veido vismaz 208 milj. EUR. Katrs SAM ieguldītais eiro ir devis ekonomisko atdevi vismaz 1,7 EUR apmērā. ▼ Veikto ieguldījumu ilgtspēju un uzturēšanu nodrošina ūdenssaimniecības nozarē strādājošie uzņēmumi, kuri ar izveidoto pamatlīdzekļu uzturēšanu saistītās izmaksas iekļauj ūdensapgādes un kanalizācijas tarīfos, kurus apstiprina SPRK.
---	---

IP 5.4. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un atjaunošana, vides monitoringa tīklu un tā darbību pilnveidošana

Attēls 12. ES fondu ieguldījumi SAM 5.4.1., 5.4.2. un 5.4.3., lai aizsargātu un atjaunotu bioloģisko daudzveidību, veicinātu ekosistēmu pakalpojumus

Ieguldījumi (kopējās attiecināmās un neattiecināmās izmaksas)
SAM 5.6.1., 5.6.2. un 5.6.3., lai veicinātu pilsētvides revitalizāciju, degradēto teritoriju atjaunošanu uzņēmējdarbības fiziskās vides uzlabošanai, vides kvalitāti un investīciju piesaisti, kā arī piesārņoto vietu sanāciju

	SAM 5.4.1.	SAM 5.4.3.
Kopējās investīcijas	5,7 milj. EUR	8,6 milj. EUR
Dzīvotņu platība, kuras saņem atbalstu, ha	48,7 tūkst. ha	20,9 tūkst. ha

	SAM 5.4.2.
Kopējās investīcijas, milj. EUR	30,9 milj. EUR
Vides izglītības infrastruktūra, gab.	4 programmas
Vides izglītības infrastruktūra, gab.	3
Vides monitoringa vietas, gab.	195 vietas
Izstrādāti ĪADT dabas aizsardzības plāni, gab.	25
Izstrādāti ES nozīmes īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības plāni, gab.	5

Tabula 20. **Kopsavilkums par SAM 5.4.1., 5.4.2., 5.4.3.**

SAM 5.4.1. Antropogēno slodzi mazinoša infrastruktūra Natura 2000 teritorijās 	▼ SAM 5.4.1. veido viens pasākums 5.4.1.1. Šī SAM finansējuma saņēmēji ir pašvaldības vai to iestādes. SAM ietvaros kopumā ieguldīti līdzekļi 5,7 milj. EUR apmērā, t.sk. ES fondu līdzekļi 3,1 milj. EUR. Visi 13 projekti uz 2024. gada 10. jūniju ir pabeigti. ▼ SAM ietvaros ir veikti ieguldījumi, lai mazinātu antropogēno slodzi, tajā skaitā, tūrisma, erozijas un vides piesārņojuma ietekmi uz īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām Natura 2000 teritorijās. ▼ SAM ieguldījumi ir vērtējami kā atbilstoši, jo ir pamatoti nozares plānošanas dokumentos minētajā un ir noteikti DAPL, un ļauj kontrolēt tūristu plūsmu un mazina antropogēno slodzi noteiktās vietās. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji ir sasniegti, nodrošinot dzīvotnēm labāku aizsardzības pakāpi 48,7 tūkst. ha platībā. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem kopumā ir atbilstoša plānotajam: ir izveidota infrastruktūra, mazināta vai ierobežota antropogēnā slodze ĪADT, sekmētas / dažādotas iedzīvotāju brīvības aktivitāšu iespējas. Attiecībā uz ieguvumiem vietējai tūrisma nozares ekonomikai - visdrīzāk, kopumā ņemot visus projektus, tā varētu būt zemāka nekā novērtēts projektu iesniegumu dokumentācijā. Vienlaikus atsevišķi projekti uzskatāmi demonstrē pozitīvu projekta ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību, veicinot jaunu pakalpojumu attīstību. ▼ Finansējuma saņēmēji norāda uz birokrātiskām procedūrām, kas kavēja raitu projektu īstenošanu. COVID-19 un karš Ukrainā neietekmēja projektu īstenošanu, jo projekti līdz minētajiem notikumiem bija pabeigti. Pie negatīviem faktoriem tiek minētas augstas aizdevuma kredīta procentu likmes. ▼ Infrastruktūras apsekošanai un uzturēšanai nepieciešamais finansējums tiek iekļauts pašvaldības ikgadējā budžetā. Ir pašvaldības, kas paredz nodrošināt infrastruktūras uzturēšanu visa projekta dzīves cikla laikā, ir pašvaldības, kas to paredz 8 - 10 gadu periodā un ir pašvaldības, kas skaidri paredzējušas uzturēšanu tikai būvdarbu garantijas laikā. Finansējuma saņēmēji norāda uz bažām saistībā ar iespējamiem vandālisma gadījumiem un izvēlēto risinājumu ilgmūžību, kā rezultātā var rasties papildu izmaksas infrastruktūras atjaunošanai. ▼ Ņemot vērā nepieciešamību veicināt biotopu stāvokļa uzlabošanu, nākotnē lielāks finansējums būtu ieguldāms konkrētos biotopu apsaimniekošanas pasākumos, kuri ir noteikti DAPL un sugu aizsardzības plānos; mazāks – jaunas infrastruktūras izbūvei Natura 2000 teritorijās.
SAM 5.4.2. Vides monitorings un kontroles sistēma, sabiedrības līdzdalība 	▼ SAM 5.4.2. veido divi pasākumi. SAMP 5.4.2.1. finansējuma saņēmējs ir DAP, savukārt SAMP 5.4.2.2. finansējuma saņēmēji ir LVĢMC un VRAA. SAM ietvaros kopumā ieguldīti līdzekļi 30,9 milj. EUR apmērā, t.sk. ES fondu līdzekļi 27,7 milj. EUR. No 5 projektiem 4 ir pabeigti un 1 īstenošanā. ▼ SAM ietvaros ir veikti ieguldījumi, lai sagatavotu priekšnoteikumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai, nodrošinātu sabiedrību un iestādes ar savlaicīgu, kvalitatīvu un vispusīgu informāciju par vides stāvokļa izmaiņām, veicinātu sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā. ▼ SAM ieguldījumi ir vērtējami kā atbilstoši, jo nodrošina visaptverošu biotopu apzināšanu Latvijā, kas līdz tam nav veikta, veicina tiesību aktu un starptautiskajos līgumos noteikto prasību un saistību izpildi vides, tai skaitā SEG

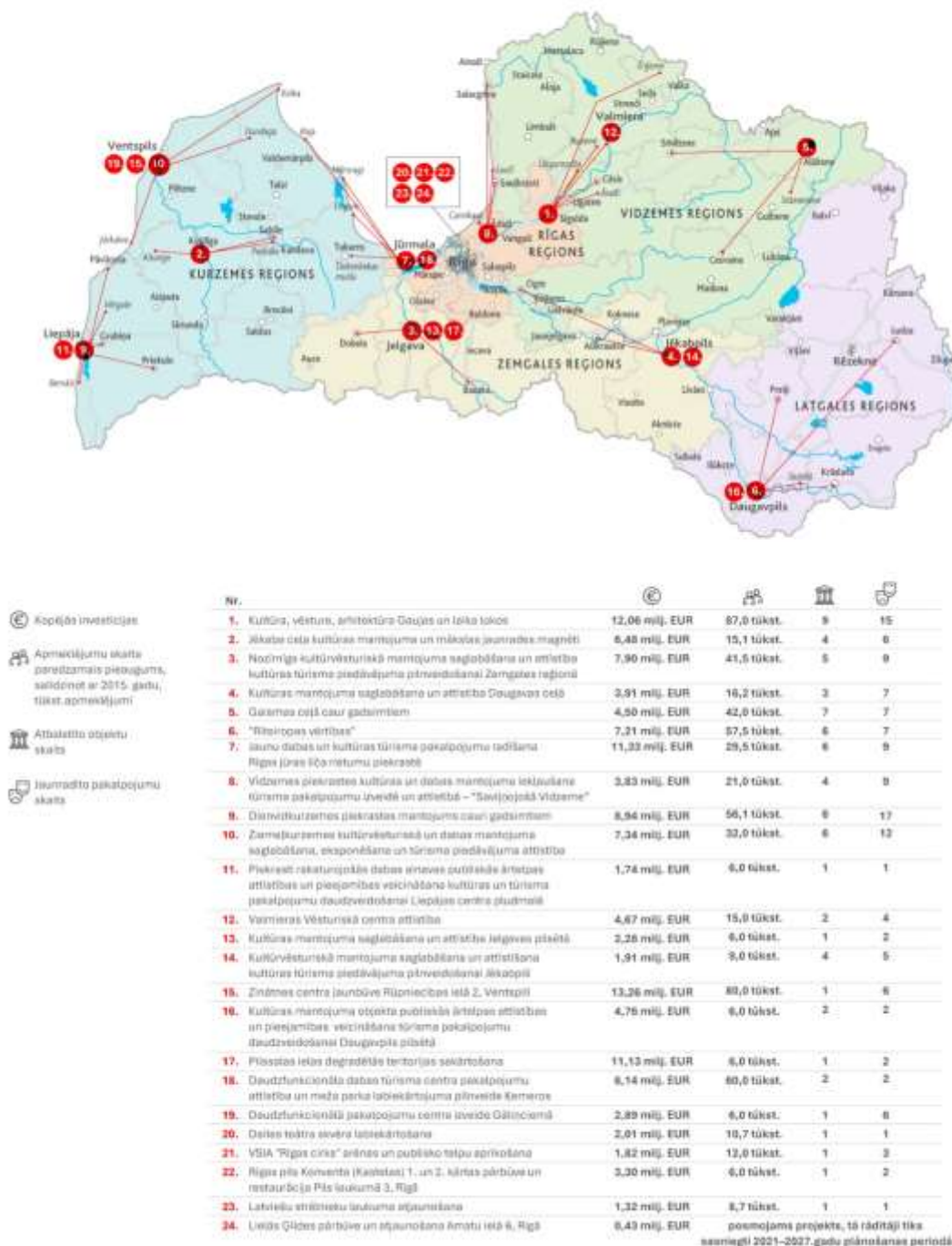
	emisiju monitoringa veikšanai, nodrošina lēmumu pieņemšanai nepieciešamo informāciju. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji ir sasniegti gandrīz pilnā apmērā. Ir izstrādāti DAPL 25 ĪADT un 5 sugu aizsardzības plāni. Ir īstenotas darbības, kas veicina 4 monitoringa programmu izpildi, ir nodrošināts nepieciešamais vides monitoringa vietu skaits, kurās tiek veikts vides monitorings atbilstoši normatīvajiem aktiem. Taču nav pilnībā pabeigta sabiedrības vides apziņas veicināšanas infrastruktūras izveide nacionālas nozīmes vides izglītības un informācijas centros (tā izveidota 2 no 3 centriem). Vienlaikus nav pamata uzskatīt, ka rādītājs netiks sasniegts projekta “Valsts vides monitoringa programmu un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības veicināšana, pilnveidojot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centru infrastruktūru” noslēgumā. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem ir atbilstoša plānotajam: ir pieejama savlaicīga, kvalitatīvāka un vispusīgāka informācija par vides stāvokļa izmaiņām. Ir iegūta informācija par biotopiem un to stāvokļa novērtējumu un izstrādāti ĪA sugu un DAPL, ir diferencēts aizsardzības un apsaimniekošanas režīms, tiek veicināta sabiedrības izpratne un līdzdalība vides pārvaldībā. ▼ SAM pasākumos nav identificēti būtiski administratīvi šķēršļi vai problēmas. COVID-19 un kara Ukrainā ietekme uz finansējuma saņēmējiem bijusi atšķirīga. Abu SAM pasākumu gadījumā kā negatīvs apstāklis norādīts cenu pieaugums pakalpojumiem. ▼ Abu SAM pasākumu gadījumā finansējums uzturēšanai un uzturēšanas darbi tiek iekļauti iestāžu gada budžeta plānā, vienlaikus tiek norādītas bažas saistībā ar pieaugušām uzturēšanas darbu izmaksām un cilvēkresursu trūkumu rezultātu uzturēšanā.
SAM 5.4.3. ES nozīmes dzīvotņu atjaunošana un apsaimniekošanas pasākumi Natura 2000 teritorijās 	▼ SAM 5.4.3. veido divi pasākumi. SAMP 5.4.3.1. finansējuma saņēmējs ir DAP, savukārt SAMP 5.4.3.2. finansējuma saņēmēji ir pašvaldības vai to iestādes. SAM ietvaros kopumā ieguldīti līdzekļi 8,6 milj. EUR apmērā, t.sk. ES fondu līdzekļi 5,9 milj. EUR. No 7 projektiem, 5 ir pabeigti un divi tiek īstenoti. ▼ SAM ietvaros ir veikti ieguldījumi, lai uzlabotu biotopu un sugu stāvokli, īstenojot kompleksus apsaimniekošanas pasākumus Natura 2000 teritorijās, kā arī mazinātu antropogēnās slodzes ietekmi uz īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām, veidojot kvalitatīvu, epidemioloģiski drošu tūrisma un dabas izziņas infrastruktūras tīklu. ▼ SAM ieguldījumi ir vērtējami kā atbilstoši, jo ir pamatoti nozares plānošanas dokumentos minētajā un ir noteikti DAPL. Tie ļauj kontrolēt tūristu plūsmas un mazināt antropogēno slodzi noteiktās vietās un, kas vērtējams jo īpaši lietderīgi - īstenotie biotopu apsaimniekošanas pasākumi ļauj dzīvotnēm un sugām efektīvāk nodrošināt labvēlīgākus apstākļus un aizsardzību. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji ir sasniegti, nodrošinot dzīvotnēm labāku aizsardzības pakāpi 20,9 tūkst. ha platībā. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem ir atbilstoša plānotajam: ir izveidota infrastruktūra, mazināta vai ierobežota antropogēnā slodze dabas objektos, sekmētas / dažādotas iedzīvotāju brīvdabas aktivitāšu iespējas. Attiecībā uz ieguvumiem vietējai tūrisma nozares ekonomikai - visdrīzāk, kopumā ņemot visus projektus, tā varētu būt zemāka nekā novērtēts projektu iesniegumu dokumentācijā.

- ▼ SAMP 5.4.3.2. projektu īstenošana norisinājās COVID-19 pandēmijas un kara Ukrainā laikā. Tādējādi projektos novērojami aktivitāšu kavējumi saistībā ar ierobežojumiem un saslīmstību, būvmateriālu un būvdarbu sadārdzinājums, materiālu pieejamības problēmas, kavēšanās ar piegādēm, kā arī augstas procentu likmes.
- ▼ COVID-19 pandēmijas laikā būtiski pieauga apmeklētāju skaits dabas objektos. Ja ieguldījumi šajā SAM netiktu veikti, ĪADT, iespējams, negatīvā ietekme uz dabas vērtībām būtu būtiski lielāka pieaugošas apmeklētāju plūsmas dēļ.
- ▼ SAM projektu ietvaros teritoriju apsaimniekošana un infrastruktūras uzturēšana ir paredzēta no iestāžu ikgadējā budžeta. Pēc pieejamās informācijas nav iespējams novērtēt, cik gadus pēc uzraudzības perioda noslēguma pašvaldības plāno pilnvērtīgi veikt apsaimniekošanas un infrastruktūras uzturēšanas darbus. Finansējuma saņēmēji norāda uz bažām saistībā ar iespējamiem vandālisma gadījumiem un izvēlēto risinājumu ilgmūžību, kā rezultātā var rasties papildu izmaksas infrastruktūras atjaunošanai.

IP 5.5. Dabas un kultūras mantojuma ilgtspējīga aizsardzība, saglabāšana, attīstīšana un izmantošana sociālā kapitāla attīstībai un vides kvalitātes pilnveidošanai

Attēls 13. ES fondu ieguldījumi SAM 5.5.1., lai saglabātu, aizsargātu un attīstītu nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus

Ieguldījumi (kopējās attiecināmās un neattiecināmās izmaksas)
SAM 5.5.1. "Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus"

**SAM 5.5.1.
Dabas un
kultūras
mantojuma
saglabāšana,
aizsargāšana,
veicināšana un
attīstība**

- ▼ SAM 5.5.1. finansējuma saņēmēji ir pašvaldības/ pašvaldības iestādes/ pašvaldības kapitālsabiedrības / VNĪ.
- ▼ SAM ietvaros kopumā ieguldīti līdzekļi 126,6 milj. EUR, t.sk. ES fondu līdzekļi 66,9 milj. EUR. Uz 2024. gada 10.jūniju no 24 projektiem 20 ir pabeigti, 4 - līguma stadijā.
- ▼ SAM ietvaros ir īstenota dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsargāšana, veicināšana.
- ▼ SAM mērķu un investīciju aktualitāte ir atbilstoša, jo nodrošina kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu, veicina vietējā un ārvalstu tūrisma pieaugumu, pakalpojumu attīstību dažādās ekonomikas nozarēs attiecīgajā teritorijā, objektu dziļāku integrāciju vietējā ekonomikas struktūrā, uzlabo iedzīvotāju dzīves kvalitāti, kas ir būtiski, lai mazinātu depopulācijas tendences, it īpaši Latvijas reģionos.
- ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma rādītāji ir sasniegti (atjaunoti 75 objekti, jaunradīti 135 pakalpojumi), rezultāta rādītāja “Tūristu mītnēs pavadītās nakts” izpilde sasniegta 64% apjomā (tā izpildē būtiska loma bija Covid-19 un Krievijas karam Ukrainā):
 - COVID19 ietekme bija būtiska vidējā termiņā, strauji samazināja tūristu apmeklējumu, ietekme uz ilgtspēju ir mazāk būtiska;
 - Krievijas kara Ukrainā ietekme uz ieguldījumiem, to ilgtspēju ir nozīmīga, t.i. mainās tūristu izcelsmes valsts struktūra, būtiski samazinājās Krievijas, Baltkrievijas tūristu skaits, ko vidējā termiņā nekompensē citu valstu tūristi.
- ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem ir sasniegta un atbilstoši prognozētajam.
- ▼ SAM ieguldījumu lietderību un rentabilitāti pierāda pozitīvie prognozētie sociālekonomiskie rādītāji: diskontētā ekonomiskā vērtība veido gandrīz 150 milj. EUR, katrs ieguldītais eiro ir devis vismaz 2,4 EUR atdevi.
- ▼ Ieguldījumu ilgtspēja tiek nodrošināta ar pašvaldību/valsts veidotu iestāžu/kapitālsabiedrību un pašvaldību/valsts finanšu resursiem, jo izveidotie vai atjaunotie objekti ir nodoti lietošanai vai uzturēšanai pašvaldības/valsts iestādēm/kapitālsabiedrībām, kuru uzdevums ir organizēt resursus objektu uzturēšanai, izmantošanai, t.sk. ar pašvaldības/valsts budžeta resursiem un ienākumiem no pakalpojumu sniegšanas.
- ▼ Projektu ietekme uz vidi nav tik izteikta kā pārējos 5 PV projektos, taču:
 - ir atjaunoti, restaurēti 72 objekti un labiekārtotas teritorijas, kas līdz šim zināmā mērā bija degradēti;
 - ir izveidota infrastruktūra, lai mazinātu antropogēno ietekmi uz vidi (dabas takas, veloceliņi, stāvlaukumi un tml.);
 - atjaunoto objektu augstāka energoefektivitāte veicina energoresursu un izmešu samazinājumu.
- ▼ Turpmākajā periodā nozīmīgākais izaicinājums ir izveidoto un atjaunoto objektu un infrastruktūras uzturēšana, to integrācija vietējā ekonomikā, lai mazinātu finanšu slogu uz pašvaldību budžetiem.

**IP 5.6. Pilsētvides revitalizācija, degradēto teritoriju atjaunošana
uzņēmējdarbības fiziskās vides uzlabošanai, vides kvalitātes un investīciju
piesaistes veicināšanai, kā arī piesārņoto vietu sanācija dabas kapitāla
saglabāšanai un ekonomiskās izmantošanas veicināšanai**

*Attēls 14. ES fondu ieguldījumi SAM 5.6.1., 5.6.2. un 5.6.3., lai veicinātu revitalizāciju, degradēto teritoriju
atjaunošanu un vides kvalitāti*

SAM 5.6.2. ieguldījumi							
		KURZĒMES REĢIONS	LATGALES REĢIONS	RĪGAS REĢIONS	VIDZĒMES REĢIONS	ZEMGALES REĢIONS	
Izveidotās darba vietas (pab.)		Plānots*	913	2 217	470	985	484
	Sasniegts**	909	990	71	545	321	
Plānotās naftinādu investīcijas		Plānots*	51 985 332	132 120 610	22 397 923	78 177 240	46 561 796
	Sasniegts**	57 632 906	32 939 381	1 078 741	78 722 249	40 871 054	
Degradēto teritoriju samošinājums (ha)		Plānots*	170	306	65	155	100
	Sasniegts**	180	280	31	158	103	
Faktiskās investīcijas projekti (EUR)			57 743 661	131 642 096	45 601 258	70 138 579	50 114 747

* atbilstoši projekta dokumentācijai ** uz 10.06.2024.

SAM 5.6.1. ieguldījumi	
Projektu skaits	5 projekti
Kopējais ieguldījums	97,9 milj. EUR
Izveidota vai atjaunota sabiedriskā telpa	Plānots 10 000 m² Sasniegts* 47 117 m²
Uzceltas vai atjaunotas publiskas ēkas vai komercēkas	Plānots >20 000 m² Sasniegts* 23 503 m²
Faktiskās investīcijas projekti (EUR)	Plānots >12 objekti Sasniegts* 2 objekti

* uz 15.04.2024.

Vēsturiski piesārņoto vietu "Inčukalna sērskābā gudrona dīķi" sanācija, II posms	
Projektu skaits	1 projekts
Investīcijas	29,4 milj. EUR
Kopējā atjaunotās zemes platība	Plānots 2,5 ha Sasniegts 5,0762 ha

Tabula 22. Kopsavilkums par SAM 5.6.1., 5.6.2., 5.6.3.

SAM	Būtiskākās atziņas
SAM 5.6.1. Rīgas pilsētas revitalizācija 	▼ SAM 5.6.1. FS ir Rīgas valstspilsētas pašvaldība un Latvijas valstij piederoši komersanti. SAM ietvaros kopumā ir ieguldīti līdzekļi 97,9 milj. EUR apmērā, t.sk. ERAF finansējums – 55,0 milj. EUR. Uz 2024. gada 10. jūniju no 5 projektiem 1 ir pabeigts, bet 4 atrodas līguma stadijā. ▼ SAM ietvaros ir veikti nozīmīgi ieguldījumi degradēto ēku un teritoriju atjaunošanā, veicot ieguldījumus dažādu ar kultūru, mākslu, interešu izglītību un aktīvo atpūtu saistītu ēku renovācijā. ▼ SAM noteikti mērķi, visdrīzāk, tiks sasniegti pilnībā. Iznākuma rādītājs “Atjaunoto, izveidoto un pārbūvēto sabiedrisko objektu un infrastruktūras objektu skaits Rīgas pilsētā” vēl nav sasniegts. Tas ir saistīts ar to, ka atsevišķos objektos uz 2024. jūnijā vēl turpinās būvdarbi, vai arī tie tiek nodoti ekspluatācijā. Starpdisciplinārā izglītības, kultūras un radošo industriju atbalsta centra “TabFab” Miera ielā 58a, Rīgā pabeigšana ir ieplānota tikai 2026. gadā. ▼ Covid-19 un Krievijas karš Ukrainā būtiski ietekmēja būvmateriālu cenas, veicināja aizkavēšanos ar piegādēm, kā arī veicināja dažādu pakalpojumu un energoresursu cenu pieaugumu. FS vērtē, ka sadārdzinājums šo faktoru, kā arī procentu likmju kāpuma dēļ ir bijis līdz pat 30% apmērā salīdzinājumā ar sākotnēji plānoto. ▼ SAM ieguldījumu lietderību un rentabilitāti pierāda pozitīvie prognozētie sociālekonomiskie rādītāji: diskontētā sociālekonomisko ieguvumu (ieguvumi, kas ir saistīti ar degradēto ēku sakārtošanu, sabiedrības dzīves kvalitātes un drošības uzlabojumiem, jaunu darbavietu izveidi un bezdarba samazināšanu, kā arī citiem faktoriem) neto diskontētā vērtība veido vismaz 72 milj. EUR. Katrs SAM 5.6.1. ieguldītais eiro ir devis (vai vēl dos nākotnē projektos, kuru rezultāti vēl nav pieejami sabiedrībai 2024. gada jūnijā) sociālekonomisko atdevi vismaz 1,5 EUR apmērā. ▼ Veikto ieguldījumu ilgtspēju un uzturēšanu nodrošina finansējuma saņēmēji.
SAM 5.6.2. Degradēto teritoriju revitalizācija 	▼ SAM 5.6.2. FS ir pašvaldības, pašvaldību iestādes, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, kā arī komersanti, kas ir bijuši kā sadarbības partneri projektos. SAM ietvaros kopumā ir ieguldīti līdzekļi 355,4 milj. EUR apmērā, t.sk. ERAF finansējums – 218,0 milj. EUR. No 114 projektiem 104 ir pabeigti, bet 10 atrodas līguma stadijā. ▼ SAM ietvaros ir veikti nozīmīgi ieguldījumi jaunu degradēto teritoriju atjaunošanā, veicot ielu pārbūvi, ražošanas ēku izbūvi, sakārtojot vai izveidojot jaunus inženiertehniskās infrastruktūras pieslēgumus, kā arī veicot ieguldījumus pilsētvides sakārtošanā un pielāgošanā dažādām komersantu vajadzībām. ▼ SAM noteikti mērķi, visdrīzāk, tiks sasniegti pilnībā. DP rādītāji (atjaunoto degradēto teritoriju platība (ha) un strādājošo skaits komersantos (privātajā sektorā)) ir pilnībā sasniegti. Savukārt nacionāla līmeņa rādītāji - jaunizveidotās darba vietas - ir sasniegtas jau par 73% un komersantu veiktās nefinanšu investīcijas ir sasniegtas par 89%. To pilnīgākai sasniegšanai ir laiks līdz 2028. gada nogalei. ▼ Covid-19 un Krievijas karš Ukrainā būtiski ietekmēja būvmateriālu cenas, veicināja aizkavēšanos ar piegādēm, kā arī veicināja dažādu pakalpojumu un energoresursu cenu pieaugumu.

	▼ SAM ieguldījumu lietderību un rentabilitāti pierāda pozitīvie prognozētie sociālekonomiskie rādītāji: diskontētā sociālekonomisko ieguvumu (ieguvumi, kas ir saistīti ar degradētās vides sakārtošanu, jaunu darbavietu izveidi un bezdarba samazināšanu, satiksmes dalībnieku ieguvumiem, kā arī citiem ieguvumiem) neto diskontētā vērtība veido vismaz 652 milj. EUR. Katrs SAM 5.6.2. ieguldītais eiro ir devis ekonomisko atdevi vismaz 2,3 EUR apmērā. ▼ Veikto ieguldījumu ilgtspēju un uzturēšanu nodrošina finansējuma saņēmēji.
SAM 5.6.3. Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija 	▼ SAM 5.6.3. finansējuma saņēmējs ir VVD, SAM ietvaros īstenotajā projektā ir ieguldīti līdzekļi 29,4 milj. EUR apmērā, t.sk. ERAF finansējums – 24,6 milj. EUR. Projekts ir pabeigts. ▼ SAM ietvaros ir veikta piesārņoto teritoriju sanācija. ▼ SAM mērķu un investīciju aktualitāte ir atbilstoša, tā turpina un noslēdz iepriekšējā plānošanas periodā aizsāktos ieguldījumus piesārņotajos objektos. ▼ Plānotie projekti ir pabeigti. ▼ SAM mērķi ir sasniegti, iznākuma un rezultāti ir sasniegti un pārsniegti. ▼ Covid-19 un Krievijas kara Ukrainā ietekme uz ieguldījumiem, to ilgtspēju ir nenozīmīga. ▼ SAM ieguldījumu ietekme uz labuma guvējiem ir sasniegta un atbilstoši prognozētajam. ▼ SAM ieguldījumu lietderība un rentabilitāte ietver novērstu turpmāku piesārņojošo vielu emisiju no piesārņotās vietas pazemes un virszemes ūdeņos, kā rezultātā tiek novērsts apdraudējums cilvēku veselībai un videi, attīrīto teritoriju iespējams izmantot saimnieciskai darbībai. ▼ Ieguldījumu ilgtspēja tiek nodrošināta ar valsts budžeta resursiem vides kvalitātes monitoringa veikšanai 30 gadu periodā pēc projekta pabeigšanas.

7. SAM operacionālie ieteikumi, stratēģiskie ieteikumi

Šajā Izvērtējuma sadaļā tiks ietvertas atbildes uz šādiem jautājumiem:

▼ Kādi ir 5. PV operacionālie ieteikumi?

▼ Kādi ir 5. PV stratēģiskie ieteikumi?

*Ar jēdzienu “operacionālie ieteikumi” tiek saprasti realizējami, konkrēti pielietojami ieteikumi (t.sk. darbības to īstenošanai) un atziņas, kas juridiski ir iespējamās un ir pamatotas ar precīziem datiem un to avotiem.

Operacionālie ieteikumi

Tabula 23. Operacionālie ieteikumi

Nr. p.k.	Ieteikumi	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās puses
Ieguldījumu plānošana			
1.	IPIA un APIA gadījumā rosināt apspriedes procedūru ar potenciālajiem projektu iesniedzējiem par optimāliem projektu iesniegšanas termiņiem.	Atbildīgā ministrija	CFLA, potenciālie finansējuma saņēmēji
2.	Projekta sagatavošanas laikā pieteicējiem būtu rūpīgi jāizvērtē visi iespējamie riski, kā piemēram, ka ieviešanas procesā varētu būt nepieciešami ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums vai IVN, kas ievērojami pagarina projekta realizācijai nepieciešamo laiku. Tiek rekomendēts jau projekta pieteikuma sagatavošanas laikā konsultēties ar VVD vai VPVB par procedūru piemērošanas nepieciešamību.	Potenciālie finansējuma saņēmēji	Atbildīgā ministrija
3.	Rezultāta rādītājus, kur tas iespējams, salāgot ar augstākos plānošanas dokumentos noteiktajiem sasniedzamajiem rādītājiem, kā arī, ciktāl iespējams, nodrošināt, lai tie būtu neatkarīgi pārbaudāmi.	Atbildīgā ministrija	Vadošā iestāde
Projektu sagatavošana			
4.	Pilnveidot metodiku un vadlīnijas sociālekonomisko ieguvumu identifikācijai, kvantificēšanai un monetizēšanai katram SAM. Tas ir nepieciešams, lai IIA ietvaros veiktie un izvērtēšanai iesniegtie aprēķini būtu veikti pēc vienotas metodoloģijas, būtu savstarpēji salīdzināmi un izslēgtu iespēju tajos iekļaut nepamatotus, neargumentētus, nepārbaudāmus, datus nebalstītus vai pat absurdus pieņēmumus un sociālekonomiskos ieguvumus. CFLA būtu nepieciešams akceptēt tikai tādus iesniegumus, kas ir balstīti šajās metodoloģijās, ir loģiski, pamatoti un pēc iespējas balstīti uz datiem vai dažādu pētījumu rezultātiem. Specifiskajiem projektiem vērtēšanas stadijā būtu nepieciešams piesaistīt nozaru ekspertus.	CFLA sadarbībā ar atbildīgo ministriju CFLA	CFLA Finansējuma saņēmēji, nozares eksperti

Nr. p.k.	Ieteikumi	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās puses
5.	IIA izstrādes iepirkumu plānošanā iesakām jau sākotnēji paredzēt vienu vai divas aktualizācijas reizes. Tas ļautu operatīvāk veikt projektu grozījumu izstrādi un saskaņošanu.	Finansējuma saņēmēji	CFLA
6	Ēku un inženierbūvju gadījumos rekomendējams noteikt finanšu sliekšni būvdarbiem, pie kura projektu iesniedzējiem tiktu rekomendēta būvekspertīzes veikšana būvprojektam. Tas potenciāli ļautu samazināt būvprojektos radīto kļūdu ietekmi projektu ieviešanas procesā, vienlaikus radot arī pamatu finansējuma saņēmēja vadībai pasūtīt būvprojekta ekspertīzi pat, ja konkrētajā gadījumā likumdošanas normas to nepieprasa veikt.	Atbildīgā ministrija sadarbībā ar EM	Potenciālie finansējuma saņēmēji
Projektu īstenošana			
7.	Nacionālā līmenī sagatavot vispārējas vadlīnijas finansējuma saņēmējiem (neatkarīgi no nozares vai SAM veida) izmaksu indeksēšanai un pieauguma segšanai līgumos, kas ir ilgāki par vienu gadu. Esošajā situācijā MK noteikumu Nr. 419 "Noteikumi par publisko būvdarbu līgumos obligāti ietveramajiem noteikumiem un to saturu" 23. punkts nosaka " <i>Publiskajā būvdarbu līgumā, kura izpildes termiņš pārsniedz vienu gadu, iekļauj būvdarbu līgumcenas indeksācijas noteikumus</i> ", taču konkrēta metodoloģija un tās piemērošana ir atstāta finansējuma saņēmēju kompetencē. Izmaksu indeksācijas procesa unificēšana padarītu to caurspīdīgu, saprotamu un viegli piemērojamu neatkarīgi no nozares vai apstākļiem projektā.	EM	FM, CFLA, atbildīgā ministrija
Projektu uzraudzības periods			
8.	Regulāri pārbaudīt un aktualizēt KPVIS sistēmā finansējuma saņēmēju kontaktpersonu datus.	Finansējuma saņēmēji	CFLA
9.	Iestrādāt Līgumā nosacījumu, nosakot par pienākumu finansējuma saņēmējiem piedalīties vidusposma un ex-post izvērtējuma datu sniegšanā (sniedzot nepieciešamos monitoringa datus atbildīgajām iestādēm, piedalīties ex-post aptaujās, intervijās, sanāsmēs, prezentācijās u.c.).	CFLA	Atbildīgā ministrija, finansējuma saņēmēji

Stratēģiskie ieteikumi

Tabula 24. *Stratēģiskie ieteikumi*

Nr.	Ieteikumi:	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās puses
1.	Atkritumu poligonu jomā, kur ir ierobežots dalībnieku skaits, līdz ar to arī ierobežots projektu skaits un skaidra nepieciešamība tos realizēt - projektu izsludināšana pa kārtām APIA procedūrā nav piemērotākais atlases veids. Šādos gadījumos kā atbilstošāku izvērtēt IPIA procedūru vai izvērtēt iespēju nodrošināt priekšatlases procedūru.	VARAM	Vadošā iestāde, CFLA, potenciālie finansējuma saņēmēji
2.	Dažkārt iznākuma un rezultātu rādītāju sasniegšana ir atkarīga no trešo pušu rīcības, kuru savukārt ietekmē būtisks skaits mikro un makro ekonomisku faktoru, kuri gan laikā, gan savā ietekmes amplitūdā ir ļoti dinamiski un nereti arī vāji prognozējami. Nacionāla līmeņa rādītājiem, kuri netiek saskaņoti ar Eiropas Komisiju, būtu nepieciešams paredzēt ilgāku un faktiskajai situācijai atbilstošu rādītāju sasniegšanas laika grafiku, kas ietvertu elastības komponenti, ļaujot amortizēt dažādu ekonomisko risku iespējamo negatīvo ietekmi.	VARAM, <i>KM un ZM (ja nākotnē attiecināms)</i>	Vadošā iestāde, CFLA, finansējuma saņēmēji
3. Turpmākā vides aizsardzības un resursu izmantošanas efektivitātes plānošanā likt lielāku uzsvāru uz šādiem aspektiem:			
3.1.	Izvēlēties un atbalstīt ilgtspējīgus un videi draudzīgus risinājumus, kā piemēram, ūdens noteces apsaimniekošanai - mākslīgie mitrāji, sedimentācijas baseini u.c.; zaļās infrastruktūras ieviešanai - ievalkas, infiltrācijas lauki, sedimentu uztvērēji u.c. risinājumi.	ZM	ZMNĪ
3.2.	Attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības pasākumiem vienlaikus ar infrastruktūras izveidi antropogēnās slodzes mazināšanai noteikti paredzēt arī konkrētus biotopu apsaimniekošanas pasākumus, kuri ir noteikti DAPL un sugu aizsardzības plānos, kas tādējādi ļautu efektīvāk uzlabot biotopu un sugu stāvokli.	VARAM	DAP
3.3.	Plānojot investīcijas, atbalstu prioritāri paredzēt esošu vides objektu un infrastruktūras attīstībai un papildināšanai (jaunu darbību attīstīšanai esošos objektos), nevis jaunu objektu un infrastruktūras izveidei (taku, skatu torņu u.tml.) vai esošu infrastruktūras objektu uzturēšanai.	VARAM	DAP
3.4.	Vērst uzmanību uz ierobežojumu novēršanu finansējuma saņēmēju finansiālās ilgtspējas nodrošināšanai, t.i. novērst trūkumus jeb ierobežojumus ES fondu projektos radīto	Atbildīgā ministrija sadarbībā ar regulējošām	-

Nr.	Ieteikumi:	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās puses
	pamatlīdzekļu uzturēšanas izmaksu iekļaušanai pakalpojuma maksā.	iestādēm (kur attiecināms)	
4.	SAM 5.2.1. veiktie ieguldījumi ir saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas sektora prioritārajiem attīstības virzieniem un ir radījuši priekšnosacījumus virzībai uz ES vides mērķu sasniegšanu. Taču, plānojot ieguldījumus un atbalstāmās darbības, ir jāvadās no ES definētajiem mērķiem un to sasniegšanas termiņiem, ievērojot savlaicīguma un secīguma principu, kā arī vērtējot, vai mērķa sasniegšanai veicamie uzdevumi neietver kompleksu savstarpēji papildinošu pasākumu kopumu.	VARAM	Atkritumu nozares uzņēmumi

Izmantoto avotu saraksts

Politikas plānošanas dokumenti:

- ▼ Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.–2020.gadam / 2021.-2028.gadam (pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam>);
- ▼ Darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība” (2014) (pieejama: https://www.esfondi.lv/assets/pl%C4%81no%C5%A1ana/2014-2020/2016/fmdp_03052016.pdf);
- ▼ Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni 2016. - 2021.gadam (pieejami: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821707>);
- ▼ Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu plūdu riska pārvaldības plāni 2016.-2021.gadam (pieejami: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba#58821707>).
- ▼ EIROPA 2020: Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, (pieejama: https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf);
- ▼ Eiropas Klimata akts, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_lv
- ▼ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/851/ES, ar ko groza Direktīvu 2008/98 par atkritumiem. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504434869&uri=CELEX:32018L0851>
- ▼ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/850/ES, ar ko groza Direktīvu 1999/31/EK par atkritumu poligoniem. Pieejams: [content/LV/TXT/?qid=1587504464953&uri=CELEX:32018L0850](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504464953&uri=CELEX:32018L0850)
- ▼ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/852/ES, ar ko groza Direktīvu 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu. [content/LV/TXT/?qid=1587504379774&uri=CELEX:32018L0852](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504379774&uri=CELEX:32018L0852)
- ▼ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/53/EK (2000. gada 18. septembris) par nolietotiem transportlīdzekļiem, pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/53/oj/?locale=LV>
- ▼ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/19/ES (2012. gada 4. jūlijs) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem, pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0019>
- ▼ KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI: Ceļā uz klimatnoturīgu Eiropu: jaunā ES Klimatadaptācijas stratēģija, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0082>
- ▼ KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI: Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls — bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0244&from=EN>

- ▼ Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam “Radošā Latvija” (pieejamas: <https://www.km.gov.lv/lv/media/152/download>);
- ▼ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030 (pieejama: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_6.pdf);
- ▼ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam (pieejams: <https://ej.uz/Jaa69>);
- ▼ Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam (NEKP)
- ▼ Latvijas nacionālā reformu programma “ES 2020” stratēģijas īstenošanai (pieejama: <https://ej.uz/kyrn>);
- ▼ Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam, <https://likumi.lv/ta/id/308330-par-latvijas-pielagosanas-klimata-parmainam-planu-laika-posmam-lidz-2030-gadam>
- ▼ Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam
- ▼ Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (pieejamas: <https://www.em.gov.lv/lv/politikas-planosanas-dokumenti>);
- ▼ Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030 (2017) (pieejama: https://lifeprogramma.lv/lv/projekti/projects_10.html);
- ▼ Padomes direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/271/oj/?locale=LV>
- ▼ PADOMES DIREKTĪVA 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043>
- ▼ Padomes direktīva par savvaļas putnu aizsardzību (79/409/EEK), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31979L0409>
- ▼ Partnerības līgums ES investīciju fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam, 2014 (pieejams: https://www.esfondi.lv/assets/pl%C4%81no%C5%A1ana/2014-2020/2020/mof_pa.pdf);
- ▼ Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.-2017.gadam (pieejamas: <https://polsis.mk.gov.lv/documents/3634>);
- ▼ Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.–2019. gadam (pieejamas: <https://likumi.lv/ta/id/261409-par-regionalas-politikas-pamatnostadnem-2013-2019-gadam>);
- ▼ Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (pieejamas <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4711>);

Normatīvie akti:

- ▼ Ministru kabineta 2015. gada 10. novembra noteikumi Nr.645 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 5.6.2. specifiskā atbalsta mērķa “Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām” un 13.1.3. specifiskā atbalsta mērķa “Atvērēšanas pasākumi vides un reģionālās attīstības jomā” 13.1.3.3. pasākuma “Teritoriju revitalizācija uzņēmējdarbības veicināšanai pašvaldībās” īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2015.gada 10. februāra noteikumi Nr.71 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 5.1.1.specifiskā atbalsta mērķa “Novērst plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu pilsētu teritorijās” projektu iesniegumu pirmās atlases kārtas īstenošanas noteikumi”;

- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 2. augusta noteikumi Nr.514 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.1. specifiskā atbalsta mērķa "Saglabāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un aizsargāt ekosistēmas" 5.4.1.1. pasākuma "Antropogēno slodzi mazinošas infrastruktūras izbūve un rekonstrukcija Natura 2000 teritorijās" un 5.4.3. specifiskā atbalsta mērķa "Pasākumi biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošanai" 5.4.3.2. pasākuma "Kompleksu apsaimniekošanas pasākumu īstenošana Natura 2000 teritorijās" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 20. decembra noteikumi Nr. 859 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā" 5.4.2.2. pasākuma "Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības vides pārvaldībā veicināšana" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 20. decembra rīkojums Nr. 779 “ Par 5.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus" projektu iesniegumu iesniedzēju saraksta apstiprināšanu”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 21. jūnija noteikumi Nr.403 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.3.1. specifiskā atbalsta mērķa "Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 24. maijā noteikumi Nr. 322 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" prioritārā virziena "Vides aizsardzības un resursu izmantošanas efektivitāte" 5.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus" pirmās un otrās atlases kārtas īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 26. jūlija noteikumi Nr.494 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju" 5.2.1.1. pasākuma "Atkritumu dalītas savākšanas sistēmas attīstība" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 29. marta noteikumi Nr.188 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.6.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt Rīgas pilsētas revitalizāciju, nodrošinot teritorijas efektīvu sociālekonomisko izmantošanu" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 30. augusta noteikumi Nr.588 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju" 5.2.1.2. pasākuma "Atkritumu pārstrādes veicināšana””;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 5. janvāra noteikumi Nr. 19 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.1.2. specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt plūdu riskus lauku teritorijās" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 8. marta noteikumi Nr.150 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā" 5.4.2.1. pasākuma "Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un ekosistēmu aizsardzības priekšnoteikumi" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2016. gada 9. augusta noteikumi Nr. 519 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Novērst plūdu un krasta

erozijas risku apdraudējumu pilsētu teritorijās" projektu iesniegumu otrās un trešās atlases kārtas īstenošanas noteikumi”;

- ▼ Ministru kabineta 2017. gada 22. augusta noteikumi Nr.498 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju" 5.2.1.3. pasākuma "Atkritumu reģenerācijas veicināšana" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2017. gada 24. oktobra noteikumi Nr.635 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" prioritārā virziena "Vides aizsardzības un resursu izmantošanas efektivitāte" 5.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus" trešās projektu iesniegumu atlases kārtas "Ieguldījumi kultūras un dabas mantojuma attīstībai nacionālas nozīmes attīstības centru pašvaldībās" īstenošanas noteikumi”;
- ▼ Ministru kabineta 2017. gada 28. marta noteikumi Nr.174 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.6.3. specifiskā atbalsta mērķa "Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija" īstenošanas noteikumi”.
- ▼ Ministru kabineta 2020. gada 18. februāra noteikumi Nr.101 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.3. specifiskā atbalsta mērķa "Pasākumi biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošanai" 5.4.3.1. pasākuma "Eiropas Savienības nozīmes dzīvotņu atjaunošana" īstenošanas noteikumi”;

Izvērtējumi / vadlīnijas un citi avoti:

- ▼ Enviroprojekts. (2019.). Biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošanas pasākumu sociāli ekonomiskais novērtējums, https://www.esfondi.lv/assets/izv%C4%93rt%C4%93jumi/2014_2020/2019/biotopu-novertejums-final.pdf
- ▼ Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēma, <https://projekti.cfla.gov.lv/Login/Index?ReturnUrl=https%3A%2F%2Fkpvis.cfla.gov.lv%2F%2FAttistibasPlans%2FIndex%2F1035>
- ▼ KPMG. Ex-ante izvērtējuma ziņojums. ES Kohēzijas politikas fondu darbības programmas 2014.-2020. gadam ex-ante izvērtējums (pieejams: https://m.esfondi.lv/upload/14-20_gads/DP/FMProgP09_170214.pdf);
- ▼ Latvijas nacionālās reformu programmas “Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai progresa ziņojums (pieejams: https://tap.mk.gov.lv/doc/2019_04/EMzino_12042019_NRP.711.pdf) – tikai kontekstam;
- ▼ Lūse (2023). Dati pret mītiem: vai Latvija ir zaļākā valsts pasaulē? (pieejams: <https://ir.lv/2023/10/26/dati-pret-mitiem-vai-latvija-ir-zalaka-valsts-pasaule/>)
- ▼ Sociālekonomiskās attīstības novērtējuma izstrādes materiāls EVALSED un “Vadlīnijas par ietekmes izvērtējuma metožu pielietošanu 2014.-2020. gada plānošanas perioda ES KP fondu prioritārajiem virzieniem” (pieejams: <https://ej.uz/b57f>);
- ▼ Tukuma novada dome (2023). Īstenots projekts “Antropogēno slodži mazinošas tūrisma infrastruktūras attīstība un biotopu apsaimniekošanas pasākumi Abavas senlejā” (pieejams: <https://www.tukums.lv/lv/jaunums/istenots-projekts-antropogeno-slodzi-mazinosas-turisma-infrastrukturas-attistiba-un-biotopu-apsaimniekosanas-pasakumi-abavas-senleja>)
- ▼ Ziņojumi Eiropas Komisijai. (2020). Dabas aizsardzības pārvalde, <https://www.daba.gov.lv/lv/zinojumi-eiropas-komisijai>